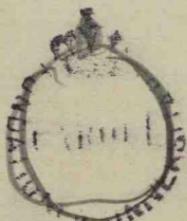
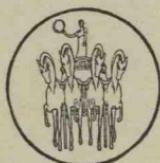

VASILE GOLDIŞ

DISCURSURI

ROSTITE IN PREAJMA UNIRII
ȘI LA ASOCIAȚIUNEA CULTURALĂ „ASTRA”

SE VINDE IN FOLOSUL ASOCIAȚIUNII CULTURALE „ASTRA”

CVLTURA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI
1928

nº Current 50370 Format

nº Inventar 25000 Anul

Sectia Defoag III Raftul

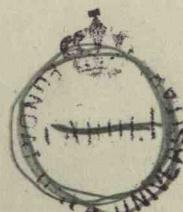
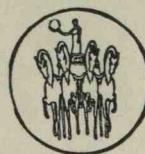
Inv. N. 25.000

VASILE GOLDIŞ

113433

DISCURSURI

ROSTITE IN PREAJMA UNIRII
ȘI LA ASOCIAȚIUNEA CULTURALĂ „ASTRA”

CULTURA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI
1928

9(R)31(067)(08)
067 : 9(R)31 (08)
: 9(R), 1918 (08)
9(R), 1918 "(067)(08)

50995

CONTROL 1953

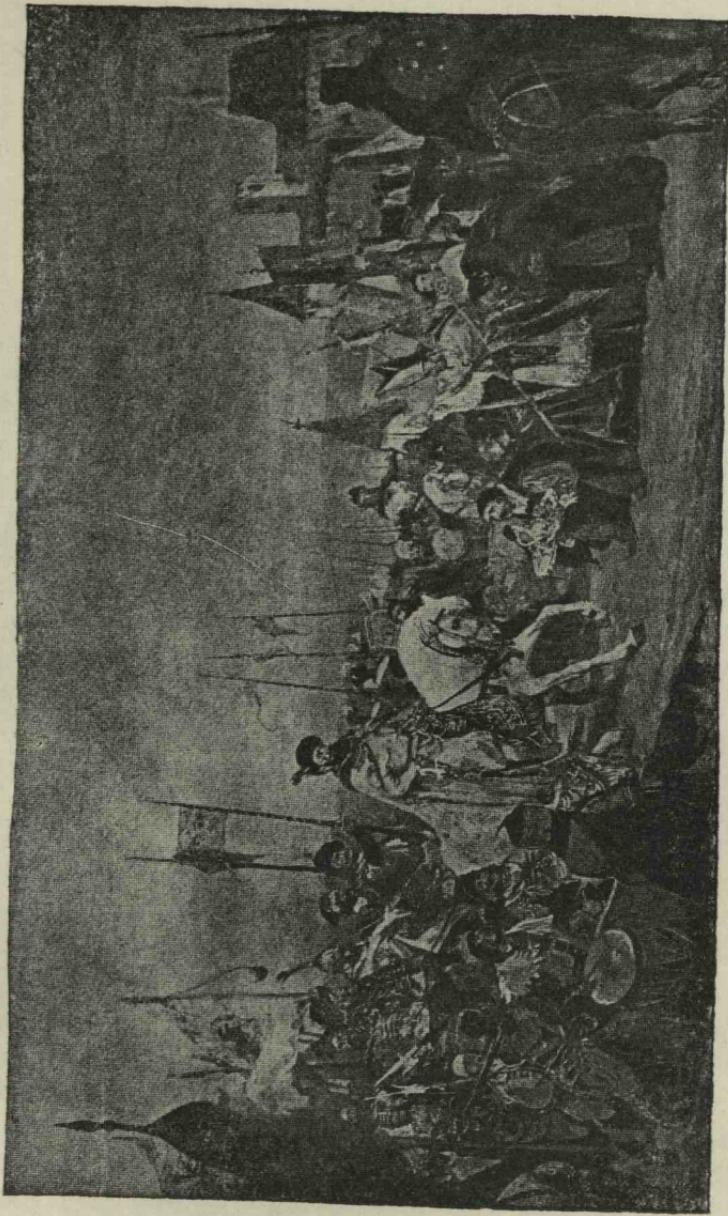
Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREŞTI
Cota ..... 50.370.....
Inventar .. 50.995.....

Rec/10

B.C.U. "Carol I" - Bucuresti

C50995

D. STOICA : Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba-Iulia, în Noemvrie 1599.

P R E F A T A

Se împlinesc zece ani dela unire.

La actul unirii destinul mi-a rezervat și mie oarecare rol. Am fost propunătorul unirii și propunerea am motivat-o într'un discurs, aşa cum am știut și cum am putut.

Nu revendic nici un merit personal pentru asta. Fiindcă propunerea ar fi făcut-o și alții, mii. Ea a fost în sufletul națiunii noastre. Si mulți vor fi, cari pentru istorie ar fi motivat-o poate mai bine și mai frumos, decât mine. Pentru români adunați atunci la Alba-Iulia nu era nevoie de nici o motivare. Sufletele erau pregătite prin suferințele de o mie de ani sub opresiunea străină.

Mie mi s'a dat și cinstea să duc, asistat de alți trei distinși frați, la București actul unirii dela Alba-Iulia. Aveam alături pe Patriarhul și Înaltul Regent de acum Miron E. Cristea, pe d-l Alexandru Vaida și pe P. S. Sa părintele episcop Iuliu Hossu dela Gherla. Marele Rege Ferdinand I-ul a rostit cu acest prilej două cuvântări, una după predarea actului unirii, alta la banchetul dat în cinstea ardelenilor în seara acelei zile (14 Decembrie) în sala tronului.

Am socotit, că nu e de prisos să amintim aceste lucruri acum după zece ani. Si am socotit, că e bine, ca cei de azi să aibă înaintea lor cuvintele rostite în acele zile. Pentru asta m'am decis să public în bro-

șura de față discursul meu dela Alba-Iulia cu hotărîrea din 1 Decembrie 1918, apoi cuvintele rostite la predarea actului unirii în mâinile regelui Ferdinand și — ca răspuns — cele două cuvântări ale Lui.

Intâmplător tot acum se împlinesc cinci ani, de când mi s'a făcut cinstea, să fiu ales președinte al Asociației pentru literatura română și cultura poporului român «Astra» din Sibiu.

Există o legătură istorică între Asociațione și Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918.

Revoluția lui Avram Iancu din 1848—1849 n'a adus libertatea dorită. Ingratitudinea Habsburgilor, obiceiu împăratesc, a rănit adânc sufletele românilor. Buda-pesta împletiă lanțurile răsbunării pentru vitejia morților lui Iancu și înfrângerea trufiei maghiare.

Iancu a pierdut, în desperare, echilibrul sufletului. Români simțiră, că în împăratia Habsburgilor nimici nu-i ocrotește, ci mai vârtos se intrețesc primejdiiile desființării lor politice și naționale. Instinctul sănătos de conservare se treză luminos în fața clișelor grele. Români fură inspirați spre unicul mijloc propice al măntuirii, — unirea sufletelor în idealul național.

Instrumentul clasic al acestei uniri a fost Asociațunea pentru literatura română și cultura poporului român. S'a înființat la Sibiu în 1861, deocamdată numai pentru Ardeal. Deacea se numia la început Asociațunea Transilvană. Astă eră însă numai în statute astă, deoarece în vremea aceea Ardealul era o țară separată cu guvernul ei propriu. În realitate însă chiar dela început români de pretutindeni înțeleseră rostul istoric al Asociației și de pretutindeni cei înțegători se înșiruiau sprijinitori ai ei. La 1895, prin statutele schimbate Asociațunea și-a întins activitatea chiar oficial asupra tuturor românilor din țările coroanei ungare.

Răspunzând în chip minunat necesităților simțite în cercul cu încetul Asociațiunea se preface fortareață reală a unității naționale. Toate straturile poporului românesc găsiră legătura de unire la Asociațiune. Congresele ei, noi le ziceam adunări generale, an de an tot în alte orașe ori comune, erau mari festivaluri naționale, veritabile olimpiade, unde se adunau români de pretutindeni, fără osebire de clasă ori confesiune, cu adevărat toți dela vădică până la opincă.

In 1911 Asociațiunea își serbă la Blaj semicentenarul existenței sale în frunte cu cei doi mitropoliți și toți episcopii celor două biserici naționale înconjurați de multe mii de țărani și de floarea intelectualității române de pretutindeni. Sufletul românesc înscriă în istorie aspirațiile sale la unirea politică.

Asociațiunea n'a fost o societate culturală oarecare, ea a fost o instituțiune națională, cu adevărat un fel de stat românesc în împărația Habsburgilor. Ea este adevărata fauritoare a zilei de 1 Decembrie.

Nu cred deci deplasată imbinarea în această broșură a Asociațiunii cu Alba-Iulia anului 1918.

Inter arma silent musae. In cursul răsboiului Asociațiunea amortise. Distinsul meu predecesor în scaunul prezidial, Andreiu Bârseanu, din zbuciumările anilor de încercare eșise obosit și frânt fizicește. In 1922 s'a stins.

Mă consider deci primul președinte al Asociațiunii în România-Mare. Am credința, că ea nu și-a pierdut rostul în noul stat românesc. Ci mai vârtos socot, că are nobila misiune să servească încă mai intensiv idealul solidarității naționale. O cred moștenitoarea duhului dela Alba-Iulia, cum fusese în Ungaria moștenitoarea idealului lui Avram Iancu. Pentru aceea am dispus încă în 1923, ca Asociațiunea să primească între îndatoririle ei sărbătorirea în totdeauna a zilei de 1 Decembrie, precum tot ea a prezidat centenarul nașterii lui Avram Iancu în 1924.

Credințele și gândurile mele pentru Asociațiune se reflectează în discursurile și articolele reproduse în broșura de față la sărbătoarea primei decade a ei în patria română.

Se găsesc aci discursurile mele rostite la congresele «Astrei» în anii 1923—1928, apoi alte discursuri la diferite ocazii, precum și câteva articole publicate prin reviste, toate în legătură cu Asociațiunea. Pentru înțelegerea desăvârșită a unora dintre ele am socotit util a reproduce și câteva cuvântări ale Regelui Ferdinand, un discurs al fostului principé Carol, apoi discursul președintelui Academiei, d-l I. Negrucci cu prilejul primirii «Astrei» la Academie.

Ce fericit aș fi, dacă broșura aceasta ar deșteptă interes în pături cât mai largi pentru Asociațiunea istorică dela Sibiu, dacă ar trezi conștiințele adormite, dacă ar reduce preoțimea și învățătorimea noastră în rândurile dirigitoare din fruntea Asociațiunii, fără osebire de confesiune, cum fusese odinioară atât de frumos și atât de mângâietor pentru toți români de omenie.

Ce bucurie aș avea văzând întinzându-se crengile ei peste toate provinciile românești împreunate acum sub puterea coroanei de oțel a regelui Carol, împreunându-se prin ea și toate susțele românești, ca să putem rosti cu mângâiere cuvintele psalmistului, «iată acum ce e bun sau ce e frumos, fără numai a locuì frații împreună».

Arad, luna Octombrie 1928.

V. GOLDIȘ

PROPUNEREA UNIRII LA ALBA-IULIA

(1 Decembrie 1918)

Mărită Adunare națională!

Zămislit din necesitatea imperiului roman de a-și așeză o sentinelă puternică în Carpații sudostici și coborîsurile lor împotriva semințiilor barbare dela miazănoapte și răsărit, cari amenințau cultura umană, creiată prin geniul latin, neamul românesc dela început și până astăzi a îndurat soarta aspră rezervată oricărei sentinete credincioase: loviturile dușmane și statornica răbdare.

Bogată și fericită la început, Dacia romană în curând se face trecătoarea nesfârșitelor seminții, cari orbite de strălucirea departe a Romei de aur se goneșc întrecându-se spre fermecătoarele orașe ale împărăției. Lovită de putreziciunea oricărui neam, care se oprește cu cerbicie la un anumit fuștei pe scara civilizației și năpădită în această slăbiciune de furnicarul noroadelor barbare, Roma succombă.

Creangă tăiată din puternica tulpină, colonii lui Traian își adâncesc rădăcinile prin stânci și văi și roditoarele ogoare ale prejmuitoarelor câmpii. Lipsiți de scutul împărăției și lăsați în grija proprietilor puțeri, acești orfani romanici acoperă trunchiul vechiu

tracic și infilați de o pătură groasă a blânzilor și visătorilor Slavi ei se făcură un singur neam, o singură limbă, o singură fire: neamul românesc.

Răsare o minune fără pereche în istoria lumii. Lung sir de veacuri călcată în picioare de orde barebare, națiunea română își pierde unitatea de Stat, se fărâmă prin văi sub dominațiuni răslețe și una de alta neatârnătoare, pierde încopciarea cu fluviul larg și luminos al istoriei mondiale, ca apa de ploaie în nisip par că dispare dela suprafața conștiinței umane. Dar, când după optsprezece veacuri sufletul românesc se trezește din somnul-i de moarte și reînvie ca un soare luminos conștiința de neam, hotarele etnice ale acestui popor cu preciziuaproape milimetrică sunt tot acelea, cari sunt desemnate pe harta istorică drept hotare ale Daciei lui Traian și Basarabeanul, care își adapă calul în valurile întunecate ale Nistrului se înțelege desăvârșit la grai cu Crișanul din apropierea blondelor ape ale Tisei. Sentinela romană a rămas credincioasă chemării sale de a păzii geniul latinității și neîncetatelor lovitură dușmană ea li-a opus virtutea-i legendară: statornica răbdare.

După lungi veacuri de ascunziș, așezându-se viscolii cotropitori, națiunea română reapare la lumina istoriei în chipul duor țărișoare rezimate de Carpați și cu fețele spre Dunăre și spre Nistru, dar trunchiul cu rădăcina în munții smulși odinioară dela eroicii Daci rămâne bătut de soarta rea și înlanțuit de un popor năpraznic la fire și pornit spre dominațiune fără cruce. Fusese cuib de vărteje locul, unde ne așezase Traian și svârcolirile spre fericire ale neamului nostru s'au lovit veacuri dearândul de nesațul hrăpitorilor dușmani, cari ne înconjurau de pretutindeni.

Micile țărișoare, cari se întemeiaseră prin viteji coboritori din Maramureș și Făgăraș, se loviră înainte de toate de cel mai crâncen dușman al oricărei co-

muniuni omenești, zavistia și ura între frați. Nefericirea lor fu mărită prin inamici din afară: Unguri, Leși și Tătari. Se ridică în urmă semiluna și acum românii sunt sortiți să-și apere cu sâangele lor nu numai trupul și pământul, ci și sufletul și credința.

Scut s-au făcut culturii plăpânde ce începuse a încolțî pe temeiurile învățăturilor lui Christos și prin jertfele lor fără seamă intru apărarea progreselor civilizațiunii umane față de concepția inferioară a mohamedanismului propagat principal cu mijloacele barbariei, românii și-au făurit titlu neperitor și îndreptățire la recunoștința întregei omeniri. Nimic nu dovedește mai mult tăria credinței creștinești a sufletului acestui popor, decât faptul, că în numele luptei creștinătății împotriva păgânilor mai întâi după răsătirea neamului prin soarta fatală s'a putut face pentru o clipă unirea lui în cetatea aceasta prin brațul puternic al viteazului Mihai.

Dar această unire de o clipă dispără ca fulgerarea unei scântei electrice și trupul neamului nostru se frânse iar în bucăți. Frații noștri de pe coborîsurile răsăritene ale Carpaților și din șesurile hotărnicite prin Dunărea de jos și apele Nistrului îndurără suzeranitatea turcească, suferiau prădăciunea Leșilor și a Tătarilor, îngrășată cu sâangele lor litfa blestemată din Fanar. Țara Cernăuților și mormântul lui Ștefan cel Mare le răpi hoțește pajura spurcată a Habsburgilor perfizi, dulcile câmpii ale Basarabiei le fură muscalul tiran. Iar noi, cei ce rămăsesem la vatra străbună în Ardeal, Banat și țara ungurească am fost dripiți de cea mai crâncenă soartă ce o poate avea un neam de oameni în lume. Am fost lăntuiți într'o robie trupească, economică și sufletească, cum nu se mai pomenește în istoria întreagă a omenirii. Încercarea desesperată în 1784, de-a scutură jugul, n'a avut rezultat și sfârșitul din acest oraș al țăranului Horia

așteaptă încă geniul literar, care să întruchipeze una din cele mai înfiorătoare tragedii ale istoriei. Adevăr a grăit Simion Bărnuțiu în epocalul său discurs rostit în catedrala Blajului în ziua cea mare din 1848: «Dacă nu își poate închipu cineva greutățile ce le suferiau iudeii dela faraoni, să se uite la faraonii din Ardeal».

Veacuri de-a rândul poporul românesc, adevăratul și legitimul proprietar al pământului, ce fusese odată Dacia romană, a fost străin și sclav pe pământul său strămoșesc. Iar când după suferință de secoli din de-părtatul Apus, dela dulcea soră latină, care pășește în fruntea giștilor spre lumina desăvârșirii, a sosit și în munții noștri duhul libertății, egalității și frăție-tății, când credeam să înviem la libertate prin întocmirile creiate de lumea nouă, vechii noștri opresori s-au înfrățit cu împăratul, pe care ei îl detronaseră, cu împăratul pentru care noi vărsasem sângele nostru cu credință și aceste două puteri ne-au robit din nou. Umbra îndurerată a regelui munților, a scumpului nostru Iancu, rămâne pentru vecie clasica doavadă a legendarei ingratitudini habsburgice. Împotriva voinței noastre au unit Ardealul nostru cu țara ungurească și printr'un constituționalism fals și mincinos ni-au luat libertatea culturei, ne-au desființat politicește, bisericile noastre le-au aservit tendonții lor de opresiune și ni-au făcut imposibil progresul economic, prin care am fi putut să ne apărăm împotriva năvălirii ordelor străine pe pământul părinților noștri.

Între acestea priveam cu iubire duioasă la frații noștri dela răsărit, cari începuseră a se reculege din urgiile vremilor barbare. Resimțirăm obârșia comună și la razele luminei trimise dela apus conștiința națională săvârșită la 1859 unirea principatelor române sub bunul și luminatul Cuza-Vodă, iar sângele vărsat din nou cu atâtă viteză împotriva pagânilor la 1877

scutură și cele de pe urmă zale ale lanțului, care legă România de Constantinopol și la 10 Maiu 1881 Carol de Hohenzollern aşează pe capul său coroana de rege al României libere și independente.

Noi însă ne făceam datoria de cetăteni ai Ungariei și supuși ai dinastiei de Habsburg-Lotharingia. Am crezut, că îndelunga noastră răbdare și credința noastră pentru patrie și tron în cele din urmă totuș va muiă inimile celor puternici și ni se va oferi chiar în interesul monarhiei putința unei vieți naționale și condițiunile progresului cultural și economic. Așteptările noastre au fost zadarnice. Oprimarea se înteste. Opresorii mărturisesc acum pe față, că scopul lor este un stat unitar național maghiar și că, prin urmare, noi naționalicește trebuie să ne desființăm. A pornit opera de extirpare și răsboiul mondial, care acum s'a sfârșit, în gândul opresorilor noștri a avut chemarea să încoroneze opul. Sute de mii de români și-au vîrsat și acum sângele lor pentru patrie și tron, iar patria și tronul au târât în temniți și în urgia internării pe părintii și frații acestor luptători; patria și tronul au decretat moartea școalei românești, au trimis zbirii lor în adunările noastre bisericești, au pregătit proiectele pentru nimicirea noastră politică, au conceput ruinarea noastră economică, ni-au sugrumat libertatea presei și a cuvântului, patria și tronul s'au conjurat în potriva noastră și ne pregătiau mormântul.

Dar zadarnică este lupta omenească împotriva adevărului și a dreptății. Legea tainică a firii cu necesitate de fier îndrumă întâmplările omenești pe cărarea civilizației ce duce spre desăvârșire, omenește instinctiv urmează aceste legi. Ea a ajuns la recunoașterea necesității de a se sintetiză libertatea individuală și libertatea națională într'o unire superioară a societății omenești. Sinteza aceasta e condi-

ționată însă de desăvârșirea celor două libertăți: individuale și naționale. Dacă însă aproape în toate statele civilizate libertatea individuală este desăvârșită ori pe calea desăvârșirii, în unele dintre aceste state libertatea națională eră încătușată. Răsboiul mondial s'a făcut pentru descătușarea acestei libertăți. Națiunile trebuie să fie libere, ca astfel între egale drepturi și condițiuni să poată încheia aceea mare unire a popoarelor, care va fi chemată să reprezinte o concepție superioară pe scara civilizației și să sporească astfel fericirea omenească pe pământ. Toate capetele luminate ale apusului au mărturisit crezul lor: răsboiul acesta este răsboiul pentru libertatea națiunilor, nu de dragul acestor națiuni, ci pentru interesul lumii, pentru interesul omenimii, care numai în chipul acesta e capabilă a păsi un pas înainte pe calea fericirei sale. Ideile acestea le-a copt istoria.

Pentru învingerea acestor idei au intrat în luptă puterile aliate ale apusului. Românii de pretutindeni s-au aliat acestor puteri, noi cu sufletul, frații liberi cu armele. Românii și-au făcut și de data asta datoria lor de sentinelă a civilizației în potriva brutalității.

Națiunile trebuesc liberate. Între aceste națiuni se află și națiunea română din Ungaria, Banat și Transilvania. Dreptul națiunei române de a fi liberată îl recunoaște lumea întreagă, îl recunosc acum și dușmanii nostri de veacuri. Dar, odată scăpată din robie, ea aleargă în brațele dulcei sale mame. Nimic mai firesc în lumea aceasta. Libertatea acestei națiuni înseamnă: unirea ei cu Țara Românească. Bucătirea poporului românesc n'a fost urmarea vre unei legi economice, în care terminologie se ascunde minciuna. Dimpotrivă, — teritoriul dintre Nistru, Tisa și Dunăre constituie cea mai ideală unitate economică, aproape autarhie. Bucătirea trupului românesc a fost act de barbarie. Distrusă barbaria — unirea tuturor

2

Românilor într'un singur Stat este cea mai firească pretențiușe a civilizației. Teritoriile locuite de Români dela descălecarea lui Traian și până astăzi au fost teritorii românești. Nu este putere de a suci logica până acolo, ca invadările elementelor străine, dirigiate pe aceste teritorii în chip artificial și prin abuzul de putere al statului cu scopul desființării noastre naționale, să poată clătină dreptul nostru de proprietate asupra acestor teritorii. Așa ceva ar fi sanctiunarea crimei și ar constituī o pălmuire a civilizației, care principal nu admite substituirea dreptului prin brutalitate. După drept și dreptate Români din Ungaria, Banat și Transilvania dimpreună cu toate teritoriile locuite de dânsii trebuie să fie uniți cu Regatul român.

După cum însă cea dintâi reunire de o clipă a elementului românesc la marginile dela răsărit ale lumii civilizate s'a făcut prin sabia lui Mihaiu, în numele unui principiu superior celui ce năvălise asupra Europei și care acumă în zilele acestea spre ușurarea tuturor inimilor, cari bat pentru lumină și libertate, sucombă cu desăvârșire, tot așă această nouă unire de acum a tuturor Românilor, care de data asta va fi integrală și pentru eternitate, se face prin strălucita învingere a armelor purtate pentru civilizație, în numele concepției de viață superioară lumei ce se prăbușește. Este principiul libertății adevărate a tuturor neamurilor și cel al egalității condițiunilor de viață pentru fiecare individ al oricărei națiuni și este principiul întovărășirii tuturor națiunilor libere într'o comuniune internațională spre a împiedeca nedreptatea și a scuti pe cei mari și mici deopotrivă.

Unirea tuturor Românilor într'un singur stat numai atunci va fi statorică și garantată prin istoria mai departe a lumii, dacă va răspunde tuturor îndatoririlor impuse prin noua concepție a civiliza-

ținii. Ea ne va inspiră datoria, să nu pedepsim progenitura pentru păcatele părinților și ca urmare va trebui să asigurăm tuturor neamurilor și tuturor indivizilor conlocuitorii pe pământul românesc aceleasi drepturi și aceleasi datorinți. Civilizațiunea, care ne-a eliberat, pretinde dela noi respectul pentru dânsa și ne obligă să prăbuşim în noul nostru stat orice privilegiu și să statorim ca fundament al acestui stat: munca și răsplata ei integrală.

Inaintașii noștri de pe Câmpul Libertății în 1848, au hotărît astă: «Națiunea română depune jurământ de credință către împăratul, către patrie și către națiunea română». Impăratul ne-a înșelat, patria ne-a ferecat și ne-am trezit că numai credință în noi însi-ne, în neamul nostru românesc ne poate mândri. Să jurăm credință de aci înainte numai națiunii române, dar, tot atunci să jurăm credință tare civilizației umane. Câtă vreme vom păstră aceste credințe, neamul nostru va trăi, se va întări și fericiți vor fi urmașii noștri până la sfârșitul veacurilor.

Rog Mărita Adunare Națională să primească următoarea

HOTĂRÂRE:

I. Adunarea națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 Noemvrie (1 Decembrie) 1918, decretează unirea acelor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dânsii cu România. Adunarea națională proclamă în deosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre.

II. Adunarea națională rezervă teritoriilor sus indi-

cate autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei, aleasă pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta ca principii fundamentale la alcătuirea noului stat român, adunarea națională proclamă următoarele:

1. Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administră și judecă în limba sa proprie prin indivizi din sănul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în corporile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuesc.

2. Egală îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din stat.

3. Infăptuirea desăvârșită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieții publice. Votul obștesc, direct, egal, secret, pe comune, în mod proporțional, pentru ambele sexe, în vîrstă de 21 ani, la reprezentarea în comune, județe ori parlament.

4. Desărvâșită libertate de presă, asociare și întrunire; libera propagandă a tuturor gândirilor omenești.

5. Reformă agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăților, în special al proprietăților mari. În baza acestei conscrieri desființând fidei-comisurile în temeiul dreptului de a micșoră după trebuință latifundiile, i se va face posibil țăranului să-și creieze o proprietate (ărător, pășune, pădure) cel puțin atât, cât să o poată munci el cu familia lui. Prințipiu conducător al acestei politici agrare e pe de o parte promovarea nivelării sociale, pe de altă parte potențierea producției.

6. Muncitorimei industriale i se asigură aceleasi drepturi și avantagii, cari sunt legiferate în cele mai avansate state industriale din apus.

IV. Adunarea națională dă expresiune dorinței sale, ca congresul de pace să înfăptuiască comuniunea na-

ținilor libere în aşă chip, ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se eliminate răsboiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.

V. Români adunați în această adunare națională salută pe frații lor din Bucovina scăpați din jugul monarhiei Austro-Ungare și uniți cu țara-mamă, România.

VI. Adunarea națională salută cu iubire și entuziasm liberarea națiunilor subjugate până aci în monarhia Austro-Ungară, anume națiunile: ceho-slovacă, austro-germană, jugo-slavă, polonă și ruteană și hotărăște ca acest salut al său să se aducă la cunoștința tuturor acelor națiuni.

VII. Adunarea națională cu smerenie se închină înaintea memoriei acelor bravi Români, cari în acest răsboiu și-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunei române.

VIII. Adunarea națională dă expresiune mulțumitei și admirării sale tuturor puterilor aliate, cari prin strălucitele lupte purtate cu cerbicie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru răsboi, au scăpat civilizaționea din ghiarele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor națiunii române din Transilvania, Banat și Țara Ungurească adunarea națională hotărăște instituirea unui Mare Sfat Național Român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română oricând și pretutindeni față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiunile, pe care le va află necesare în interesul națiunii.

Trăiască România-Mare !

ADNOTAȚIUNI

Nimeni nu va contestă importanța istorică a adunării naționale dela Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918. Cu cât se vor strecură în cursul vremii veacurile, atât mai luminos va pătrunde în conștiința națiunii române făptuirea dela Alba-Iulia și ca monument al celei mai mari zile din viața ei, dar și ca izvor în veci nesecat de înțeleaptă îndrumare pe cărarea desăvârșirii și astfel a fericirei și măririei sale.

Ca propunător al unirii și ca unul, care mai bine decât oricine altul cunoște istoricul acelei adunări, pentru a împiedica falsificarea adevărului să simt dator acum după zece ani să fac la locul acesta următoarele constatări:

1. Adevăratul organizator al Adunării Naționale dela Alba-Iulia a fost Ioan Suciu, pe atunci avocat în orașelul Ineu (jud. Aradului), fost deputat în parlamentul ungar în anii 1906—1910, apoi membru în Consiliu Dirigent, acum avocat în Cluj, fost avocat al statului, senator în parlamentul român.

In consiliul național dela Arad se ivise părerea, ca unirea să o proclame acel consiliu și să renunțăm la adunarea națională. Azi se poate constata, ce ireparabilă gafă ar fi fost primirea acelei păreri. Am protestat cu toată puterea și ea a fost înlăturată. S'a decis convocarea adunării naționale. Pre-gătirea și organizarea ei a fost încredințată lui Ioan Suciu.

Cu energie de admirat Ioan Suciu s'a achitat în chip splendid de însărcinarea primită și națiunea română lui Ioan Suciu are să-i mulțumească reușita atât de impunătoare a adunării naționale chiar împotriva intervenției unor importanți factori ai partidului național român, cari cereau în ultimul moment să se renunțe la adunare.

2. In opinia publică românească s'a împărtășit credința, că adunarea națională dela Alba-Iulia s'a desfășurat fără nici o jertfă de sânge.

Inexact.

Adunarea națională dela Alba-Iulia și-a avut martirul său. In preziua invierii naționale, din toate părțile Ardealului grăbieau trenurile tixite de români spre Alba-Iulia. Sosise un tren lung dinspre Cluj la Teiuș. In ușa unui vagon flăcăul Ion Arion, înalt și voinic, ca Făt-Frumos din povesti

jâlăia cu mândrie tricolorul românesc al Ardealului. Trenul se opri. În acel moment ploaie de gloanțe izbi în vagoane. O ceată de unguri înmormânta se furișase pe coperișul și în podul clădirilor din stațiune.

Ion Arion fu lovit drept în inimă. Căzù mort în brațele camarazilor. Trupul lui neînsușit a fost adus la Alba-Iulia și aşezat în biserică ortodoxă, de unde i s'a făcut înmormântarea Luni în 2 Decembrie. În sicriul deschis rana era descoperită și se vedea încă sângele închegat deasupra inimii. Adânc emoționat, ca niciodată în viața mea, dinaintea de vremi cernitului iconostas al bisericii i-am mulțumit pentru jertfa săngelui său vărsat pe altarul libertății.

Acum odihnește în cimitirul de sub cetatea lui Mihaiu, un modest monument veghează la căpătâiu. Se spunea, că are o mamă văduvă și doi frați. Cu adâncă pietate îi pomenesc aci numele și aș fi măngâiat, dacă cineva ar află pe maica sa și pe frații săi și le-ar aduce lor în oarecare chip prinosul de recunoștință dela neamul lui românesc, de dragul căruia el a trebuit să moară în floarea tinereței de gloanțele dușmanului.

3. Cu voie ori fără voie se face confuzie afirmându-se că adunarea națională dela Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918 ar fi fost un fel de congres al partidului național-român din Ungaria și Transilvania.

Absolut fals.

Adunarea dela Alba-Iulia a fost adunarea națiunii române din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș. Toate circumscripțiunile electorale din cele 27 județe cu populație românească, fără considerare de partide, și-au trimis delegații lor special pentru adunarea națională. Au fost invitați și au venit acolo toți episcopii celor două biserici românești, au luat parte în mod oficial separat delegații tuturor episcopilor desemnați de către consiliile eparhiilor ortodoxe și de către capitulurile bisericei unite, societățile culturale românești, peste o sută de alte asociații de tot felul, între cari și asociațiile învățătorilor confesionali români, căte un reprezentant dela toate școalele secundare, normale și dela seminarile teologice, delegații reuniunilor de meseriași, ai reuniunilor de femei, ai tinerimei universitare, ai ofițerilor români, studenți și studente, în total 1228 delegați.

A făcut parte din adunare și partidul social-democrat dând un vicepreședinte, pe Ion Flueraș, un notar Iosif Ciser și un orator I. Jumanca.

Tin să subliniez și cu acest prilej, deoarece s'a încercat o mistificare, că președintele efectiv al adunării naționale a fost minunatul bâtrân Gheorghe Pop de Băsești, Badea Gheorghe, cum îi ziceau cu dragostea lor toți români. Era asistat la președinție de episcopii Ioan I. Papp dela Arad (ortodox) și Demetriu Radu dela Oradea-Mare (unit), iar vicepreședinți au fost Teodor Mihali, Ștefan Cicio Pop și Ion Flueraș.

In discursul său de deschidere Badea Gheorghe s'a adresat cătră adunare prin aceste cuvinte: *Prea iubiții mei! Onorată Adunare a tu-*

turor românilor din Transilvania, Ungaria și Banat!

Repet deci: Adunarea dela Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918 n'a fost adunarea vreunui partid politic, ci a fost adunarea națiunei române din țările de sub coroana Ungariei.

Istoria va verifica rostul jucăruia în preajma ei.

Adunarea reprezintă cu adevărat conștiința națională a patru milioane de români.

In cursul veacurilor lungi de robie, această conștiință a fost salvată prin instinctul de conservare al neamului românesc. A fost neîncetat fertilizată prin circulația istoricește abia perceptibilă, dar care neîndoios a existat în tot cursul vremii între toate ramurile răslejite sub diferite domnașuni politice ale acestui popor. Razim i-a fost în tot timpul biserică strămoșească, a cărei creangă unită cu Roma i-a rămas asociată în sentimentul național. A fost luminată mai târziu prin școala confesională românească și mai pe urmă înviorată în chip osebit prin Asociația dela Sibiu pentru literatura română și cultura poporului român «Astra».

Manifestările publice ale acestei conștiințe de rasă au fost toldeanu în funcție de structura politică și socială după vremuri a organizațiilor dominante. Când vremea s'a plinit, ea și-a găsit mantuirea de veci în unitatea politică a națiunei române întregi.

4. Hotărârea adunării naționale dela Alba-Iulia a prilejit și alte neînțelegeri. Îndeosebi popoarele minoritare ale României, mai vârtos minoritarii din Ardeal, ungurii și sașii, duși în rătăcire prin aparențe, au crezut, că cele curpinse în hotărâre, punctele dela Alba-Iulia, cum se spune acum de obiceiu, îndeosebi cele 6 puncte din art. 3, ar fi constituit programul politic al partidului național român și în consecință se cerea cu insistență partidului național român realizarea lor în viața statului român.

Inainte de toate vom constata, că partidul național român, care luase și el bună parte la adunarea dela Alba-Iulia și fără de care ea n'ar fi avut loc, azi nu mai există. Fuzionând mai întâi cu partidul naționalist-democrat de sub șefia d-lui N. Iorga, a constituit partidul național (abandonând din numirea sa cuvântul român), iar, apoi acest nou partid desbinându-se, cei rămași sub șefia d-lui Iuliu Maniu au fuzionat cu partidul țărănist de sub șefia d-lui Ion Mihalache și formează acum partidul național-țărănist.

Astfel fiind, în ipoteza minoritarilor, nu există azi nici un partid, care ar putea fi jăcut răspunzător pentru punctele hotărârii dela Alba-Iulia.

Dar ipoteza minoritarilor e falșă.

Intocmai dupăcum adunarea națională dela Alba Iulia n'a fost un congres al partidului național român ori al vreunui alt partid, ci a fost adunarea națiunei române din țările coroanei ungare, tot aşa hotărârile acelei adunări n'au fost hotărârile vreunui partid politic.

Nu s'a dat prin hotărîrea dela Alba-Iulia un program politic de partid, ci s'a tâlcuit noua evanghelie a civilizațiunii umane, căreia se închină azi susțelele cu adevărat civilizate din lumea toată. Nu este aci un program, ci este o doctrină, o concepție de stat, un ideal. Adunarea națională proclamă toate acestea cum se spune expres în art. 3, «*ca principii fundamentale la alcătuirea noului stat român*».

Pentru a desluși mai vîrlos ceeace interesează aci, să-mi fie permis a repezi și a subliniă câteva fraze din discursul, prin care s'a propus unirea. «Această nouă unire (a națiunei române) se face în numele concepției de viață superioară lumei ce se prăbușește. Este principiul libertăței adevărate a tuturor neamurilor și cel al egalității condițiunilor de viață pentru fiecare individ al oricărei națiuni și este principiul intovărășirii tuturor națiunilor libere într'o comuniune internațională spre a împiedica nedrepitatea și a scuti pe cei mari și mici deopotrivă. Civilizațiunea, care ne-a eliberat, ne obligă să prăbuşim în noul nostru stat orice privilegiu și să statorem ca fundament al acestui stat: munca și răsplata ei integrală. Să jurăm credință națiunei române, dar tot atunci să jurăm credință civilizațiunii umane».

Nimeni nu prevedea încă cele ce se vor hotărî prin congresul păcii și dejă adunarea dela Alba-Iulia prin art. 4, dă expresiune dorinței sale «*ca congresul de pace să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere în aşă chip, ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se eliminate răsboiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale*».

Chiar în discursul, prin care am predat actul unirii în mâinile regelui Ferdinand I-ul se amintește «*comuniunea națiunilor într'o unire de ordin social superior*» și se subliniază din nou, că «*reunirea integrală a națiunei române pe de o parte va trebui gradat să înfăptuiască egalitatea condițiunilor de viață pentru toți indivizii, care o alcătuesc, pe de altă parte ea va trebui să se întemeieze pe principiul libertății și egalei îndreptățiri a neamurilor*».

Insuș regele înțeleapt în răspunsul său declară, că «*pe acest temeu al unei puternice democrații și al vieții frătești între popoare vom răspunde totodată simțimintelor aliaților noștri, alături de cari am luptat pentru marea cauză a dreptății și a libertății în lume*».

Cei inițiați în studiul științelor sociale vor găsi lesne documentarea acestui ideal al civilizațiunii. Deci răspunderea istorică și politică pentru hotărîrea dela Alba-Iulia n'o are vreun partid politic, ci o are înaintea tuturor autorul, care s'a simțit alături de susțelul poporului român, cu adevărat iubitor de dreptate și libertate. Punctul I din art. III, acel cu libertatea națională pentru toate popoarele, este transcris aproape textual din broșura acestuiaș autor, tipărită la Arad în anul 1912 în limba maghiară despre «*Problema naționalității*».

Am profesat aceste credințe, când făceam parte dintr'un neam oprimat,

*nu le-am renegat și nu le reneg nici acum, când cu ajutorul bunului Dumnezeu
jac parte dintr'o națiune stăpânitoare asupra sa în statul său propriu.*

Punerea în aplicare a acestor credință în viața statului român, — e altă
poveste. E problema cea mai grea a acestui stat. Înfățișează un formidabil
complex de interese eterogene, — eterogene în structura actuală a statului
și în starea înapoiată pe scara civilizației a mediului, — a căror armonizare
reclamă nu numai pe desăvârșitul artist al politicei, dar mai vârtos
schimbarea ideologiei dominante în societatea interesată, ceeace este iar în
funcție de o mulțime de factori. Soluționarea fericită a problemei nu depinde
însă numai de români, ci poate mai mult de înseși popoarele minoritare
ale țării, cari vor trebui să găsească formulele și atitudinile de adaptare la
nouile condiții ale vieții lor în situațiunea cu desăvârșire schimbată. Toate
acestea nu scad nimic din obligământul bărbaților de stat români de a căută
și a găsi soluția justă.

Discutarea temeinică a problemei nu poate avea însă loc în cadrele acestor
adnotăriuni. Vreau numai să observ, că în ce mă privește personal, în
cercul strâmt al competențelor, ce mi-a oferit viața publică în statul român,
am făcut tot posibilul spre a înlesni soluționarea norocoasă a problemei și
voiu face tot astfel și în viitor.

PREDAREA ACTULUI UNIRII
ÎN MÂINILE M. S. REGELUI FERDINAND
(14 Decembrie 1918)

Maiestate,

Români din Transilvania, Banat și Tara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor legali la Alba-Iulia în ziua de 18 Noemvrie (1 Decembrie) 1918, au decretat unirea lor și a acestor teritorii cu Regatul Român. Prin această Unire, după aceea a Basarabiei, apoi a Bucovinei s'a împlinit visul de o mie de ani al Neamului Românesc: Unirea într'un singur Stat a tuturor românilor.

Această Unire este o pretenție a istoriei și o cerință a civilizațiunii omenești.

Ea este o cerință a istoriei, fiindcă Neamul românesc dela zămislirea sa și până astăzi a rămas unul și etnicește nedespărțit, posedând în aceleași margini geografice pământul Daciei lui Traian. Deci îmbucătățirea lui sub diferite dominațiuni străine a fost o nedreptate istorică. Această nedreptate se înlătură astăzi.

Dar Unirea tuturor Românilor într'un singur Stat este tot odată și o pretenție a civilizațiunei omenești. Progresul acestei civilizațiuni pretinde comununa națiunilor într'o unire de ordin social superior,

care să asigure libertatea și dreptatea deopotrivă pentru toate națiunile, mici și mari.

Cu națiuni etnicește și geograficește unitare, dar politicește rupte în bucăți, această comuniune a națiunilor este o imposibilitate.

Deci unirea tuturor românilor într'un singur Stat rectifică o mare greșală a istoriei și se conformă necesităților civilizației omenești.

Tot astfel însă, scopul istoric al acestei reuniri integrale a națiunii române are să fie potrivit cauzei sale eficiente. Această unire pe de o parte va trebui gradat să înfăptuiască egalitatea condițiunilor de viață pentru toți indivizii, cari o alcătuiesc, pe de altă parte ea va trebui să se întemeieze pe principiul libertății și egalei îndreptățiri a neamurilor.

Sire,

Unirea tuturor Românilor într'un singur stat a trebuie să vie. Ea s'a înfăptuit prin suferințe și sacrificii.

Istoria se face prin legile firii mai presus de orice putere omenească, dar obiectul și mijlocul acestor legi este bietul om muritor. Fericările suntem noi Români de azi, că prin noi istoria săvârșește actul mare al unirii tuturor Românilor într'un singur Stat și prea fericările suntem, că norocul tocmai acum a destinat statului român domniarea unui Rege Mare, care a înțeles chemarea sfântă a istoriei și s'a făcut Luceafăr conducător al sufletului românesc.

Pentru aceea, Sire, noi îți aducem pământul strămoșilor noștri, dar tot atunci noi îți aducem și sufletele tuturor Românilor de azi, cari trăesc în Transilvania, Banat și Țara Ungurească.

Primește cu dragostea, cu care îți-o aducem, hotărîrea de unire a acestor țări. Primește jurământul de

fidelitate și omagiul a celor patru milioane de Români locuitori pe acel pământ și întinde asupra lor scutul puternic al Maiestății Tale.

Patru milioane de Români oțeliți și tari în credință ca stâncă din munții dulcelui Ardeal strigă astăzi în extaz de fericire:

Trăiască Maiestatea Sa Regele Ferdinand I. Trăiască Maiestatea Sa Regina Maria. Trăiască Scumpele Odrasle ale Dinastiei Române.

Trăiască fericită în veci România Mare!

RĂSPUNSUL M. S. REGELUI

In numele Românilor din vechiul Regat al României, din Basarabia și din Bucovina, astăzi pe veci uniți, cu profundă recunoștință, primesc hotărîrea fraților noștri de peste Carpați de a săvârși unitatea națională a tuturor Românilor și declar pe veci unite în Regatul Român toate ținuturile locuite de Români dela Tisa până la Nistru.

Cu dragoste nețărmurită Mi-am închinat viața scumpului Meu popor plin de credință în menirea lui istorică. Prin lupte și prin jertfe Dumnezeu ne-a dat să înfăptuim azi aspirațiile noastre cele mai sfinte. Mulțumindu-i din adâncul sufletului ne îndreptăm gândurile către cei cari cu sângele lor au clădit nouul temeiul al desvoltării noastre naționale.

Prin devotament neclintit pentru opera lor le vom arăta recunoștința noastră, prin el vom asigură roadele binefăcătoare ale crudelor încercări.

Pe acest temeiul al unei puternice democrații și al vieții frătești între popoare, vom răspunde totodată simțemintelor aliaților noștri, alături de cari am luptat pentru marea cauză a dreptății și a libertății în lume

Să trăiască România pe veci unită!

DISCURSUL M. SALE REGELUI
ținut la dineul dat în onoarea Ardelenilor cari au adus
actul de unire al Transilvaniei

(14 Decembrie 1918)

In această zi plină de cea mai curată bucurie, când venind ca soli, din frumosul Ardeal și Banat, Mi-adu-ceți hotărîrea dela Alba-Iulia, luată de un popor întreg de-a fi unit de apurarea cu Regatul Român, Vă zic din adâncul sufletului: bine ați venit în zidurile acestui Palat, care a fost martor celor mai mari evenimente din istoria modernă română.

Ni-ați adus nu numai dorul împlinit a cărtorva milioane de suflete, ni-ați adus și inimile lor și în primirea plină de dragoste frătească ce ați găsit-o între noi, ați putut simți pulsul Tării mame, ce bate în acelaș ritm cu al vostru.

In frumoasa sa cuvântare d-l Goldiș a spus astăzi, că unirea tuturor Românilor era o necesitate istorică. Această necesitate a fost înțeleasă de toți oamenii cu inimă patriotică de dincoace și de dincolo de Carpați, dela Nistru până la Tisa. Dar dacă aşă fusese scris în destinele neamului românesc, evoluția istorică avea nevoie de instrumente. Dumnezeu, care a ocrotit ne-contenit în cursul veacurilor poporul românesc, i-a dat bărbați, cari au ținut sus standardul ideii naționale, lor le-a dăruit suflet românesc, le-a întărit mintea și oțelit brațul, ca să ducă barca românismului prin toate vijeliile vremurilor până la limanul dorit, unde după

atâtea trude, atâtea suferințe, culegem roadele binemeritate ale unei lupte seculare.

Azi când vedem înaintea minții și înaintea ochilor noștri săvârșită clădirea măreață ce Mihai Viteazul începuse și pe care generații întregi apoi au visat-o, aduc prinosul meu de recunoștință tuturor acestor, cari în toate colțurile unde sună dulcele grăi românesc, au pus sufletul și puterile lor în serviciul idealului național.

După Basarabia, după Bucovina mai lipsiă o piatră din cele mai scumpe: Ardealul cu ținuturile din Ungaria locuite de români. Azi ne-ați adus și această ultimă piatră a clădirii, care incoronează marea operă de unire.

Putem privi cu incredere în viitor, căci temeliile sunt puternice, bazate pe principii democratice ce sunt o chezăsie pentru desvoltarea firească a unei vieți sănătoase, ele sunt cimentate prin credința noastră nesărămutată a unui șir întreg de generații de apostoli ai idealului național, ele sunt și sfintite prin sângele vitejilor Mei ostași, cari au luptat și au murit pentru unire.

Dacă gândul Meu s'a opri cu emoție la acești bărbăți români, nu putem uilă în aceste clipe de veselie pe aliații noștri, cari prin sprijinul lor necontentit au fost și sunt colaboratorii noștri prețioși la realizarea visului nostru secular și cari prin victoria lor au contribuit atât de mult ca să putem trăi momentele mărețe ale prezentului.

Privind opera istorică înfăptuită în zilele noastre, să ne închinăm toate forțele noastre, unind cele din vechiul Regat cu cele proaspete ce ne aduceți, ca să fim demni de prea frumoasa clădire ce am zidit-o, să o păstrăm cu sfîrșenie, să o întărim ca să o putem lăsă mai marează, mai puternică generațiunilor viitoare, aşa ca moștenitorii vor putea spune despre fiecare din noi: *exigit monumentum aere perennius*.

Să consacrăm unirea gândurilor, unirea sufletelor, dar și unirea în munca roditoare, prin strigătul: *Trăiască România Mare, puternică și unită!*

IN LOC DE PROGRAM

*Discurs rostit la adunarea generală dela Timișoara
după alegerea de președinte*

(29 August 1923)

Domnilor,

Sânt adânc emoționat de manifestația atât de caldă și atât de spontană a dragostei și încrederei ce-mi arătați. Cu atât mai mult mă pătrunde sentimentul grelei răspunderi ce primesc asupra mea în această clipă, când gândul meu se îndreaptă spre minuținatul trecut al acestei puternice Asociațiuni.

Mă gândesc cu pioasă aducere aminte la vrednicii mei înaintași și smerit mă întreb, dacă modestele mele puteri vor fi suficiente a duce înainte opera acelui glorios trecut? Cum îndrăzni-voiu să calc în urmele marilor bărbați, cari peste o jumătate de veac au ilustrat scaunul presidial al acestei Asociațiuni, începând cu strălucitul și incomparabilul preot Andreiu?

Cu gând curat și hotărît să dau din clipa aceasta toate energiile mele sufletești acestui scump așezământ, în serviciul neamului românesc, nădejdea mea este mai presus de toate în ajutorul marelui Dumnezeu, spre care se înalță aci cu umilință rugăciunea mea.

Văd în jurul meu și înaintea mea o mare de frați

insuflețiți, aduși de tăria iubirii lor de neam dinspre toate meleagurile ţării și se liniștește sufletul meu știind, că voi avea ajutorul lor al tuturor, celor deaproape și celor din depărtări. Sunt convins, că pretutindeni, în Banat, Ardeal, Crișana și Maramureș ca în trecut, astfel și în viitor Români vor sta alături de Asociațiunea lor și acum înviorați de căldura libertății naționale cu puteri unite vor îndreptă spre noi străluciri această cetate a nădejdilor în vremuri de restriște.

Programul meu va fi munca mea. Dar de pe acum vă pot mărturisi sfânta treime ce-mi călăuzește sufletul: neamul, tronul și credința.

Nu aş fi vrednic de locul acesta, dacă nu aş grăbi să declar numai decât, că mai presus de toate voi să servesc idealul național românesc. Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român a fost întemeiată prin nevoie inexorabilă a părinților noștri de a-și înfrățî sufletele spre lupta de apărare împotriva desnaționalizării și a servitutei. Ea rămâne credincioasă aceleiași chemări. Neîncetat va plivi discordia și va sămănă planta înviorătoare a solidarității naționale. Nu va permite, ca oarba neunire să înghețe sufletele, ci mai vârtos va năzuī să adune energiile în mânunchiu ireductibil propagând credința, că români numai în frăție vor putea să-și clădească fericirea în țara lor fermecătoare. Orice ne-ar despărțî, să revenim în zile de sărbătoare la altarul acesta al solidarității naționale și mărturisindu-ne să iertăm tuturor toate pentru mărireala națiunei române. Una să fim, un suflet și un gând, dela Tisa până la Nistru, din palatul regal până în coliba moțului din munte.

In fruntea acestei nații unitare strălucește sufletul mare de rege, care s'a știut jertfi pentru dânsa. Sunt adânc convins, că principiul monarhic face parte

întregitoare din sufletul nostru național. De azi înație cultul dinastic face parte din misiunea sacră a Asociațiunii.

La întemeierea Asociațiunii au prezidat doi mari arhierei, ortodoxul Andreiu Șaguna dela Sibiu și unitul Sterca-Șuluțiu dela Blaj. Să nu uităm, că poporul românesc este concrescut cu biserică sa. În noaptea lungă a suferinților sale, nădejdea și mângâierea unică i-a fost credința în mila lui Dumnezeu. Norocul lui cel neasămănăt, fiindcă mai puternic decât orice altă forță lumească credința religioasă are miraculoasa putere să sălășluească în toate inimile deopotrivă și cu tărie, înfrățindu-le și zidind într'âNSELE cetatea nebiruită a unei solidarități suprafirești.

Dela început până în ziua de azi cele două biserici românești statornic au stat santinele dârзе la porțile acestei fortărețe sufletești a neamului nostru, întrecându-se în munca de deșteptare și solidarizare a românilor. Cine tulbură această fericioare armonie, atentează la cel mai prețios bun al neamului nostru micșorând șansele fericirei sale. Ceeace istoria a desfăcut, tot istoria are să refacă și să reunească în clipă, când interesele superioare ale neamului ar învederă necesitatea, nu prin dușmănie și siluiri, ci prin dragostea blândului Christos. Eu personal voi socoti insultă orice încercare de învățăbire a bisericilor surori, care au fost stâlpi de temelie pentru Asociațiunea noastră.

In acelaș chip mă frământă gândul înfrățirii tuturor uniunilor române, care alături de noi în largul țării propovăduiesc aceleași idealuri. Socot de covârșitoare utilitate, dacă societățile culturale viabile din întreaga țară ar ști să găsească condițiile prielnice unei colaborări armonioase, când energiile toate ar converge spre acelaș scop și din vâlcelele răcoritoare s'ar face alvie largă culturiei românești.

Incă un cuvânt, care trebuie spus. Să-mi îngăduiți a fi interpretul d-voastre exprimând vicepreședintelui Asociației și scumpului meu amic, d-l Octavian Russu recunoștința obștească pentru munca de multe zeci de ani, ce o depune în slujba patriotică pentru această bătrână societate românească. Omul, care niciodată nu-i supărat, care nu cunoaște ambiția deșertăciunilor, nici vanitatea situațiunilor, ci numai bucuria rodirii bunătății și a trudelor pentru comunitate, pilda aceasta de modestie și christiană îngăduință, fie binecuvântat în mijlocul nostru și viața lui contagioasă să fie în pături cât mai largi ale societății românești.

Și acum rog din nou pe Tatăl Ceresc să-mi călăuzească pașii vieții, ca să pot adăugă și eu un cât de mic pas măcar în evoluția acestei societăți și prin ea spre desăvârșirea scumpei noastre națiuni, spre mărireala patriei române.

GHEORGHE LAZĂR

*Discurs rostit la mormântul din Avrig sărbătorind
100 de ani dela moartea lui Gh. Lazăr.*

(30 Septembrie 1923)

În scurta-i viață de pe pământ, avea numai 44 de ani când a murit, ce a făcut oare acest fiu de țăran român, ca acum după o sută de ani dela moartea lui un neam de 14 milioane se oprește cu gândul în preajma acestui mormânt, se încuină sufletului, ce sălășluise în trupul slab și bolnăvicios al profesorului dela Sibiu?

Sute de alți profesori trăiseră pe vremea lui în Tara-Ardealului și în țările românești de peste munți, dar numele lor s-au scufundat necunoscute în marea moartă a veșniciei, ci acesta unul, al lui Gheorghe Lazăr, strălucește cu strălucire orbitală pe firmamentul istoriei neamului de români.

Ce a făcut? Invățase carte pe candidații de preoție dela Sibiu. Ocupație prea cinstită și lucru cu rost, dar o făcuse și mulți alții, fără ca numele lor, ca acel al lui Gheorghe Lazăr, să fi rămas simbolul de mărire și izvor de glorioasă viață pentru un neam întreg.

Într'o grădină publică din Sibiu, strigase odată, ca să audă toți, «Trăiască Napoleon».

În strigătul acesta însă era duhul vremilor, ce sunt

peste om. Strigătul acesta vroia să zică: trăiască libertatea românească. și toată lumea aşă 1-a înțeles.

Evident, omul acesta nu mai putea trăi în împărăția Habsburgilor. Norocul neamului nostru. În vara anului 1816 Gheorghe Lazăr a trecut Carpații dela Apus spre Răsărit, ducând acolo în sufletul său idealul din pricina căruia nu putea să mai rămână la Sibiu. Școala lui dela mănăstirea Sf-tului Sava la București a fost școala acestui ideal.

«Toate putem a le dobândi — spunea el românilor, — că și noi suntem ca și alte neamuri, și nouă ni-a dat Dumnezeu acele daruri, ca și la alte neamuri, numai vrere să avem».

În cuvântarea scrisă de el la înscăunarea Mitropolitului Dionisie Lupu, în anul 1819, primul mitropolit român după veacuri de instrăinare, Gheorghe Lazăr vorbește fără încunjur despre «dreptul ce avem în stăpânirea pământului strămoșesc» și despre «izbăvirea din jugul robiei a neamului românesc», «strănepoții înaltului Traian», cum spune dânsul. Căci pe acești strănepoți «înaltul Traian oare în ziua de azi mai cunoaște-i-ar?» — întreabă el. «Negreșit i-ar căută în palaturile cele mari, împărătești și i-ar află în vizuinile și bordeiele cele proaste și încenușate, i-ar căută în scaunul stăpânirii și i-ar află amărăți sub jugul robiei».

Și când pandurii lui Tudor Vladimirescu în 1821 răsăriseră pe dealul mănăstirii dela Cotroceni dascălul Gheorghe Lazăr dela Sibiu cu mâna lui proprie îndreptă tunurile lor spre palatul Fanarului din București.

Semînta semănată de dânsul a încolțit. În vara anului 1816 Gheorghe Lazăr trecuse Carpații dela Apus la Răsărit, ca prin minunata putere a conștiinței de neam să deștepte în sufletele robiților români de acolo *vrerea unității și libertății naționale*. Si iată

că în vara anului 1916, exact la o sută de ani după aruncarea seminței, vitejii trec Carpații dela Răsărit la Apus și înfrățindu-și vrerea lor cu a noastră, românii toți împreună dau viață dreptului ce avem «în stăpânirea pământului strămoșesc» și din valurile istoriei frământărilor omenești se înalță la suprafață vieții țara mare românească, minunea veacului, visul fermecat al moșilor și strămoșilor noștri, odorul scump și adorat al nostru, al celor ce trăim astăzi și al celor ce după noi vor viețui români pe acest dulce pământ.

După o sută de ani neamul recunoscător se adună azi în jurul mormântului dela Avrig ca să se închine memoriei sămănătorului.

«Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român», care s'a întîlnit acum 62 de ani în numele aceluiaș ideal și acum este chemată ca tot mai vârtos să statornească pentru vecie solidaritatea și unitatea românească, prin glasul meu smerit, aduce prinosul de recunoștință Apostolului, care acum o sută de ani a aprins în sufletele românilor făclia conștiinței naționale.

Gheorghe Lazăr, numele tău fie în veci binecuvântat.

AŞEZAREA PIETRII FUNDAMENTALE A CATEDRALEI ORTODOXE DIN CLUJ

(8 Octombrie 1923)

*Alteță Regală,
Domnilor,*

Asociațiunea pentru literatură română și cultura poporului român ia bucuroasă parte la solemnitatea așezării pietrei fundamentale pentru ridicarea catedralei ortodoxe române din Cluj.

Această Asociație, înființată de regeneratorul vieții naționale a românilor transilvăneni, marele Andrei Șaguna, dimpreună cu vrednicii săi tovarăși de pioasă amintire în timpul, când după revoluția lui Avram Iancu se simțiă imperioasă necesitatea de a îndrumă neamul românesc scăpat abia din iobăgie pe cărarea civilizațiunii, luminate prin noile credință răsărite din sângheroasele frământări ale marilor națiuni din Apus, a avut norocul incomparabil, prin chiar sufletul intemeietorilor ei, de a așeză la temeliile sale concepții morale religioase.

Creștină chiar din ceasul nașterii sale, așezată fatalicește pe cărarea dintre Apus și Orient, în drumul de învălmășală a atâtorex seminții, frontieră între două lumi cari de peste o mie de ani se încaieră în lupte nesfârșite pentru definitiva biruință, națiunea română

încercate de suferință fără pereche în istoria omenească a aflat scutul existenței și unității sale în credința sa religioasă, mai biruitoare decât toate mizeriile pământești și mai puternică decât toate puterile lumii.

Națiunea aceasta prin credința sa s'a mantuit. În vremile vijelioase ale torrentelor barbare, în cursul veacurilor de opresiune prin seminții vrăjmașe și închegări sociale întemeiate pe nedreptate, în mijlocul săngeroaselor ciocniri dintre Asia și Europa, frâmnatată și secătuită de atâtea fărădelegi și rapacitate, națiunea română și-a aflat mângâierea în umbra crucii lui Christos. Bisericițele de crengi și scânduri au fost cetățuile ei nebiruite de toate uraganele vrăjmașilor omenești, umilii și umiliții ei preoți, simpli și săraci cu duhul au fost ostașii ei neînfrânti și izbăvitori.

In Ardealul încătușat acești preoți au fost în toate vremile adevărații conducători ai turmei credincioase, mângăitori și sfătuitori în pace, viteji conducători în vijelii, în acelaș timp vestitori ai crucii și purtători de sabie. Ei erau în fruntea cetelor lui Horia, «popii valahi» cum le spuneau opresorii noștri în limba lor oficială latinească, vlădicii lor au iscălit acel «Suplex libellus Valachorum» din 1791, vlădicii lor au prezidat adunarea de pe Câmpul Libertății în 1848, ei au fost tribunii lui Iancu, ei au fost căpitani în luptele noastre pentru libertatea națională și în ziua măreață dela Alba-Iulia în 1 Decembrie 1918 în fruntea preoțimii lor toți vlădicii români se aflau pe tribună, de unde s'a proclamat unirea pe vecie a neamului românesc în noua «Dacia felix».

Și în epocile de glorie dincolo de Carpați marii voevazi după fiecare izbândă de arme ridicau mănistiri întru mărirea lui Dumnezeu, prea bine știind, că brațele vitejilor erau purtate prin tăria credinței.

In cursul istoriei sale întregi, neamul românesc s'a

confundat cu credința românească. Păstrătoare a acestei tradiții sfinte «Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român» se crede datoare a continuă misiunea moștenită dela înaintași îndrepătând și de acum înainte viața neamului nostru spre atmosfera senină a moralei religioase.

Suntem pătrunși de convingerea, că noul stat român mai vârtos trebuie să se îngrădească cu tăria nebriuită a credinței strămoșești, să-i păstreze bisericei noastre naționale rolul de conducătoare sufletească a poporului românesc, încredințându-i creșterea lui spre împărăția mântuitorului Christos, căci numai ea poate chezășui, ca în trecut, astfel și în viitor în fața oricărei primejdii, ființa etnică distinctă a neamului nostru pentru vecie.

Inalță-se deci noul Sion, în această cetate a suferințelor noastre de veacuri ca simbol al dreptății dumnezeești și adăpostească prin puterea sfântului său altar acest patrimoniu al solidarității și unității națiunei române până la sfârșitul veacurilor.

ÎNTOARCEȚI-VĂ LA CHRISTOS!

Discurs rostit la Congresul preoțesc din Arad

(23 Octombrie 1923)

În numele «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român» salut cu deosebit respect congresul preoțimii ortodoxe române.

Salutul meu este acela al bunului frate, căci «Asociațiunea» se simte înfrățită cu clerul ortodox român prin chiar nașterea ei, prin trecutul ei, prin munca ei săvârșită până acum și mai vârtoș prin înaltele țeluri, la care râvnește în viitor.

D-vostre sunteți adunați aci în cadrele Mitropoliei ortodoxe române din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, eu vă salut în numele «Asociațiunii» și una și alta făptuirii ale omului răsărit din neant ca o minune, izbăvitorul unui neam robit, dătătorul de legi și datini, adâncul cugetător și tot atunci energeticul bărbat al faptelor, pe care ni-l dăruise providența din ramura macedoneană a neamului nostru, sfântul ale cărui moaște odihnesc în mormântul dela Rășinari.

El a zidit cetatea cea nouă a legii strămoșești și el a înființat «Asociațiunea», înfrățind credința în Dumnezeu, cu iubirea de neam, fiindcă el pătrunsesecă adâncimile evangheliei lui Christos, care revelase enigma vieții omenești în desăvârșirea ei prin taina iubirii, descoperind că «Dumnezeu este iubire». De-

săvârșirea o făptuește istoria omenirei și Isus este concepția supremă a legilor ei.

Încât privește conviețuirea socială, opera Mântuitorului se reasumă în trei cuvinte: libertate, naționalitate, umanitate. El a rupt cătușele sclăviei sufletești și a proclamat libertatea ca condiție fundamentală a oricărei veritabile propăsiri omenesti; el a stabilit dreptul naționalității ca factorul principal și singur îndreptățit al concurenței între oameni, producătoarea evoluției pe scara infinită a desăvârșirii, el a fixat ținta finală a acestei desăvârșiri prin organizarea unitară a umanității întregi sub legea blândă a iubirii deaproapelui, chemată să înfăptuiască în lume dreptatea socială.

Libertatea este pentru oameni unica sursă și singura condiție neînșelătoare a progresului spre culmile de neatins ale fericirii pământești. Pentru acest mare principiu al desăvârșirii s-au cheltuit energiile cele mai generoase în cursul veacurilor. Prin chin și jale și sânge omenirea neîncetată se sbate a statornică tot mai luminos între oameni și între popoare libertatea mânuitoare. Descătușarea crescândă din robia trupească și sufletească a oamenilor, acest fundamental principiu al legii lui Christos, jalonează cărarea atât de spinoasă a civilizațiunei umane.

Libertatea este soarele vieții, dar viața însăși omul o trăiește alături de semenii săi. Împreună-viețuirea oamenilor este atelierul, unde se țese norocul omenirii. Familia, horde, seminții, popoare, națiuni ori state sunt etape spre organizarea desăvârșită a omenirii în acea împărăție visată a Mântuitorului cu o turmă și un păstor, iar toate aceste organisme sociale sunt închegate cu puterea simțită a unei solidarități, ce se desăvârșește prin selecțiunea firească a idealurilor umane, acea evoluție a valorilor morale, care constituie una din tezele filozofiei moderne.

Căutând instinctiv după temeliile indisolvabile ale acestei atât de trebuitoare solidarități, prin lungi milenii de suferință, prin vremuri de sclavagiu și barbarie, prin lumișuri glorioase și trecătoare, prin munci istovitoare ale intelectului și infinite răsboiri aproape de neînțeles, prin credință deșarte ori altele mângâitoare, prin elanuri uimitoare ale sufletului ori alte dăți prin întunericul scepticismului de energii ucigător, omenirea a ajuns în sfârșit a înțelege că chiagul cel mai fără greș, cel mai firesc și cel mai rezistent al solidarității indispenzabile conviețuirei omenești, al organismelor sociale a căror desăvârșire propagă idealul organizării universale a conștiințelor omenești, este *naționalitatea*.

Instinctul istoriei, ca să numim aşă sbuciumul omenirii de a substitui forței dreptatea și de a spori astfel condițiile pacinicei colaborări a oamenilor pe întreg pământul, a consacrat principiul național ca cel mai neîntrecut cheag al Statelor, care sunt chemate să devină atomii organizației universale omenești. Statele naționale sunt columnele umanității.

Astfel în istoria civilizației omenești de până aci, aruncând în lume sămânța libertății și consacrând ca cheag al organismelor sociale principiul național, martirul Golgotei a rămas biruitor.

Dar în depărtări nepătrunse zace încă ascuns visul fericirii omenești și astăzi ca niciodată omenirea se svârcolește în chinuri mai mari ca oricând. Sunt chinurile pentru crearea lumei celei noi, care va să vie. Inexorabilă însă este legea evoluționii, că din învălmășeala intereselor barbare, pentru cari în aparență se dau între oameni cruntele lupte, răsare floarea civilizației umane, măsura tot mai majorată, a dreptății sociale. Omenirea se apropie de noua etapă a evoluției sale, de începuturile organizării universale a condițiilor ei de viață.

Se pare mai mult ca oricând, că lupta se dă pentru interesele ancestrale ale bietului trup muritor, dar legea firei știe, că se făuresc neîncetat treptele tot mai urcate pe scara idealului dreptății.

Nu vă temereți, că va urmă brutalizarea definitivă a vieții, ci mai vârtos să credeți că deasupra tuturor svârcolirilor omenești veghează cu nemărginită iubire ochii blândului Isus. Zadarnice și fără rost sunt doctrinele tuturor sistemelor filozofice, care întemeindu-se pe condițiile materiale ale vieții, vor să afirme, că marele regulator al istoriei omenești este lupta pentru existența materială și că ținta finală a omenirii este organizarea ei universală pe temeiul exclusiv al producțiunei și consumațiunei. Nu. Idealulului marelui stomac universal i se opune idealul marelui suflet universal, «une vaste union de consciences», cum spune filozoful francez Fouillée, «o vastă uniune a conștiințelor».

Uniunea conștiințelor omenești se va desăvârși în măsura, în care va birui în lume iubirea deaproapelui, principiul fundamental al învățătorului dela Nazaret. Și aşă astăzi, când vedeți dispărute din societate cinstea, omenia, cuviința, măsura și morala și le vedeți toate aceste înlocuite prin dihonia și atot biruitoarea încchinare în fața mamonului, tuturor vouă, cari vă îngroziți de ferocitatea sfâșierilor dintre popoare, tuturor cari cu adevărat dorîți bunăvoirea între oameni, mai vârtos vouă tuturor, cari dorîți fericirea și mărire neamului românesc, ca floare luminoasă în grădina civilizației umane, istoria vă strigă: «Intoarceți-vă la Christos!»

S P R E T E L*)

de V. GOLDIȘ

«Mult pot pușinii buni împreună!...»

Gândul tuturor, cari au înființat «Asociațiunea», cari în cursul zecilor de ani au lucrat la întărirea ei, cari se sbat azi s'o reînvie și să-i dea puterea, ce o reclamă idealul în numele căruia ea ființează, a fost adunarea la un loc a sufletelor românești, a fost îndrumarea pe calea desăvârșirii a națiunii române, ca astfel ea să-și îndeplinească misiunea tuturor neamurilor de progres în lume, înfrățirea noroadelor sub legea dreptății, care este mai vârtos chezășuită prin iubirea deaproapelui, propovăduită de Mântuitorul.

Stând astfel în serviciul națiunii române, «Asociațiunea» se știe lucrând pentru umanitate și înfrățirea deodată a neamurilor doritoare de fericirea pământească.

Desăvârșirea oricărei națiuni este în funcțiune de desăvârșirea indivizilor, cari o alcătuesc, pentru aceea desăvârșirea individului este obiectivul oricărui veritabil patriotism. Individual se desăvârșește însă în societate și prin societate. Preocuparea de căpătenie deci a acelora, cari în iubirea lor de neam visează îndreptarea pe calea progresului civilizatoric al națiunii, este să producă în sufletele indivizilor credința fericirii lor prin societate, prin națiune și să dea astfel naștere aceluia sentiment de solidaritate națională, fără

*) Aparut în revista «Transilvania» Nr. 1 din 1924, Ianuarie.

de care orice alcătuire de stat se va dovedi fragilă în fața primejdior firești, cari însotesc evoluția socială.

Căci o națiune este un suflet, este o comunitate spirituală. Și adevărul suprem este, că această comunitate nu se creiază prin rezon, ci prin sentiment. «Oamenii — spune Fustel de Coulanges — simțesc în sufletul lor, că ei sunt un singur popor atunci, când au o comunitate de idei, de afecțiuni, de interes de aduceri aminte și de nădejdi. Iată patria. Iată pentru ce oamenii vreau să meargă împreună, să lucreze împreună, să lupte împreună să trăiască și să moară unii pentru alții. *Patria este ceeace iubim*».

Și iubirea nu are rezon. Această iubire se produce prin istorie, prin conștiența intereselor comune, prin trecutul comun, prin bucuriile comune, mai vârtoș prin suferințele împreună, prin nădejdea tuturor într'un viitor mai fericit, prin conștiința solidarității naționale, prin idealul național.

«Adevărata forță a națiunii este idealul său. Putere nevăzută, creatoare de lucruri văzute, el stăpânește sufletele. Un popor muncește sute de ani până să-și creeze un ideal și recade în barbarie îndată ce l-a pierdut»¹⁾.

«Asociațiunea» este și vrea să rămână un instrument întru crearea și fortificarea idealului național. În acest scop preasfânt ea desgroapă trecutul și face să vorbească mormintele. Fiindcă adevărății noștri învățători sunt cei din mormânturi. Impotriva fantaziei ușuratrice a celor vii se îndreaptă despotismul morților.

Adunătoare de suflete spre a creia sufletul unic național, «Asociațiunea» prin jertfa tuturor celor ce o slujesc, pildănușe norodului altruismul trebuior ori cărei înălțări naționale.

¹⁾ Dr. Gustave Le Bon: *La psychologie politique*, pag. 372.

Inființată prin un mare preot, ea mai presus de toate va trebui să readucă în satele românești atmosfera senină a religiosității adevărate, să propage în sufletul național revenirea la izvorul de bază a ființei noastre românești, care este confundarea vieței noastre naționale cu acea bisericăescă. Să se adăpostească din nou școala în umbra bisericii, căci noi vrem o istorie măreață pentru adoratul nostru popor. Istoria însă se face prin sentimente și credință. «Rațiunea creiază știință, istoria o făureșc sentimentele și credințele», — zice în fruntea clasicei sale lucrări filozoful francez¹). Credințele tari au produs neamurile mari în lume, iar scepticismul este otrava ucigătoare a vieții sociale, fiindcă slăbește voința. Neamurile pământului se înalță și cad în măsura variabilă a voinței ce sunt în stare a desfășură. Credința este însă incomparabila energie motrice a voinții.

«Asociațiunea» propagă religia muncii, a crutării, a trezviei, a vieții curate și sănătoase, a disciplinei sociale, a ierarhiei valorilor morale. Ea vrea să fie un puternic instrument al educațiunii naționale și supremul scop al acesteia este să producă în sufletele răslețe ale indivizilor sentimentul, că binele fiecărui este în funcțiune de binele tuturor, că omul nu poate să trăiască mulțumit în afara națiunii sale, că prin urmare numai atunci vom fi desăvârșiți, când vom fi pătrunși de hotărîrea să trăim și să murim pentru națiunea noastră.

Sentimentul acesta al solidarității naționale se creiază mai presus de toate prin dreptatea aplicată în aceeași măsură tuturor în organismul social, și această dreptate nu se produce, decât prin iubirea fiecărui față de semenii săi. Această iubire va trebui vădită în toate manifestările «Asociațiunii». Coborîrea

---

¹⁾ Dr. Gustave Le Bon: Op. cit., motto.

intelectualilor și a claselor suprapuse în mijlocul celor dela temelie va inspiră acestora încrederea în viitorul național și munca la un loc al tuturor pentru binele fie căruia va produce fără îndoială cimentul indestructibil al omogenității noastre naționale. Deviza noastră va fi deci vechea exclamație a lui Crosby: «Sunt iubirea, stăpâna lumii».

Statul reprezintă forța coercitivă a organismului social spre țelurile urmărite de acesta sub puterea irezistibilă a legilor naturii, dar trăinicia oricărui asemenea organism se află în funcțiune de înlocuirea treptată a forței constrângătoare prin voința liberă a indivizilor, cari îl compun. Aceasta este deosebirea fundamentală între societatea omenească și restul universului cosmic. Căci mai presus de orice îndoială, cum am spus, națiunea este o comunitate spirituală, întemeiată pe conștiință. Condițiunea firească și necesară a conștiinței însă, la individ, ca și la națiune, este libertatea. «Aceleași legi, cari au produs lumile și constelațiunile, produc și societățile umane, cu singura diferență, că ceeace acolo e lumină externă și mișcare fatală, aici e lumină internă și mișcare voluntară»¹⁾. Viața omenească n'o stăpânește fatalitatea, ci o stăpânește voința.

«Asociațiunea» este și voește să fie dirigitoarea acestei voinți, orientându-o spre mărirea națională. Pentru aceea statul și oricine iubește națiunea română, trebuie să iubească «Asociațiunea» și să-i deie tot concursul, sprijinindu-i munca obosită spre țel.

---

¹⁾ Alfred Fouillée: «La science sociale contemporaine», pag. 42.

CUVÂNT DE DESCHIDERE
LA FESTIVALUL DELA ATHENEU, ROSTIT DE
FOSTUL PRINCIPE MOȘTENITOR CAROL

(31 Maiu 1924)

Ca unul dintre acei cari mi-am închinat o mare parte din timpul disponibil luptei de întărire a neamului prin cultură, sunt fericit să pot salută azi, împreună cu reprezentanții Societăților de cultură din Capitală, pe reprezentanții «Astrei», unde întotdeauna a bătut sufletul României întregile.

Această vizită trebuie să aibă un tâlc deosebit: este un semn de înfrățire sufletească a Românilor de pre-tutindeni. Această veche și puternică asociație propovăduiește în țară unirea sufletească a tuturor Românilor făcând să se umple de o nespusă bucurie sufletele noastre.

Noi vedem în această vizită solemnă o confirmare puternică a vecinicei uniri a întregei Români.

Mai văd în această vizită un semn deosebit de a doua înfrățire a tuturor: este înfrățirea acelora cari lăsând la o parte luptele politice din toate clipele vieții (aplauze), se intrunesc împreună spre a-și uni toate puterile pentru o altă luptă, pentru o altă politică: politica de întărire și propășire a neamului.

Fiecare dintre noi avem datoria să luptăm spre a duce această luptă la bun sfârșit, pentru așezarea

poporului pe baze solide, astfel, ca să vedem la cea mai mare desvoltare cultura românească. (Aplauze fur-tunoase).

Azi, când întregul popor este chemat la conducerea țării, azi când fiecare cetățean are dreptul să-și spună cuvântul, azi avem nevoie ca fiecare cetățean să știe ce vrea și cum trebuie să vrea.

Să întărim neamul nostru, acesta este scopul acelora care se străduesc pentru a promova cultura românească.

Voi m cu toții o strângere a rândurilor sub acelaș drapel al culturiei, pentru a putea ca sub faldurile aceluiaș drapel să promovăm cultura românească.

Și acum un îndemn: Strângeți-vă rândurile!

Sus inimile și înainte pentru întărirea neamului prin cultură!

SĂRBĂTOAREA INFRĂȚIRII

(Discurs rostit la Atheneu în 31 Mai 1924)

*Alteța Voastră Regală,
Inalt Preasfințite Arhiepiscop și Mitropolit-Primat,
Domnilor Miniștri,
Doamnelor și Domnilor,*

În numele «Asociațiunii transilvane pentru literatură română și cultura poporului român», în numele întregului Ardeal care datorează acestei Asociațiuni ocrotirea idealului său național prin mijloacele neîntrecute ale culturii, profundă mulțumită Vă aduc tuturor, din adâncul sufletului, pentru atât de călduroasa și frățeasca primire ce ne-o faceți, când venim aci să întoarcem vizita la Sibiu ale unora dintre societățile surori ce-și au sediul lor în acest oraș și să ne încinăm geniului românimii în capitala patriei reîntregite.

Această primire ne fortifică încrederea și ne procură dulce mângâiere. O socotim cea mai măgulitoare recunoaștere a năzuințelor noastre de peste o jumătate de veac, tot atunci cel mai puternic îndemn pentru viitor și o vădită îndreptățire a nădejdiilor ce se pun în colaborarea deacă înainte cu toate societățile din patria română.

Imprejmuit pretutindeni de dușmani hrăpăreți, neamul nostru din Ardeal, ca în stâna lor oîtele speriate de lupi, se aciuise în preajma bisericuțelor sale de lemn și-și hrăniă nădejdea în viitor din credința neclintită în dreptatea lui Dumnezeu.

Dar, mai apoi, când valurile lumnei din Apus i-au ușurat cătușele seculare, poporul românesc din Ardeal, din sărăcia lui și-a ridicat altar culturie, încredințându-se din instinctul său sănătos, că prin cultură se netezește calea spre libertate.

Noul altar a fost «Asociațiunea Transilvană pentru literatura română și cultura poporului român».

Răsărită din credință în dreptatea lui Dumnezeu, înființată de doi mari mitropoliți ai bisericilor noastre naționale, având în toate vremile preoțimea cu crucea în fruntea ei «Asociațiunea Transilvană» a trăit până aci și — dacă e să-și împlinească cu adevărat misiunea ei națională de a crește un neam cu credință și ideal în suflet, — va trăi și în viitor sub scutul și înțeleapta ocrotire a strămoșeștei noastre biserici.

Această «Asociațiune» a înfrățit sufletele tuturor Românilor ardeleni, săraci și bogăți, savanți și neștiitori de carte, plugari și cei cu meșteșug, creindu-și astfel acea fericită atmosferă, în care au aflat pământ roditor toate condițiile indispensabile progresului ori căruia organism social: iubirea semenilor și convin-gerea fiecărui, că fericirea *tuturor* este izvorul neînșelător al fericirii sale proprii. În această atmosferă s-au pârguit și au adus roade dulci atâtea virtuți: interesul tuturor pentru binele obștesc, respectul pentru munca fiecărui, măsura cuviinței în raporturile sociale, principiul sacru al autorității justificate prin utilitatea sa vădită. Si mai presus de toate s'a produs acea solicitudine fără prihană și răsărită din sincera iubire a păturii sociale culte și mai înstărită pentru massele largi ale națiunii noastre, pentru acea

minunată și scumpă tărâname, pe care în toate vremile se intemeiază edificiul prosperității sociale și care constituie rezervorul curat, totdeauna gata de orice jertfă și veșnic nepieritor al tuturor energiilor naționale, cari în cursul veacurilor au pregătit afirmarea glorioasă a neamului nostru în societatea ginților, dornice de progres și desăvârșire în numele civilizației umane.

In chipul acesta Români din Ardeal au rămas un singur mănușchiu de forțe, acea sinteză a conștiințelor, ce este o națiune, cu adevărat dela vîlădică până la opinia având acelaș ideal, păstrându-și sănătatea morală și concepția austera pentru dreptatea socială, socotind exclusiv *munca* de măsurătoare pentru situația fiecărui în ierarhia valorilor morale.

Când în ziua de 10 Maiu 1860 (ce ciudată coincidență a zilei!), 176 intelectuali, în frunte cu arhierii Andrei Șaguna și Alexandru Sterca Șuluțiu, cereau voie dela Locotenenza transilvană pentru înființarea unei reuniuni, a cărei chemare să fie «lătirea culturii populare și înaintarea literaturii», ei spun în memoriul lor, că aceasta se va face cu «*puțeri unite*».

Cu puțeri unite! Iată gândul salvator, ce tresări în sufletele cinstișilor noștri înaintași și din care a răsărit comoara cea mai scumpă: *solidaritatea noastră națională desăvârșită*. Acest sfânt principiu a pregătit neamul românesc din Ardeal pentru ziua cea mare, în care s'a făptuit plinirea vremii.

Prin «Asociațiunea Transilvană» desrobitorul Ardeal aleargă astăzi în brațele maicei sale atât de mult dorite, să-i dea sărutarea dulce a revederii, după amara despărțire de o mie de ani.

Venim aci cu întreg sufletul nostru și din ceasul acesta, pământul României Mari, zidită din credința statornică a strămoșilor în cursul veacurilor și închegată cu sângele atâtior eroi ai neamului, îl socotim

moșia noastră de veci și apărarea ei, plivirea ei de toate retele, înălțarea ei prin înrădăcinarea tuturor virtuților, care duc neamurile la glorie și nemurire, iată idealul cel nou și sfânt, căruia ne încchinăm de azi înainte și în numele acestui ideal cerem sprijinul tuturor Românilor iubitori de țară și neam.

Suntem profund convinși, că generațiile viitoare, aducându-și aminte de sărbătorirea zilei de astăzi, vor binecuvântă ceasul intrării noastre aci.

Vă rugăm să ne primiți de azi înainte în rândul muncitorilor culturali ai patriei române întregite, să treceți cu vederea măsura modestă a puterilor noastre și să dați crezare voinței noastre tari și oțelite în focul suferințelor de veacuri.

Trăim în prezent, scăpând adeseori din vedere perspectiva istorică pentru trecut și viitor, robiți în fiecare moment patimilor inerente firii omenești, dar, în fruntea noastră aci cu prea iubitul moștenitor al gloriosului tron, simbolul strălucit al unității noastre de vecie, mai vârtos ne pătrundem în ceasul acesta de gândul părintilor noștri, că toate le vom birui: *cu puteri unite!*

Geniul națiunii române și Dumnezeul părintilor noștri să ne ajute!

RECEPȚIA LA ACADEMIA ROMÂNĂ
Discursul președintelui C. Negruzzi
(2 Iunie 1924)

Sire,

In numele Academiei Române, prezint Maiestății Voastre respectuoase mulțumiri pentru onoarea ce-i faceti de a prezida această ședință a sa.

Mulțumirile noastre sunt cu atât mai călduroase, cu cât Maiestatea Voastră, Președintele nostru de onoare, Ați ridicat prestigiul țării, prin modul cum Ați fost primit de Statele occidentale cu cari ne-am aliat în marele răsboiu mondial, precum și de Republica Elvețiană, care a păstrat față de noi, statornica și binevoitoarea neutralitate. Toate popoarele au văzut, cu profundă mulțumire, că Maiestatea Voastră, întâiul dintre Suverani, V'ați dus și la Geneva, să vizitați «Societatea Națiunilor», dela sprijinul căreia ele speră o pace statornică în lume. Onorurile cu care Suveranul României a fost primit pretutindeni, nu au exemplu în istoria trecutului nostru, și se resfrâng asupra patriei Române, definitiv întregite.

Maiestatea Voastră asistă astăzi la vizita ce ne fac reprezentanții societății «Astra», cărora, deasemenea, le prezintă călduroase salutări Academia Română.

Intotdeauna instituțiunea noastră a avut cea mai

mare simpatie pentru societatea culturală de peste munci, cunoscând însemnările ei merite pentru poporul român. Fondatorul «Astrei», nemuritorul Mitropolit Șaguna, împreună cu Arhieerul Alexandru Sterca Șuluț, au avut fericita idee să intemeieze această societate, pentru susținerea progresului intelectual, și al unității culturale, și prin urmare naționale, a poporului român, unitate pe care guvernele din Viena și Budapesta au căutat totdeauna să o impiedice, nu numai cu Români din principatele de dincolo de Carpați, dar chiar înlăuntrul împărăției austro-ungare.

Cu câtă greutate guvernul imperial s'a hotărît, în sfârșit, să admită formarea unei societăți culturale române, se vede de acolo, că i-a trebuit un an și jumătate, până ce a dat însfârșit aprobarea înființării sale.

Pentru ce această greutate? Negreșit din cauza îngrijirii că unirea culturală ar putea avea urmări politice, precum a și avut.

Activitatea societății «Astra» de peste Carpați, a contribuit mult la ideea înființării și în Capitala României, a unei societăți culturale, care liberă și fără piedici din nici o parte, ar putea lucră la unirea, negreșit întâiu și întâiu intelectuală, a tuturor Românilor. Cățiva ani după înființarea «Astrei» a și fost creată dincoace societatea Academică, transformată apoi în Academia Română. Dar ce deosebire între societatea formată de Români din Austro-Ungaria și instituțiunea înființată dincolo. Pe când compatrioții noștri de peste Carpați avuseseră, precum am spus, atâtea greutăți pentru a li se admite existența, dincoace însuș Statul, prinț'o lege specială, înființă instituția noastră culturală, pe când dincolo numai persoane private trebuiau să susțină prin mijloacele lor proprii, societatea ce creaseră, aici Statul prin bugetul său îi da mijloacele necesare de existență.

Dincolo, societatea avea și scopul pe care l-a inde-

plinit, să împiedice orice despărțire dintre Români, din cauza deosebirii religioase dintre biserică ortodoxă și cea unită; dincoace, un asemenea scop nu putea să existe, de vreme ce unitatea religioasă nu fusese atinsă niciodată.

In ceeace privește activitatea ambelor instituții, negreșit că au trebuit să existe deosebiri, din cauza deosebirii situațiilor. Dincolo, «Astra» era silită să se ocupe, mai ales cu învățământul popular și chiar superior al Românilor și cu stipendiarea studenților lipsiți de mijloace; dincoace, precum era natural, mai mult Statul, decât Academia, se ocupă cu aceasta. Dincolo, membrii înscriși erau cetăteni ai Austro-Ungariei, dincoace, membrii Academiei, erau supuși ai tuturor țărilor locuite și de Români, precum Austro-Ungaria, Rusia, Turcia. Astfel era natural ca mai mulți membri importanți ai «Astrei», să fie și membri ai Academiei Române, chiar și președinți ai ei.

Menționez ca exemplu de membri comuni, pe publiciștii de mare talent: T. Cipariu, Gh. Bariț, Andrei Bârseanu și atâții alții.

Unitatea scrierii și chiar a limbii literare, a dat la început de greutăți mari, precum era și natural, căci orice început de organizare comună, nu numai politică, dar de orice natură, chiar culturală, trebuie să treacă prin dificultăți și să lovească în deprinderi îndelungate, după veacuri de despărțire a unui popor. Societății «Astrei», cari erau membri ai Academiei noastre, ducând în țara lor o luptă înverșunată cu Nemții și mai ales cu Ungurii, cari, în scopuri politice le tăgăduesc originea latină, căutau chiar și în ortografie și limbă să se întoarcă la latinitatea clasică, pură, fără a ține seamă de desvoltarea istorică și de imposibilități reale și chiar teoretice.

In sfârșit, unirea s'a făcut, introducându-se ortografia actuală a Academiei, preconizată și susținută cu mo-

tive științifice puternice, mai ales de învățatul nostru coleg, originar tot din Austro-Ungaria, neuitatul Titu Maiorescu, iar unitatea limbei s'a făcut ca pretutindeni, prin mersul natural al lucrurilor.

După unitatea culturală, unitatea politică, cea reală, hotăritoare, definitivă, cerută în mod formal de toate provinciile locuite de Români, s'a infăptuit acum. Maiestatea Voastră, în fruntea oștirii, a izbutit să realizeze această arzătoare dorință a unui lung sir de generații. Trei din membrii Academiei Române, cari au lăsat îndărăt optzeci de ani din vîeață, mulțumim lui Dumnezeu, că ne-a dat zile, să vedem îndeplinit acest vis al tinereței noastre.

Maiestatea Voastră prezidează astăzi și pe membri de dincolo de Carpați și pe cei de aici, cari au dus timp îndelungat mișcarea puternică pentru Unire, și toți aceștia strigă puternic prin glasul meu:

Trăiască M. S. Regele Ferdinand!

Trăiască M. S. Regina și întreaga Familie Regală!

RECEPȚIA DELA ACADEMIE (2 Iunie 1924)

Sire,

Primirea noastră în această incintă, a celei mai înalte instituții de cultură românească, ne onorează. «Asociațiunea Transilvană, pentru literatura română și cultura poporului român», își dă bine seama de cinstea ce i se face, cum și de însemnatatea istorică a acestei întâlniri.

Fiori de bucurie ne străbat sufletele, când după o muncă trudnică de 63 de ani, purtată între cele mai grele condiții, astăzi ne aflăm aci în fața Augustului și Gloriosului urmaș al lui Mihai-Vodă Viteazu, în fața Regelui *nostru*, în fața Regelui cu drept cuvânt adorat, al tuturor Românilor, Patronul și Președintele de onoare, acum și al Academiei Române și al «Asociațiunii Transilvane».

Strămoșii noștri au visat ziua aceasta. În toate timpurile, în ciuda tuturor restrîștilor, înfruntând toate vijeliile și despărțirile brutale, poporul românesc de pretutindeni, n'a pierdut niciodată simțul comunității sale, de sânge și de suflet. Chiar și în veacurile cele mai întunecate, Români din toate provinciile n'au fost lipsiți de repercușiuni împrumu-

tate. Din Ardeal spre șesurile dunărene, și spre podisurile nord-ostice ale teritorului românesc, și de aci spre Ardeal, neîncetate valuri de comunicări sufletești s-au operat pe diferite terenuri ale vietii.

Români de lângă Nistru știau că până la Tisa trăesc frați de ai lor, și dorul reîntregirii naționale licărează fără încetare, ascuns în sufletele lor și manifestat prin limbă, în obiceiuri, în moravuri, în poezia și arta românească.

Revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan a fost resimțită pe coborâșurile ostice ale Carpaților, și faptele lui Tudor Vladimirescu erau cântate prin văile dulcelui Ardeal.

Cărți bisericești treceau de aici acolo și de acolo aici și mulți preoți, cărturari și meșteșugari de tot soiul, se strecurau dintr-o țară în alta și împlineau rolul atât de prețios al patrulelor de legătură, între crengile rupte din aceeaș tulpină.

Cu toată vitregitatea timpurilor, Români ardeleni, în veacul al XIX-lea, începuseră să creă clasa conducătoare, prin intelectuali, ieșiți din mijlocul țărănimiei. Din produsul lor ei au împrumutat și fraților din principate și Universitatea din Iași, spre pildă, a avut la întemeierea ei, în anul 1860, cinci profesori ardeleni, din unsprezece.

Incepând cu Gheorghe Lazăr, mulți învățați ardeleni au trecut în «țară»: Aron Florian, Ion Maiorescu, Dimitrie Bojâncă, Eutimie Murgu, Al. Treboniu Laurian, Simeon Bârnăuțiu, Al. Papu Ilarian, Iosif Hodoșiu, Aron și Nicolae Densușianu și alții mulți, iar către sfârșitul acelui veac și la începutul celui de acum, o pleiadă întreagă de talente ardeleani au venit aci, cheltuindu-și viața pentru progresul cultural al românimiei, între ei și poetul sufletului țărănesc Gheorghe Coșbuc, bardul inflăcărării naționale Ștefan O. Iosif, Ion Slavici și câțiva alții, cari au majorat puternic energiile naționale.

In anul 1861 se înființează la Sibiu, «Asociațiunea Transilvană», și numai decât, la începutul înființării sale, ea înfrațește sufletele românești de pretutindeni. Cu toate că ea era înființată numai pentru Ardealul propriu zis, și nu cuprindează celelalte teritorii din Ungaria, adică Banatul, Crișana, și Maramureșul, încă în primul an, dela înființarea sa, se înscriu fondatorii ai ei: înflăcărătul român Andrei Mocioni, din Banat; marele macenate bihorean Emanuil Gojdu; Eudoxiu Hurmuzachi, din Bucovina; Ioan Maiorescu și fiul său Titu, din țară; iar la adunarea generală din Brașov, în 1862, luară parte o mulțime de intelectuali români din principate.

Academia Română, înființată câțiva ani mai târziu la București, desăvârșește această înfrațire, numind atât la înființarea ei, cât și în cursul tuturor anilor următori, și membri ardeleni, în sâmul său. An de an, aceștia petreau câteva săptămâni în mijlocul fraților de aci și întorcându-se acasă, aduceau cu dânsii gândurile înfrațite de dorul idealului, ascuns în camera tainică a sufletelor.

Dintre cei 9 înaintași ai mei, în scaunul prezidențial al «Asociațiunii Transilvane», 5 însă au fost membri ai acestei înalte instituțiuni culturale, în incinta căreia avem fericirea să ne vedem astăzi. Aceștia au fost marii întemeietori și primul președinte al «Asociațiunii», Andrei baron de Șaguna; apoi Timoteiu Cipariu; Gheorghe Barițiu, care a fost în același timp și președintele «Academiei Române» și președintele «Asociațiunii», simbolizând astfel pentru prima dată unitatea desăvârșită a culturii noastre naționale; apoi Ion Micu Moldovanu și vrednicul meu predecesor Andrei Bârseanu; iară umilul președinte de astăzi, a avut cinstea prea mare de a fi fost ales membru de onoare al Academiei.

S'au dărâmat zidurile despărțitoare, veacurile de

bejanie s'au scufundat în oceanul veșniciei, fericită și prea fericită generația de astăzi, care a văzut împlinindu-se visul vrăjit al strămoșilor, ce-și dorm somnul lor de veci în pământul binecuvântat al Daciei lui Traian.

Noi însă, mai vârtos, va trebui să încordăm energiile noastre, spre a desăvârși unirea sufletească a întreg neamului românesc, urmărită atât de dârz și fără preget de înaintașii noștri.

In fața Maiestății Voastre, împrejmuiti de dragoștea caldă a scumpilor noștri frați din Capitala României celei Mari, simțim hotărându-ni-se gândul și încordându-ni-se voința, de a cheltui cu belșug, toate puterile noastre, trupești și sufletești, spre a zidi țară mândră și frumoasă, spre a întemeia într'însa o națiune mare și fericită, spre a înălță Tronul Românesc în respectul lumii și spre a înființă aci, la gurile clasului Danubiu, un nou și strălucitor far civilizației latine.

Să trăiți Maiestate!

Să trăiască Maiestatea Sa Regina!

Să trăiască Augusta Casă Domnitoare!

Academia Română: vivat, crescat, floreat!

RĂSPUNSUL REGELUI LA RECEPȚIA DELA ACADEMIA ROMÂNĂ

«Mulțumesc, din toată inima, pentru cuvintele de bun venit ce Mi-ați rostit azi. Totdeauna mă bucur când pot pune piciorul Meu în acest Altar, care e umplut de un adevărat spirit românesc. Azi bucuria Mea este și mai mare, căci Mă văd în mijlocul membrilor a două Societăți, al căror Președinte de onoare sunt: al Academiei Române și al Societății «Astra». În timpurile dela înființarea lor multe și adânci legături au existat între cei de dincoace și de dincolo, legături mai cu seamă spirituale, căci nouă celor de aci, nu prea era îngăduit să mergem dincolo, ca să lucrăm împreună, pentru un acelaș sfânt scop. Ei, cei de dincolo, întotdeauna au fost insuflareți numai de un singur mare gând: unirea culturală, care trebuia să le vie prin Roma, și mai apoi de unirea politică la care am ajuns.

Amândouă, însă ați lucrat pe un ogor frumos și roditor care începe acum să-și dea roadele: cultura adevarat românească.

Scopul acesta sfânt, trebuie păstrat în inimile noastre a tuturor, ca o moștenire a celor cari au luptat pentru înfăptuirea instituțiunilor noastre de cultură românească. De aceea Mă bucur să văd aci, întruniți într'un singur gând și spirit, Români de dincolo și de

aci, adevărat uniți sufletește, veniți cu dorul de a strânge
cât mai tare legăturile, din cari numai bine poate să
iasă pentru țara noastră.

Ceeace odinioară ne-a despărțit a trecut, dar ceeace
ne-a legat ne-a rămas, și această legătură va crește și
se va întări pretutindeni, acolo unde vor fi numai inimi
bune românești.

Deacea vă spun celor dela «Astra»: Bine ați venit
printre noi».

ASOCIAȚIUNEA ȘI UNIUNEA FEMEILOR ROMÂNE

*Discurs rostit la congresul Uniunii femeilor române
la Timișoara*

(In vara anului 1924)

*Doamnă Prezidentă,
Onorat Congres,*

Prin rostul meu «Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român», «Astra» din Sibiu aduce salutul său și urările sale de cel mai desăvârșit succes onor. Congres al Federatiei «Uniunii Femeilor Române» din România Mare.

Aceste urări au sursa sinceritatei, cu atât mai vârtoș, că «Asociațiunea» vede în «Uniunea Femeilor Române» sora sa dulce în serviciul aceluias generos ideal al solidarității naționale și printr'ânsa a celei umane.

Noțiunea solidarității sociale este una din cuceririle mai noi și celor mai prețioase ale civilizațiunii. Ea face parte acum din conștiința comună a interdependenței tuturor lucrurilor omenești, a tuturor intereselor particulare ori colective.

Această crescândă conștiință a solidarității umane târșește fără încetare pădurea sălbatică a superstițiilor concepției materialiste, care, întemeiată pe aparențe orbitoare, încercase să consacre definitiv

egoismul cras individual ca temeu și inebranabil rost al vieții omenești pe pământ.

După infinite și grele suferințe omenirea începe să întrezărească adevărul și visătorilor incorigibili mânătuirea își profilează conturele strălucitoare din cetatea păcii eterne, unde stăpânește dreptatea străjuită de puterea invincibilă a conștiinței universalității omenești. Noi toți binecredincioșii așteptăm această mânătuire, căci n'ar mai avea nici un rost viața, când am pierde credința în progres.

Conștiința solidarității țese în taină la biruința definitivă a dreptății în lume și orice străduință în numele acestei solidarități este câte o petricică la majestuoasa zidire a bunei înțelegeri între oameni, care numai ea este capace a zămisli fericirea posibilă pe pământ.

«Asociațiunea» dela Sibiu și «Uniunea Femeilor Române» sunt două instituțiuni închinate acestui sacru ideal al solidarității umane. Amândouă urmăresc închiegarea sufletelor prin darurile iubirii. Cei ce sunt adunați în cadrele acestor instituțiuni își fac o datorie conștientă de a întări simțul solidarității în semenii lor, sacrificând o parte din interesul lor individual, banul lor, munca lor, timpul lor, libertatea lor, în interesul social, sacrificând astfel o parte din eul lor individual pentru întărirea eului social, la care aparțin și pe care îl iubesc.

Acste două instituțiuni nu sunt asocieri pentru scutirea și îngrădirea unor interese particulare, ori colective de grupări diferențiate, care caracterizează sistemul de organizare a societăților actuale omenești, intemeiate pe concurența prin nimic limitată a forței brute, fizice ori intelectuale, și care preferindu-și egoismul distrug societatea, în care vreau să se fericească, întocmai cum tumoarea ce crește, se desvoltă, se multiplică și se coordonează puternic în organismul

viu, sfârșește prin a muri de moartea organismului ucis printr'ânsa.

«Asociațiunea» sibiiană și «Uniunea Femeilor Române» propagă, dimpotrivă, distrugerea acestor egoisme ucigătoare de patrie și neam, ele sunt școalele unde se învață cultul, nu al altruismului sentimental și caritativ, ci al solidarității conștiente, care ea numai garantează progresul omenirei, micșorând nedreptatea în lume.

Bărbați și femei, cari s-au angajat părtași la sacrificiul cerut de aceste două instituțiuni, prin faptele lor, prin munca lor, prin jertfa lor zi de zi tocesc asperitatele nedreptăților sociale și prin aceasta întăresc în sufletele convingerea fericitoare, că deasupra tuturor credințelor uscate și șovăelnice stăpânește iubirea caldă, ce vine dela inimă.

Pentru aceea, d-nă Prezidentă, «Asociațiunea» dela Sibiu salută cu adânc respect «Uniunea» D-voastră.

AVRAM IANCU

(*Discurs pregătit pentru a fi rostit la desvălirea bustului lui Iancu în Baia de Criș în 31 August 1924. Fiind timpul prea scurt, n'a fost rostit*)

Voinic bălaiu cu ochi albaștri, din negura vremilor uitate, răsai acum îmbrăcat în haina strălucitoare a gloriei neperitoare.

Din munții tăi de aur murmurul văilor recoroase cântă vitejia nebiruită a brațelor ce luptă pentru eterna dreptate a libertății omenești, fără de care nu este în lumea aceasta înaintare pe calea desăvârșirii.

Neam răsărit din ciocnirea a două vijelioase energii de viață și plămădit prin suferință fără seamăn în lungul șir al veacurilor, poporul românesc a rămas îndărjit statornic întru apărarea ființei sale distințe în lume și în hotărârea-i nestrămutată de a se face singur stăpân pe destinul vieții sale.

Ca vântul în stâンca de granit, aşă s'au sfărâmat de veșnic neastâmpăratul dor pentru libertate al acestui neam toate năvălirile barbare, toate umiliile credințelor deșarte, toate grozavele chinuri ale lumii întemeiate pe strâmbătate.

In cursul vremilor, cari au depănat pânza istoriei noastre, munții tăi, Iancule, au scutit aurul fără rugină al sufletului nostru. In văile umbrite, prin poienele fermecate ale munților tăi fusese cuibul ne-

prihănit al nefățăritei iubiri pentru dreptate și libertate, pentru lege și neam, Acolo, fără îndoeală, este izvorul nesecat al invincibilei energii de viață a neamului nostru.

Se nasc și pier neamuri în lume. Viața fiecăruia este câte un răvaș în cartea infinită a destinului omenesc. Din răvașele acestea tot mai limpede se deslușește adevărul, că sufletul numai chezășuesește fericirea omenească și singură credința este arma nebiruită în lupta pentru dreptate, care înalță popoarele pe scara glorioasei desăvârșiri. Sufletul hrănит de credință în ideal naște hotărârea voinei de a oferi fără clipă de îndoială jertfa supremă pe cumpăna forțelor, cari determină soarta omenească pe pământ.

Fără această hotărâre a voinei, idealele rămân frunze îngălbene de răceala toamnei, gerul și vânturile le flutură la pământ și oamenii le calcă în picioare și le prefac noroi. Dar în cursul desfășurării vieții omenești pe globul terestru idealele jalonează treptatul acces al omenirii spre culmile necunoscute ale desăvârșirii. și indicul singur neînșelător al idealului se arată tocmai în acea hotărâre a voinei omenești de a-i aduce supremul sacrificiu.

Astfel idealul națiunei noastre, de-a scutură lanțurile robiei și a-și creia soartea în alvia proprie firii sale, și-a primit îndrituirea prin cerbicoasa îndârjire, cu care în cursul veacurilor generații după generații au rămas statornice în afirmarea acelui ideal.

Fiecare suflet românesc, care a simțit dorul libertății naționale a fost o petricică a acelei libertăți, fiecare voine manifestată prin izbândirea ei a fost câte un stâlp la minunata ei clădire, mai vârtos însă orice jertfă adusă pe sfântul altar al acestei libertăți naționale a fost câte o biruință hotărîtoare în lupta pentru victoria ei definitivă.

In luptele mari și fără sfârșit ale omenimii, pentru

idealele de viață tot mai superioare, jertfele hotărâsc. Pentru aceea ne încchinăm memoriei lui Horia, Cloșca și Crișan, ne încchinăm memoriei acestor umili și umiliți țărani, cari au făptuit pentru libertatea națională și au jertfit viața lor și au vărsat sângele lor dând astfel nouă putere de viață libertății neamului lor.

Pentru aceea am dat uitării sirul lung al cnejilor, al boierilor, al voivozilor, al tuturor îmbuibaților și îngâmfaților, cari după vremuri și-au trecut viața pe strămoșescul nostru pământ, ci un neam întreg, națiunea română scăpată de urgie și strălucitoare în nădejdea gloriei viitoare, azi cucernic se închină ție, Avram Iancu, voinic bălai cu ochi albaștri, dulcele «Crai al Munților», suflet fără prihană, mucenic al suferinței, erou nebiruit, jertfelnic prea bogat al dorului nostru de libertate și dreptate.

Tie ne încchinăm, Avram Iancu, fiindcă mai presus de toate scripturile, de toate oratoriile, de toate savantlicurile, mai presus de toate memoriile, de toate jalbele și petițiile, de toate curtenirile și diplomati-zările, vitejeasca ta făptuire, săngele Moților vărsat cu atâtă belșug la îndemnul vraiei ochilor tăi de viață izvorîtori, înfrângerea în luptă a îndârjitului inamic, însăș jertfa vieții tale, care și-a pierdut lumina în bezna grozavă a desnădejdii, aceă făptuire și această jertfă au întemeiat definitiv și desăvârșit dreptul integral al neamului nostru la libertatea și unitatea națională.

De două ori ai murit pentru invierea neamului tău.

Zadarnice însă ar fi fost luptele tale și jertfa ta, dacă ar fi rămas acoperite de rugină în mauzoleul întunecat al vremii uitate.

Dar bucură-te, suflet fără prihană, iată acum la o sută de ani dela nașterea ta, națiunea română recunoscătoare îngenunche la mormântul tău și se pă-

trunde întreagă de însemnatatea istorică a vieții tale.

Ne-aducem aminte, te înțelegem, te preamărim, te iubim și mai vârtos sufletele noastre se oțelesc scăldate în oceanul înviorător al iubirii tale de neam. Tu ai durat neamului tău cetate nebîruită de vremi, fiindcă i-ai zidit suflet, credință și ideal. Ziua se alternează cu noaptea, primăvara răsare din iarnă, adeseori nori grei întunecă lumina, e vreme bună și vreme rea, dar deasupra tuturor intemperiilor, ce amenință de atâtea ori viața pe pământ, neamul românesc va străluci printre neamuri păzind patrimoniul tău și în mijlocul tuturor primejdiilor urmând pilduirea jertfei tale. Ne aducem aminte, te înțelegem, și aşă te urmăm.

Tu, Iancule, și Moții tăi, ați trăit și ați murit pentru dreptate și libertate. Idealul acesta rămâne la temelia vieții noastre naționale. Pentru izbândirea și desăvârșirea acestui ideal vor trăi și vor muri generațiile, cari te urmează. Ci tu dormi liniștit, Iancule, acolo la pragul bisericii din Tebea, în umbra gorunului lui Horia: geniul tău veghează deasupra națiunei române.

IN AMINTIREA LUI AVRAM IANCU LA CÂMPENI

(31 August 1924)

Sire,

Doamnă,

Altețe Regale!

Progresul spre fericirea omenirei pe pământ se realizează prin armonizarea treptată a libertății individuale cu interesele comunității.

Dreptatea supremă este desăvârșirea acestei armonizări. Ea se face prin afirmarea progresivă a forțelor de coeziune socială.

Acste forțe sunt reprezentate prin idealele omenești, care se alternează în cursul nesfârșitelor vremi și selecționându-se prin sita istoriei și purificându-se prin lupte și suferință, se apropiie fără încetare de idealul suprem al dreptății.

Puterea determinantă a idealelor omenești se află în funcțiune de măsura energiilor și a jertfelor, pe cari indivizi și societatea sunt în stare să le producă pentru realizarea lor. Locul neamurilor pe scara ierarhiei valorilor în concurență istoriei se fixează prin măsura acelor jertfe, pe care le aduce fiecare întru îndeplinirea idealelor umanității.

Pe această scară a desăvârșirii își are locul său de onoare idealul național, care pretinde libertatea, independența și unitatea organică a fiecărei națiuni față de altele și tot atunci realizarea dreptății în raporturile dintre indivizii componenți ai fiecărei asemenea unități.

În numele acestui ideal istoria face dreptate fiecărei națiuni în măsura jefelor ce ea îi aduce.

De două mii de ani, aproape, neamul nostru românesc persistă în afirmarea ființei sale etnice distințe și cu neasămunită îndărjire a luat asupra-și toate jertfele și toate suferințele impuse prin această cu adevărat eroică perseveranță.

Acest eroism desfășurat întru apărarea ființei sale și în numele unui ideal, care azi a devenit dogmă în crezul omenirei, a susținut neamul nostru în lungul șir al veacurilor și i-a adus în sfârșit mântuirea.

Măsura acestui incomparabil eroism va trebui să desemneze națiunei noastre loc de onoare în societatea neamurilor și strălucire în istoria sbuciumărilor omenirei pentru dreptate.

Având conștiința vie a acestui eroism, încchinându-ne lui și celor jertfiți în numele lui mai vârtos vom zidi viitorul națiunei noastre fiindcă cu adevărat națiunile trăesc mai mult prin morții lor decât prin cei vii.

Asemenea act de pietate săvârșim astăzi încchinându-ne celui mai strălucit viteaz și adevărat martir al neamului nostru.

Se împlinesc acum 100 de ani dela nașterea lui Avram Iancu, a bărbatului, care prin faptele sale și prin jertfa amară a vieții sale a consacrat definitiv îndreptățirea națiunei noastre la libertate și unitate.

«Asociația pentru literatura română și cultura poporului român» a moștenit modestă avere a pomenitului, dar mai vârtos i-a moștenit gândul său de înălțare a neamului la înfăptuirea idealului național.

Prin zile grele și pândită cu dușmănie de forța publică și mediul împrejmuitor, «Asociațiunea» dela înființarea ei cu râvnă arzătoare și aprigă tenacitate a urmărit îndeplinirea acestui ideal. Mai presus de toate ea a cultivat conștiința unității etnice și culturale a întreg neamului românesc, prea bine știind, că la împlinirea vremii această solidaritate etnică și culturală va trebui să producă unitatea politică a națiunii noastre, ea a ținut vie amintirea tuturor fapelor trecutului, ea preamări și jertfele aduse pe altarul acestui viitor visat de strămoși.

Cu sufletul său «Craiul Munților» a prezidat această «Asociațiune» până la izbăvire. Și sub ocrotirea acestui suflet crăiesc gândul Românilor ardeleni se înfrățează cu al Românilor de pretutindeni în aşteptarea zilei celei mari a unirii desăvârșite.

Se vor împlini în curând 10 ani, de când Maiestatea Voastră, Sire, ați urcat Tronul Regelui Carol, întemeietorul Regatului Român. Începuse groaznicul răsboiu al lumiei celei vechi. Și atunci, aci în Ardealul lacrămilor, pe o pagină a organului de publicitate, ce reprezentă aspirațiunile națiunii noastre robite, aducând Regelui Ferdinand salutul cuvios al acestor robi, șumilul grăitor deacă, scria astăzi: «Dela marele său unchiu, Regele Ferdinand a moștenit Tronul României, dar tot atunci el a moștenit și scutul de apărare al unității etnice și culturale a tuturor Românilor. Și dacă Regele Ferdinand va trebui să jure în fața Țării Românești, că-i va fi părinte bun și ocrotitor, tot atunci la altarul din cămăruța ascunsă a inimei sale cinstite el va trebui să jure înaintea lui Dumnezeu, că va fi scut de apărare unității etnice și culturale a tuturor Românilor».

Iată, Sire, istoria ne este mărturie: nu ne-am înșelat. Eroismului și jertfei celor trecuți dela noi

Maiestatea Voastră ați adăugat eroismul și jertfa cea mare a sufletului Vostru curat și cinstit.

Craiul munților doarme acum liniștit în mormântul său umbrit de gorunul lui Horia. Visul strămoșilor s'a împlinit. Moștenirea scumpă de scut a ființei noastre naționale dela Avram Iancu, Craiul Munților, a primit-o acum Regele tuturor Românilor. Acest Rege, în fruntea națiunii române întregi se închină azi memoriei lui, iar «Asociațiunea» după 63 de ani ai ființării sale azi își ține cea dintâi adunare festivă sub prezidenția de onoare a acestui Rege viteaz și înțelept. Sub puternicul Său scut și al tuturor urmașilor Săi ea își va îndoî energia pentru păstrarea pe vecie a unității și libertății noastre naționale prin puterea invincibilă a culturii.

Inchinându-ne memoriei lui Avram Iancu și a tuturor acelora, cari au adus jertfa iubirii lor pe altarul idealului național și jurând credință neclintită acestui ideal, în extaz de fericire strigăm astăzi:

Trăiască Maiestatea Sa Regele Ferdinand ! Trăiască Maiestatea Sa Regina Maria !

Trăiască Altețele Lor Regale Prințipele și Prințesa moștenitoare !

Trăiască Dinastia română și România Mare, unită pe veci !

CUVÂNTUL REGELOUI LA CÂMPENI

(31 August 1924)

«Din toată inima vă mulțumesc pentru călduroasele cuvinte cu cari ne întâmpinați în mijlocul «Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român» și la rândul Meu salut cu deosebită dragoste pe toți membrii «Asociațiunii», mulțumindu-le încă odată pentru alegerea Mea ca Președinte de onoare.

Intr'un chip fericit ați orânduit aici în Câmpeni adunarea din anul acesta odată cu centenarul nașterii lui Avram Iancu, marele luptător din anii 1848 și 1849 pentru drepturile noastre naționale.

Cinstirea bărbaților însemnați cari și-au dat întreaga viață pentru binele obștesc este o sfântă datorie, căci altfel am arătă că n'am merită să se jertfească pentru noi.

Cunosc frumoasa menire a «Asociațiunii» și feluritele greutăți ce a întâmpinat în desrobirea ei.

Prin vitregia de veacuri a fostelor stăpâniri poporul român a rămas prin cultură în urma tuturor națiunilor conlocuitoare și numai cu mari jertfe din partea lui și cu devotamentul și răbdarea de apostoli a preoției și a cărturarilor să putut înjghebă în jurul bisericii câte un mic local de lumină și mânăiere sufletească.

In cursul celor peste 60 de ani de existență a «Asociațiunii», cu toate piedicile ce a găsit în cale, a îndeplinit un rol cultural.

Frumosul muzeu din Sibiu, importanța publicațiilor și conferințelor, dar mai ales bogata sa bibliotecă populară au contribuit mult la răspândirea culturii până în păturile cele mai adânci ale poporului.

Astăzi însă, când vă stă înainte un câmp liber pentru desfășurarea întregei d-voastră activități, înzecite și insușite silințe suntem datori să desfășurăm ca să aducem și cultura poporului român la înălțimea la care darurile sale sufletești îi dau tot dreptul să stea.

Alătura de Liga culturală, căreia după realizarea idealului național pentru care a dus lupte aşă de memorabile, marele nostru învățat și istoric, care a condus-o cu atâta răvnă, a dat îndrumări noi menite să ducă la înfrățirea sufletelor prin cultură, alătura de fundațiunea culturală înființată de iubitul nostru fiu, puteți păși mâna în mâna la desfelenirea ogorului nostru cultural și la ridicarea națiunei prin cultură.

Odată cu răspândirea culturii în popor, «Asociațiunea» își va urmă opera de înfrățire în toate ținuturile României întregite prin acele încântătoare manifestări ale neîntrecutei noastre arte populare.

Conducere etnografice cu felurile industrii casnice și porturi naționale, cu minunate coruri și dansuri populare, precum au fost acelea din primăvara trecută la București, răscolesc în sufletele noastre cele mai adânci sentimente de frăție și de iubire de țară.

Ca un semn al dragostei mele pentru «Asociațiunea transilvăneană» și în amintirea acestor serbări înălțătoare, în cursul căror am fost înconjurați cu atâta sinceră iubire și cald entuziasm, dăruiesc suma de una sută mii lei din care «Asociațiunea» să înființeze un fond pe numele nostru, iar venitul să se întrebuițeze pentru ajutorarea tinerimii la învățarea meserilor și a industriei casnice.

Din tot sufletul vă urez spor bun la muncă».

INCHEIEREA ADUNĂRII DELA CÂMPENI

Sire!

Doamnă!

Altețe Regale!

Terminându-se ordinea de zi a acestei adunări festive, în numele «Asociațiunii» jin să mulțumesc tuturor, cari au grăbit aci să ne încchinăm memoriei eroului, pe care-l sărbătorim.

Mulțumesc Inalt Preasfințitilor Domni Arhiepiscopi și Mitropoliți ai bisericilor naționale române, reprezentantului Academiei Române și conferențiarul «Asociațiunii» pentru cuvintele rostite la acest prilej.

Mulțumesc guvernului țării pentru sărbătorirea atât de pioasă și strălucită ce i-a făcut alături de noi Craiului nostru iubit Avram Iancu și pentru largul concurs, ce a dat «Asociațiunii» la aranjarea acestei adunări festive.

Mulțumesc Maiestății Sale Reginei și Altețelor Lor Regale pentru strălucirea ce au revărsat asupra acestor serbări prin participare.

Mai vârtoș și mai presus de toate mulțumesc Maiestății Voastre, Sire, pentru prezidarea acestei adunări festive și a serbărilor de comemorare a lui Avram Iancu. Rugându-Vă să binevoiți a ridică ședința mă simt interpretul națiunii române întregi, încheind cu urarea: Trăiască Dinastia Română !

LA CASA LUI AVRAM IANCU ÎN VIDRA (*Discurs rostit în 1 Septembrie 1924*)

Sire,

Doamnă,

Altețe Regale!

Casa de naștere a lui Avram Iancu e biserică de evlavioasă încchinare pentru națiunea română. Cu o sută de ani în urmă în această casă a văzut lumina zilei copilul bălaiu cu ochi albaștri, care era sortit să devină Craiul Munților, în creerii căror s'a născut și viteazul neîntrecut al luptelor pentru desrobirea națională a neamului românesc.

Căsuță de brad, aci, între munții pietroși și solitori, lângă murmurul neîncetat al vâlcelei repezi, ce-și alungă undele spre depărtatele zări, astăzi gratitudinea pioasă a unui neam întreg Te îmbracă în haina strălucitoare a iubirii fără țărm. Slăvită ești și ai să rămâi deapururi izvor curat de hotărîri vițejești pentru neamul, care Te împresoară cu religioasă adorațiune.

Casa aceasta este proprietatea «Asociației pentru literatura română și cultura poporului român», minunat simbol al adevărului indisputabil, că prin cultură națiunile pot ajunge culmile progresului omenesc.

Sta până acum solitară aci, această casă. De azi

înainte deoparte și de alta ea și-a primit tovarăși buni; aci muzeul lui Avram Iancu și al revoluționii naționale din anii 1848—1849, colo casa națională pentru cultura Moților lui Iancu. Trecutul și viitorul își dau mâna aci, spunând tuturor, cari vor veni să se închine în această istorică vale, că trecutul este temelia viitorului și numai în respectul pentru trecut și învățăminte lui poate răsări viitorul scutit de primejdii al fiecărei națiuni.

Sfințite acum aceste clădiri prin rugăciunile pioase ale cinstițului și preavrednicului Vlădică al Vadului, Feleacului și Clujului, ele au să rămână de azi înainte mănăstire de închinare și pelerinaj viitoarelor generațiuni, cari vor veni să-și scalde sufletul în amintirea suferinților trecute și a eroismului desfășurat pentru victoria dreptății și a libertății.

Mulțumesc Dumnezeului dreptății pentru zilele, pe cari am ajuns să le vedem cu ochii noștri trupești, mulțumesc Preasfinției Voastre, bunule păstor, Nicolae, pentru osteneala de care nu Te-ai ferit, venind aci să sfîrșești aceste scumpe odoare ale neamului nostru, mulțumesc mai vârtos comisiunei monumentelor istorice ale Tării Românești și președintelui acestei comisiuni, ministrul cultelor și artelor Alexandru Lapedatu, care cu multă dragoste de neam și neîntrecuta venerațiune pentru memoria lui Avram Iancu a pus la dispoziție sumele foarte însemnate, cu ajutorul căroră s'au putut ridică aceste clădiri.

De aci înainte ele trec toate în proprietatea și sub îngrijirea «Asociației pentru literatura română și cultura poporului român». În numele acestei «Asociații» eu le primesc și le predau aci în grija nemijlocită a despărțământului nostru Abrud-Câmpeni. Domnule advocaț Candin David, președinte al acestui despărțământ, Te rog să primești aceste sfinte lă-

cașuri sub îngrijirea Voastră. Să le păzești ca scumpe
comori ale națiunii noastre.

Adânc emoționat, iară și iară, gândul meu se întoarce către Maiestățile Voastre și scumpele odrasle
ale glorioasei Dinastii românești. Vă mulțumesc din
adâncul sufletului, că ne însoțiți pretudindeni în acest
pelerinaj de închinare memoriei scumpului nostru
Avram Iancu și a vitejilor săi.

Doamne, trimite harul Tău întreg asupra Dina-
stiei române și a neamului românesc!

GHEORGHE BARIȚIU

*La mutarea bustului G. Barițiu în fața Muzeului
Asociațiunii*

(5 Octombrie 1924)

Un fapt divers, mutarea unei statui dintr'un loc în altul, la depărtare de câțiva pași.

Noi însă, ale căror inimi se simt indisolubil împreunate cu neamul românesc, cari prețuim legătura aceasta ca cel mai mare bun al vieții, cari ne bucurăm ori suferim împreună cu acest neam și al căror cel mai bun catehism este mărirea și fericirea lui, noi astăzi cu osârdie ne încchinăm Dumnezeului nostru și-i mulțumim.

Căci sclavi am fost și azi jugul sfărâmat să'a prăbușit la picioarele noastre, robi am fost și larg să'u deschis azi temnițele noastre. Iară această mutare a statiei din dosul gardului de fier aci, în largul lumii, la vedere tuturor, în fața palatului, ce scuțește cultura românească, simbolizează dreptatea istoriei ce s'a făcut neamului nostru după veacuri de crâncene suferinți și barbară opresiune.

Răsplata îndelungi-răbdării noastre a sosit, rodul chinuitelor zvârcoliri pentru libertate să'a copt, astăzi cu bucurie pornim la noua viață de muncă pentru ascensiunea neamului nostru spre culmile luminei, mărirei și fericirei sale pământești.

Iar duhul aceluia, a cărui statuie puterea dreptății

dumnezeuști a scos-o din ascunzișul umilitor la lumană gloriei verificate prin noua și recentă cucerire a civilizației umane, astăzi se veselește de bucuria noastră și prin recunoștința națiunii române desorbite din cătușele seculare primește toată răsplata vieții sale închinatice acestei națiuni.

Fiindcă în atelierul istoriei omenești destinul fiecărui popor se plămădește prin concurența de valori și energii a mulțimilor fără nume, dar reprezentanții acestor valori și energii: îndrumătorii mulțimilor, apostolii înmărturirii fericioare a sufletelor, sunt singuraticii răsăriți din mijlocul acelor mulțimi, acei cari din sbuciumul colectivității sintetizează credința de granit în idealurile hotărîtoare pe calea atât de aspirație a desăvârșirii, acei «eroi» ai lui Carlyle, cari în toate timpurile făuresc istoria omenirii.

Unul dintre acești «eroi» ai neamului nostru a fost Gheorghe Barițiu. Erou, fiindcă a avut și a semănat credință. Treizeci și trei de ani din viața sa lungă și sbuciumată a jertfit-o întărind în mijlocul poporului românesc de pe pragul acestei instituții, care este «Asociația pentru literatura română și cultura poporului român», credința în măntuirea sa prin luminarea mintii, prin nobilitarea sufletului, prin munca roditoare de fericire.

Avea toată dreptatea scriind în *Istoria Transilvaniei*, că scopul final al Asociației este: «intrarea națiunii noastre cu limba sa în concertul popoarelor neolatine, ale celor mai civilizate din Europa», dar avea dreptate și marele său tovarăș de muncă, Andrei Șaguna, care spunea în discursul său inaugural la întemeierea «Asociației», în anul 1861, că această problemă cere «o perseveranță de fier și un sacrificiu de inimă».

Prin neîntrecută perseveranță de fier și prin miraculos sacrificiu de inimă Gheorghe Barițiu a stră-

juit mlădița atât de nobilă, dar tot atunci atât de gingașă a acestei instituțiuni, «spre a lumină, cultivă, înavuți și ferici pe popor, pentru ca să fie fericită țara» — cum scria tot el mai târziu.

Națiunea română întreagă știe acum, că «Asociația» s'a născut din iubirea adevărată către popor.

Mlădița s'a întărit, a crescut, din odăița modestă a seminarului diecezan, unde-i fusese leagănul, ea s'a mutat în palatele ei proprii, din belșugul muncii sale a revărsat larg nădejdea, cel mai mare bun pământesc, în sufletul unui popor întreg. Ea a devenit, cum spunea tot Gheorghe Barițiu la adunarea generală din Abrud, în anul 1888, «sanctuarul limbii și culturii noastre, mic, modest și umilit, ca și bisericile religiunii noastre cele de lemn rămase din veacurile servituzii, dar totuș singurul sanctuar, care în loc să ne desbine în confesiuni sau în partide politice, ne adună și ne unește pe toți la o sfântă agapă, precum era cea gustată de creștinii din biserică primitivă a lui Isus Hristos».

In mare parte, mulțumită acestui modest și umilit sanctuar, ni s'a dat să vedem noi, fericitii, cu adevărat «intrarea națiunii noastre cu limba sa în concertul popoarelor civilizate din Europa». Si în acest sanctuar dintre toți slujitorii lui preotul cel mai cu credință, cel mai cu stăruință și fără de prihană a fost Gheorghe Barițiu.

Statuia lui privește acum cu mândrie palatul, ce s'a înălțat mai vârtos din roadele credinții sale în viitorul poporului românesc și va străjuia veacuri înainte munca ce se va înteji cu noui elanuri spre desăvârșirea civilizației prin poporul românesc în Dacia lui Traian.

Noi însă, prea modestii urmași ai lui, mai vârtos îl vom cinsti, încordând toate puterile noastre întru servirea acestui popor, îndrumându-l pe cărările lu-

minei și ale muncii întovărășite de credința în Dumnezeu și clădindu-i temelie vieții: învățatura singură mântuitoare a lui Hristos.

Se va naște odată acel Carlyle românesc, care va desluși luminos rostul acestui erou în raport cu destinele națiunii noastre, noi ne facem datoria, închinându-ne astăzi memoriei lui și din ochii lui sorbind credința în viața de veci și menirea spre gloria fericită a neamului românesc.

In veci mărită să fie amintirea ta Gheorghe Barbu!

Domnule Primar al orașului Sibiu,

Te rog să primești de astăzi înainte această statue în ocrotirea d-tale și a acestui oraș.

CEHOSLOVACI ȘI ROMÂNI

Recepția reprezentanților presei cehoslovace la Asociațiunea culturală «Astra» în Sibiu

(14 Octombrie 1924)

«Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român» (Astra) cu sediul în Sibiul salută cu deosebit respect și afecțiune pe distinșii reprezentanți ai presei cehoslovace.

Cehoslovacii și români, vecini geograficește, din timpuri vechi au fost apropiati sufletește prin suferință asemuitoare și prin aceleași năzuință spre unitate și libertate națională.

Având interese comune sub raportul celor mai salutare principii ale organizărilor sociale, poporul cehoslovac și poporul românesc, adeseori și-au unit energiile în lupta pentru izbânda acelor principii.

Răsboiul mondial a adus victoria dreptății pentru ambele națiuni și astăzi cehoslovacii și români trăesc în statele lor naționale, suverane și întregite.

Acest fapt întru nimic nu schimbă comunitatea lor de interese. Dimpotrivă. Nu numai grija lor de a li se păstră situațiunea teritorială și politică internațională, dar mai vârtoș dorul lor de progres în societatea națiunilor conducătoare pe calea civilizațiunei asociază cu legături puternice națiunile noastre, cehoslovacă și română. Fiindcă numai unind energiile noastre cu ale tuturor celor iubitori de dreptate și de fraternitate.

tate vom putea asigură pacea, unica condițiune neînșelătoare a progresului spre desăvârșire a omenirii.

Suntem siguri de asentimentul d-voastră afirmând, că această pace dorită de toți oamenii muncitorii din lume nu se poate întemeia atât prin garanțile forței brutale, cât mai vârtos prin desăvârșirea sufletelor. Această desăvârșire sufletească însă numai prin mijloacele blânde ale culturii se poate înfăptui.

Noi care avem astăzi mulțumirea de a vă salutați în mijlocul nostru suntem muncitori modești ai culturii românești și dorim a vă încredeață, că prin munca noastră urmărим înfrățirea neamurilor și mai vârtos dorim intensificarea amiciziai între națiunea română și minunatul popor cehoslovac.

Suntem convinși, că presa națiunilor civilizate este cea mai credincioasă tovarășă a muncitorilor culturali și suntem bine informați, că mai vârtos presa cehoslovacă s'a făcut sub acest raport vrednică de respectul și gratitudinea tuturor iubitorilor de oameni.

Pentru aceea vă zicem cu drag, bine ați venit între noi și vă rugăm să fiți la reîntoarcere față de națiunea cehoslovacă interpretii sentimentelor noastre de respect și sinceră amicitie.

OBIECTIVUL ASOCIAȚIUNII — SATUL
Discurs rostit la Adunarea generală din Arad
(8 Noemvrie 1924)

Este pentru întâia dată, că am onoarea să conduc Adunarea generală a «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român», ca președinte al ei.

Adânc recunoscător pentru cinstea ce mi s'a făcut prin așezarea mea pe acest scaun, simt greutatea sarcinei ce am primit.

In urma mea șirul glorios al celor nouă înaintași, cari prin iscusința lor incomparabilă, prin iubirea lor nemărginită către neamul românesc, prin munca lor fără preget și prin puterea geniului lor strălucit, din nimic au creiat și au înălțat acest sanctuar al ființei noastre naționale; printre ei marii apostoli ai neamului: părintele «Asociațiunii» și ziditorul cetății nebiruite a bisericei noastre ortodoxe române, Andreiu Șaguna, — apoi acel minunat călugăr dela Blaj, care a fost Timoteiu Cipariu, savantul neobosit și minerul neîntrecut al limbii noastre, — după dânsul cronicarul suferințelor națiunii românești, truditul dascăl și publicist dela Brașov, Gheorghe Barițiu, — între ei nemijlocitul meu predecesor, suflet de aur și fără prihană Andreiu Bârseanu, cântărețul senin al iubirii de neam, care ne-a lăsat cea mai scumpă moștenire prin versu-i profetic: «Pe-al noastru steag e scris unire».

În urma mea ei, toți bravi și vrednici, neîntrecuți
în muncă, energie și talent, înaintea mea neamul
românesc, unit după suferință milenare, săngerând
încă din rănilor jertfei celei mari și aşteptând alinare
și tămăduire dela fiilor săi, pentru cari cu drag săngele
și l-a vărsat. Cum putea-voi eu să răspund îndatoririi
primite dela marii mei înaintași și problemelor de
uriașe proporții, ce-mi stau înainte?

Prea bine cunoscându-mi măsura modestă a puterilor, totuș, am îndrăznit a primi sarcina grea, fiind
hotărât a suplini slăbiciunile mele prin voință fermă
de a face totul ce omenește este posibil întru a continua opera spre încheierea și prosperarea pe calea
fericirii a neamului românesc și spre mărirea patriei,
care acum cu adevărat este a noastră, este patria
română.

Cu încredere nemărginită în destinele neamului
nostru, urcând acest scaun sfânt în primăvara acestui an
în capitala Țării-Românești să înfrățim gândul nostru
cu cel al fraților de peste Carpați și zilele petrecute
acolo s-au prefăcut în izvor de înălțare a sufletelor
și de încheiere a sentimentelor tuturor fiilor buni ai
patriei și dornici de progres și mărire a nației române.

Cu drag am pelerinat apoi în primăvara acestui an
în capitala Țării-Românești să înfrățim gândul nostru
cu cel al fraților de peste Carpați și zilele petrecute
acolo s-au prefăcut în izvor de înălțare a sufletelor
și de încheiere a sentimentelor tuturor fiilor buni ai
patriei și dornici de progres și mărire a nației române.

Iar spre toamna anului dat ni-a fost să vedem minunea, cum Craiul Munților, fectorul bălaiu cu ochi albaștri, acel Făt-Frumos Avram Iancu, cea mai clasică expresie a virtuții și vitejiei romane, ce s'a scurs prin secoli dela strămoși în vinele noastre, eroul neînvins al libertății noastre naționale, acolo, unde acum o sută de ani ni l-a dăruit norocul nostru, lângă căsuța solitară dintre munții Vidrelor, a fost sărbătorit de Regele României, care în acest scop prezidă El însuș sedința «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român».

Din aceea zi mormântul dela Țebea s'a prefăcut în Panteonul vitejiei românești, casa solitară dela Vidra e prejmuită de muzeul anilor glorioși 1848/49 și de casa națională pentru ocrotirea viteazului neam al Moților noștri, iar acolo, pe cel mai înalt pisc al Găinii, crucea de granit ridicată întru pomenirea de veci a Iancului va vesti prin secole nădejdea românească, întemeiată pe dârza iubire de neam și pe vânjoasa putere a brațului gata oricând în opresori să loveasă.

Și acum privirea se îndreaptă spre viitor.

Fac mărturisire de credință, declarând, că socot ca principal obiectiv al acestei «Asociațiuni» *satul românesc*. Temelia de neînvins a vieții românești în furnicarul neamurilor lumii este *țărânamea română*, rezervor curat și fără prihană a tuturor energiilor naționale, depozitarul aptitudinilor și virtuților, care îndreptățesc viața românească în lume ca instrument de morală și dreptate, singura chezăsie neînșelătoare pentru progresul spre lumină și fericire a omenirii.

«Asociațiunea» va înfășură în haina caldă a iubirei sale și a părinteștei sale îngrijiri această țărâname română, dându-și toată osteneala s'o scoată din bezna pricinuită de nedreptatea vremilor trecute și de părăginirea păcătoasă a stăpânitorilor ei de pe vremuri,

oblindu-i drumul spre progres și lumină. Departe de noi odihna, până când nu vom vedea în fiecare sat românesc casa culturală, școala roitoare de prunci sănătoși și veseli, biserică plină de credincioși și răsunătoare de rugăciuni în coruri răsărîte din inimi senine și iubitoare, ogoarele vârsând rodul maximal al muncii istovitoare, grădinile cu pomi și toate dulcețile vieții sburătorite de harnice albine, grajdurile și islazurile pline cu vite, iernile petrecute în muncă folositoare, prin case podoabele hăniciei femeiești, plugarul treaz, crucea, cinstit și luminat și ferit de orice exploatare a străinului hain.

Va trebui mai presus de toate să învățăm a ne iubi unii pe alții. Dihonia dintre frați este cel mai mare rău din lume. Dar iubirea nu este teorie, ci practică. Ea cere jertfa faptei. Orice nedreptate săvârșită altuia, orice hrăpială, orice căștig nemuncit, cea mai minimală exploatare a deaproapelui constituie câte o crimă la adresa solidarității umane. — «Pace Vouă» — eră salutul dulce al lui Isus. Pace o doresc cei ce vreau să muncească pentru binele tuturor, pace ahtiază neamurile, dar pacea n'o poate aduce forță în lume, ci numai dreptatea, și nu dreptatea calculată prin rațiune, ci aceea impusă prin inima iubitoare.

«Toată împărăția ce se desbină întru sine se puștiește și toată cetatea sau casa ce se desbină întru sine nu va sta» — spune Mântuitorul. Noi însă vrem, ca împărăția noastră și cetatea noastră și casa noastră să stea pe vecie și pentru asta mai vârtos propovăduim solidaritatea întreg neamului românesc, care nu se poate produce, decât atunci, când va stăpâni dreptatea, cinstea, morala și omenia în împărăția noastră, în cetatea noastră, în casa noastră.

Dreptatea nu este privilegiu nici al indivizilor, nici al națiunilor, ea trebuie să fie atmosfera invio-

rătoare a lumii întregi. Înfrățirea tuturor neamurilor din lume în numele ei va produce bunăvoirea între oameni, pacea eternă și universală, în care va putea să încolțească adevărata civilizațiune, dându-se fie căruia rodul integral al muncii sale și desființându-se exploatarea omului prin om.

Pe acest temeiu «Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român» propagă solidaritatea națiunii noastre. Adunarea generală de azi este chemată să dea «Asociațiunii» statute noi. În înțelesul lor «Asociațiunea» va organiză despărțămintele sale pe întreg teritorul țării și va năzui să angajeze societatea întreagă la munca de belșug roditoare a solidarizării naționale. Cei mari și tari vor împrumută puterile lor celor mici și slabii, intelectualii vor lumenă prin osârdia lor straturile zăbovite în întuneric. Altruismul veritabilei iubiri de neam, principiul dreptății străbătând inimile tuturor, cinstea și omenia fiind călăuză și scop propagandei, nădăjduim a izbuti să trezim în conștiința românilor sentimentul mantuitor că numai trăind și muncind unii pentru alții și toți pentru țară și neam, vom putea să răspundem misiunii moștenite dela strămoși de a fi păzitorii păcii și purtătorii civilizațiunii aci, în acest raiu pământesc, care este Țara Românească. Astfel «Asociațiunea» va face serviciu umanitar, aducând aportul său la înfăptuirea dreptății în lume.

Cu gândul acesta să Vă apropiați toți de «Asociațiunea» noastră, de acest altar al sacrificiului pentru neam și țară. Cu gândul acesta Vă mulțumesc tuturor celor ce ați venit aci.

PENTRU BASARABIA

*Discurs rostit la Chișinău în vederea constituirii
Astrei basarabene*

(7 Iunie 1925)

Doamnelor și Domnilor,

Eră la sfârșit de vară în anul trecut.

La poalele muntelui Găina, în orașelul Câmpeni, lângă Arieșul purtător de aur. Țara Moților, țara Iancului, craiul munților. Se împlinise un veac dela nașterea craiului. Și un alt crai, purtător coroanei de oțel al Țării Românești, venise cu mult alaiu încunjurat de popor, și oșteni și Doamna cu părul de aur și ochii număuită și prinții și prințesele, mitropoliți și vlădici, boieri din depărtări și moți pletoși.

Veniseră acolo toți să se încchine Iancului, memoriei lui și vitejilor lui și a moților cu cercuri și cu ciubere, cari au frânt în țăndări trufia ungurească vârsându-și fără cruce sâangele lor pentru dreptatea românului.

Sărbătoare mare eră și Craiul unirii tuturor românilor se găsiă în fruntea «Astrei» sărbătorind pe vitejii vremilor de demult, risipiți acum prin mormintii munților.

Și între alții mulți eră lângă craiul unirii un vlădică mic la statură, cu nas de vultur și ochii de

șoim, hăt dela Nistru răsărise acolo vladica Gurie mic la statură și mare de suflet. Și văzându-le toate cu ochii lui înlăcrămați, când s'au sfârșit glasurile și s'au liniștit tobele și alamele de preamărire, s'a sculat dela locul lui vladica Gurie și a grăit craiului românesc aşă:

— Trimit, Sire, «Astra» aceasta și în Basarabia noastră, ca să ne bucurăm. Noi o invităm și cu drag o adăstăm.

Iată-ne deci acum, părinte Gurie și frații basarabeni, în mijlocul vostru. Cu drag invitați, cu drag am venit să ne înfrățim gândurile, să ne legăm sufletele nădăjduind viitor glorios și fericit poporului românesc.

Venind dinspre Iași trecusem ieri Prutul, care de acum să nu mai fie blestemat. Înram pentru întâia dată pe pământul Basarabiei. Adânc mișcat priviam în dreapta și în stânga aceste meleaguri. Eram la vreo 20 kilometri dela Prut, când pe geamul din dreapta mi se păreă că văd în vârful unui delușor o ruină.

— Ce să fie, — îl întreb pe bunul meu amic Ion Pelivan, care era cu noi.

— O legendă, spune el, turnul lui Carastache, cred că a fost chiar aşă. Cică în vremea aceea, când barbarii moscoviți rupseseră din trupul Moldovei țara dintre Nistru și Prut, locurile acestea deacă erau moșia boerașului român Carastache. Era legat boierul acă de pământul lui, dar inima-i sângeră și sufletu-i plângea văzându-și moșia acum în țară străină și pe frații lui știindu-i dincolo spre soareapune.

Vremea trecea și durerea lui creștea. Se uită mereu spre Prut, cum fac copilașii ce-și așteaptă pe maica venind. Într-o zi de sărbătoare odihneă colo pe vârful colinei lui la umbra nucului și deodată i-a venit un gând. Peste-o săptămână meșterii lucrau și până

la toamnă și-a ridicat Carastache acolo un turn înalt și urcând turnul până pe terasa din vârf, când vremea era senină, ochii lui zăriau peste apele Prutului cetatea Iașilor și cupola bisericii celor Trei-Ierarchi și mare mângăiere simțează în suflet Carastache părându-i-se că trăiește împreună cu frații lui. Căci muriă Carastache de dorul fraților săi.

Iată, doamnelor și domnilor, ce ne-a adus pe noi aici, mai lămurit n'aș să spun, dorul lui Carastache să ne vedem dulcii noștri frați scăpați din robia seculară.

Ați dorit să vină Astra aici. Ea vine să vă spună, că în vremi de restrîște a fost întemeiată de părinții noștri robiți, ca turnul lui Carastache, să ne vedem români toti și să ne înfrățim gândurile și sufletele. Și mai vârtos grija «Astrei» a fost dela început țăranul român, această piatră de temelie a națiunii noastre românești, care clădește toate cetățile și dă tuturor bogățiile.

«Astra» a avut o singură tărie, cinstirea idealului național, care vă să zică iubirea de frate și acceptarea bucurioasă a oricărei jertfe pentru neamul tău. E bună și folositore învățătură, dar este mai presus omenia și mulți dintre cei umili fără de carte au sufletul mai neîntinat, decât savanții academicieni fără de credință. «Astra» noastră a propagat cultura, ce se tâlciuiește suflet.

Ardealul și Basarabia își vor înfrățî de azi înainte inimile ca prin acest suflet, adevărata cultură, să închege patria cea nouă. Veți dura și voi aici în dulcea Basarabie o Asociație basarabeană și ajutorul nostru este rugămîntea, ca la altarul acelei Asociații să vă apropiâți cu inima curată lăsând la o parte tot ce vă desbină, fiindcă numai unindu-vă toți veți putea propagă cu adevărat cultura și întemeiază morală, fără de care orice stat ori națiune se prăbușește.

Ca și Astra dela Sibiuu, tot aşă și Asociațiunea culturală basarabeană se întemeiază azi acă în numele credinței strămoșilor, acolo cu binecuvântarea lui Andreiu Șaguna, acă blagoslovită fiind prin mărele arhiereu Gurie.

Dumnezeu să trimită din ceruri darul său asupra operei, la care ați pornit.

«ASOCIAȚIUNEA» ȘI LICEUL ANDREIU ŞAGUNA DELA BRAȘOV

*Discurs rostit la jubileul de 75 ani al liceului Andreiu
Şaguna dela Braşov*

(28 Iunie 1925)

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român ia cu mare bucurie parte la sărbătoarea liceului ortodox român «Andrei Șaguna».

«Asociațiunea» dela Sibiu și liceul dela Brașov sunt două surori dulci. Piatra fundamentală a acestui liceu a fost binecuvântată de același geniu al neamului nostru, care a întemeiat și Asociațiunea dela Sibiu, de marele preot Andreiu.

Amândouă acestea instituțiuni sunt resărite din înțelepciunea pătrunsă de credință.

Prin statornicia fără egal aproape două mii de ani în conservarea ființei sale distințe între neamurile lumii, poporul românesc și-a afirmat definitiv dreptul său de a participa la realizarea civilizațiunii umane prin libera valorificare a tuturor virtuților, facultăților și aptitudinilor sale.

Această libertate, condiție fundamentală a oricărui progres în lume, s'a câștigat prin seculare suferințe și jertfele supraomenești ale părinților, moșilor și strămoșilor noștri.

În numele acestui ideal al libertății naționale, au fost întemeiate de generația mare, ce ne-a precedat,

și aceste două instituțiuni de cultură, liceul din Brașov și Astra dela Sibiu.

Liceul a răspândit lumină, iar Asociațunea sentimentul solidarității naționale.

Toată fericirea noastră de azi este rezultatul eforturilor mistuitoare ale înaintașilor noștri din mormânturi. În fața suferințelor îndurate de ei și a jertfelor aduse de dânsii pentru urmașii lor, noi avem acum două îndatoriri: să ne încchinăm cu pietate memoriei celor trecuți dela noi și să cinstim patrimoniul sfânt moștenit dela dânsii trecându-l neprihănit și sporit generațiilor viitoare.

Făcând asemenea făgăduință în acest moment al aducerii aminte, doresc liceului Andreiu Șaguna din Brașov să-și continuie gloriosul trecut prin noui eforturi întru mărirea națiunii române: *vivat, crescat, floreat.*

«ASOCIAȚIUNEA»¹⁾

Congresul «Astrei» se ține în curând la Reghin. Se va alege aici noul președinte și noul comitet în temeiul nouilor statute. Se va preciza orientarea viitoare pentru acest puternic instrument de progres și solidarizare a tuturor românilor.

Cuvine-se deci să se arunce fășii de lumină în conștiințe. Indrumătorii de opinii să-și spună lămurit cuvântul. Și fiecare să se apropie de acest scump atelier al munciei neprihănite lăpădând dela sine «toată grijă cea lumească».

Am avut cînstea să stau doi ani de zile în fruntea «Astrei». Alții au cădereea să spună ce s'a făcut ori nu s'a făcut în acest timp. Văzând însă deaproape viața ei, ițele și urzeala, greutățile și posibilitățile, rostul ei cu nobil tâlc pentru viața neamului nostru, mă simt dator să dau sfat, pe care îl știu întemeiat de adevăr.

Să aflați toți, că se impune înainte de toate armonizarea activității tuturor societăților culturale românești din țară. Răzlețirea de acum păgubește interesele tuturor. Mai mult. Concurența pornită din ambiții justificate exclusiv prin dezertăciune, rivalitățile ce nu odată ascund prostește avalanșe de parvenire, produc zăpăcirea chiar a celor mai buni.

¹⁾ Articol publicat în revista «Societatea de mâine» din Cluj, nr. 34 și 35 din 23—30 August 1925.

Se săbat deodată separat cinci însă să ridice o casă națională într'un sat. Casa rămâne nefăcută. Din șapte părți se dau lozinci și avânturi de a înființa tot atâtea biblioteci într'o comună. Una unită, una ortodoxă, a treia școlară, a patra a «Principelui Carol», a cincea a «Ligii Culturale», a șasea a societății culturale bănățene, a șaptea a «Graiului Românesc», a opta a vreunei societăți de universitari. Cărțile ori putrezesc prăfuite prin rafturile editorilor, ori sunt alese fără nici o înțelegere și rămân necetite.

Din tufe răsar haiduci culturali, cari bat la ușile băncilor, dau asalt la ministere, atentează buzunarele publicului și niciodată nu dau nimănui seamă de isprăvile lor. Se înființează societăți culturale pe Crișuri și pe Someșe. Prin sate trei intelectuali înființează cinci comitete culturale, alimentând cearta și ura între săteni.

Acest fatal individualism românesc este piedecea inexorabilă a progresului. Lăsând la o parte orice jenă, sfidând minciunile convenționale, trebuie să ne ridicăm cu toată energia împotriva tuturor speculanților culturii și să-i alungăm din templul serioaselor preocupări naționale.

Se impune armonizarea activității tuturor societăților culturale din țară. Mai multe din ele au rostul lor bine justificat. Se vor menține în cadrele autonomiei proprii. Dar activitatea lor trebuie să converge spre efortul comun pentru solidarizarea sufletelor românești prin cultură. De ani de zile se simte necesitatea acestei înfrățiri în munca culturală. Am încercat eu însuși unele demersuri. Am aflat o perfectă înțelegere la Principele Moștenitor, care nu poate fi expropriat în interesul unei concurențe, ci trebuie să rămână în înalta sa situație, ca protectorul tuturor societăților culturale din țară. S'au făcut în iarna trecută și alte încercări. N'au izbutit.

Să nu pierdem nădejdea. «Qui perdidit numerum, incipiat iterum». *Președintele viitor al «Astrei» să știe că-l așteaptă necesitatea de fier a rezolvirii acestei probleme.*

Reorganizarea de astă vară a secțiunilor literare și științifice este un act de netăgăduită importanță. *Au să fie închegate acum într'un organism viabil, să li se dea unitatea de acțiune, să li se creeze organul de legătură*, pentru ca munca atâtior bravi, cari cu entuziasm înveselitor s'au angajat ca ajutor «Asociațiunii», să nu rămână infructuoasă. Știința lor și nobilul lor altruism vor fertiliza agrii culturii românești. Revista «Transilvania», biblioteca poporala și toate celelalte publicațiuni ale «Asociațiunii», vor fi înviorate și apropiate de rostul lor prin acest pilduitor sacrificiu oferit cu atâta bunăvoiță de profesorii universității din Cluj, urmați de o întreagă armată a intelectualilor români. În curând Ardealul și apoi toate provinciile românești se vor resimți de munca savanților patrioți.

«Asociațiunea» va trebui să-și regăsească contactul cu massele largi populare, cu satele românești. *Reorganizarea completă a despărțămintelor în toate plășile și aducerea lor în legătură organică cu centrul este o altă mare problemă a viitorului.*

Banatul are să devină o regiune a «Asociațiunii» cu autonomia ei precizată în statutele noui; tot astfel Basarabia și Bucovina, mai apoi Muntenia, Moldova și Dobrogea. Flamura culturii și solidarității românești purtată de «Astra» trebuie să fâlfâie deasupra întregului pământ al României.

Optimismul meu neînfrânt vede elanul milioanelor de români, cari se vor supune benevol impozitului cultural de după căldura și credința sufletului lor și din milioanele astfel procurate, «Asociațiunea» va vărsă ploaia bunătăților asupra neamului nostru. Oprobiul public va izbi pe refractari.

Căci mai presus de toate «Asociațiunea» are să rămână credincioasă tradiției sale de a fi templul solidarizării sufletelor românești. Ea va oferi posibilitatea de a se întâlni pe acelaș teren într'o comună bunăvoință toți români de orice condițiuni sociale. Ea va creia conștiința comună românească și va face astfel adevărata educațiune socială. Ea va risipi concepția materialistă rău înțeleasă și credința minciinoasă, că singurul instrument al progresului omenesc ar fi concurența prin nimic limitată în lupta pentru existență. Există o altă putere propulsivă a progresului, emulațiunea în munca socială pentru ajungerea unui scop comun.

A face pe oameni să înțeleagă puterea binefăcătoare a asocierii, a-i face să prefere emulațiunea fecundă în unirea pentru viața comună în locul luptei egoismelor, unde cei slabii sunt striviti, unde adeseori chiar și cei tari sucombă de pe urma rănilor primite în ciocnire, aceasta este sublima misiune a «Asociațiunii.» Puterea ei nu este numai una culturală, ea este o forță morală, care va reface însăși conștiința națiunii.

Știindu-se și simțindu-se asociați spre binele tuturor, români se vor pătrunde tot mai mult de adevărul, că societatea omenească trebuie să fie astfel, ca nici un om într'însa, să nu se simtă exploatat prin altul. Căci exploatarea produce ură, iar progresul omenesc nu poate rezultă decât din iubire. Omenirea nu este un archipelag de insule, fiecare cu Robinsonul său, ci este suma interdependențelor între oameni, cari interdependențe trebuie să producă sentimentul solidarității tuturor, fiindcă lipsa acestei solidarități produce, inevitabil, disoluția.

Aci în mijlocul «Asociațiunii» se va cultivă credința, că nu este politică într'adevăr națională, decât politica dreptății și a solidarității, căci numai acestea

creiază pacea și buna înțelegere între oameni, ori cum spune psalmistul: «Dreptatea înalță neamurile, iar păcatele împuținează semințiile». Dreptatea produce pacea și armonia. Cred că spune adevăr Edm. Perrier constatănd, că «în lumea viețuitoarelor, dacă lupta este condițiunea progresului, progresul de fapt niciodată n'a fost realizat, decât prin asocierea forțelor individuale și prin armonioasa lor coordonare». Progresul va să zică libertate crescândă și soliditate crescândă.

«Asociațiunea» este și trebuie să rămână școala, unde se învață, că nici o societate nu se poate menține și progresă fără să aibă înaintea ochilor ei idealul dreptății, care să-i fie steaua polară.

NOUI ORIZONTURI¹⁾

de V. GOLDIŞ

Congresul dela Regin încheie epoca de doi ani a «Asociațiunii», care cu drept cuvânt se va numi a adaptării la nouile condiții de viață.

După amorțeala prea firească din anii răsboiului, după desorientarea inevitabilă produsă prin schimbarea atât de fericită, dar și tot atât de mistuitoare de energii a condițiilor noi de viață pentru neamul nostru românesc, desorientare cu atât mai greu de înlăturat, dată fiind îmbolnăvirea și regretatul deces prea timpuriu al nobilului și preavrednicului meu predecesor Andreiu Bârseanu, în cei doi ani din urmă s-au făcut fatigioase sfărți de a se fixa rostul «Asociațiunii» în situațiunea nouă și cadrele adaptării ei la această nouă situațiune.

Prin excursiunea la București spre a se încchină idealului înfăptuit prin silințele și ale ei mai mult decât semiseculare, prin serbătorirea celui mai genuin erou al națiunii noastre Avram Iancu, «Asociațiunea» a dat dovada vitalității sale și ca prin minune și-a stabilit în patria nouă vechiul prestigiul, pe care-l avea în Ardealul robit, iar prin excursiunea în Basarabia ea și-a manifestat și intențiunea și puterea de a-și lărgi nobila ei activitate pe întreg pământul României.

¹⁾ Articol apărut în «Transilvania» Anul 56 Sept.-Oct. 1925 No. 9-10

Astfel înălțată în opinia publică «Asociațiunea» a pășit la munca de reorganizare. În splendidul congres dela Arad și-a înfrățit vechea asociație culturală a arădanilor și și-a dat nouile statute, baza vieții sale viitoare. În primăvara acestui an a reorganizat în chip fericit secțiunile literare-științifice, creindu-le putința de-a servi în măsură nevisată până aci scopul atât de înalt, pentru care ele au fost concepute chiar din primii ani ai «Asociațiunii» și reorganizate acum un sfert de veac.

Sărbătorind la Reghin memoria celor doi fruntași ai națiunii noastre, cari s-au stins acum o jumătate de secol, baronul Vasilie Popp și Visarion Roman, «Asociațiunea» va trebui să muncească pe nouile temelii ce i s-au ridicat în acești doi ani din urmă.

Acel, care prin alegerea la Reghin va primi sarcina grea să conducă viața «Asociațiunii», va trebui să fie conștiu, că noui orizonturi s-au deschis activității sale.

În patria română «Asociațiunea» nu poate să rămână simplul așezământ al rezistenței sufletului românesc față de încercările înstrăinării, ea dimpotrivă are acum misiunea să contribue larg și puternic la crearea sufletului unei națiuni regăsite și reunite după război și suferință milenare.

Trebuesc refăcute toate cadrele materiale, înstrăinății recăștiigați, oprită cu energetică hotărîre pulverizarea acțiunilor culturale, preotul și învățătorul necondiționat readuși în sânul «Asociațiunii» spre a se crea indispensabila unire a tuturor pornirilor pentru smulgerea satelor din bezna inculturei, a lenei, a sifiliisului, a beției, a relelor deprinderi, a materialismului scârnav, a lipsei de ideal.

Toți, cari simțesc în suflet pulsând iubirea de neam, să-și înfrățească gândul și fapta spre a dovedi maselor țărănești, temelia gloriei trecute și viitoare a seminției noastre de Români, că cei ce au ieșit dintr'însele deasupra nu și-au uitat originea și nici în-

datoririle față de dânsa, să le arătăm că-i iubim nu din gură, ci prin sacrificiul unui ceas pe săptămână și a unui leu pe săptămână pentru izbăvirea lor din mizerie și neștiință. Astfel numai vom putea înfiripă acea indispensabilă condiție a vieții sociale, a vieții orientării națiunii, condiția singură trebuitoare: *solidaritatea*.

Sub acest raport o problemă absolut nouă se impune. Națiunea română reunită în patria sa firească, har Domnului, a luat calea evoluției spre industrializare. Muncitorimea industrială devine un stâlp al ființării noastre. Nu există pentru noi până aci. A sosit ceasul să o vedem, să o înțelegem, să o îmbrățișăm. În sinteză interesele agricultorilor și ale muncitorimei industriale sunt identice. Solidarizarea acestor două clase producătoare este singura chezăsie a fericirei noastre viitoare. «Asociația» o va afișa între problemele sale.

Fiindcă «Asociația» are să rămână scutul mulțimii celei obidite, celei nedreptățite, să înfășure în nemărginirea iubirii sale oceanul social fecund, nescat în energii, al celor ce rabdă și sufer, de unde răsar toți adevărății binefăcători ai omenimii.

O nouă ramificație a «Asociației» așteaptă nașterea din gândul patriotic al ei: *secția muncitorimei industriale*.

Una din problemele cele mai dificile va fi găsirea mijloacelor eficace de a se află calea la sufletul mulțimilor prin publicațiunile «Asociației». Reforma desăvârșită a bibliotecii poporale și a «Transilvaniei» bate la ușă. O foaie săptămânală cu rolul de encyclopedie actuală, care să lumineze și să dea orientări în fiecare chestiune, nu mai poate întârziă, iar chestia propagandei și a propagandistilor va trebui să ocupe conducerea marelui nostru așezământ neîncetat până la fericita ei rezolvare.

In 29 și 30 August Reghinul va sărbători trecutul și va jala noua viitorul.

Noul președinte al «Astrei» să reflecteze.

BARONUL VASILE POPP ȘI VISARION ROMAN
Discurs rostit la adunarea generală dela Regin
(29 August 1925)

Onorată adunare generală!

Astăzi se împlinesc 50 de ani, de când pe acest scaun prezidial vicepreședintele de atunci al Asociației noastre, Iacob Bologa, în cuvântul său de deschidere către adunarea generală, plângând moartea președintelui Baronul Vasile Popp, spunea: «Să credem, că adormitul nostru frate prea iubit a dispărut dintre noi numai materialminte, însă spiritualmente, cu nobilul său suflet va fi pururea cu noi și între noi... cuvintele lui ne vor îndrumă, faptele lui ne vor atrage spre promovarea adevăratului nostru interes comun, spre perfecționarea românilor omnilaterală, iar noi îi vom păstră și-i vom propagă dulcea memorie din generațiune în generațiune».

Iată astăzi, onorată adunare generală, cu pioasă aducere aminte împlinind promisiunea dată de pe acest scaun acum 50 de ani, dovedim, că distinsul președinte al Asociației noastre care a fost Baronul Vasile Popp, i-am păstrat și-i propagăm dulcea memorie din generațiune în generațiune și recunoaștem că cuvintele lui ne-au îndemnat, faptele lui ne-au atras spre promovarea adevăratului nostru interes comun, spre perfecționarea românilor.

Născut din familie preoțească Vasile Popp face liceul, cursul filosofic și drepturile la Cluj. Cum însă în acele vremi românii nu puteau înainta pe cariera civilă fără a-și renegă națiunea, Tânărul Popp preferă să intre în teologie, absolvind-o la Viena. Ca mulți alți luceferi ai neamului nostru încă foarte Tânăr ajunse profesor la școalele de Dumnezeu binecuvântate ale Blajului.

Soarta în curând îi oferă prilejul să desvălească nobleță și firmitatea caracterului său. Pe o cehie de ordin național ivindu-se un conflict cu episcopul de atunci al Blajului, profesorul Vasile Popp dimpreună cu alți câțiva colegi și cu 16 clerici părăsesc Blajul, mai bucuros «iau lumea în cap» cum spune Grigorie Silașîn elogiu său la parastasul ținut aici în această localitate, la înmormântarea din 23 Februarie 1875, decât să-și renege sentimentele lor naționale.

Vasile Popp se înscrise cancelist la Tabla regească din Târgul Mureș și după 3 ani era advocat în Reghin, unde îl ajunse anul furtunos 1848. După stingerea revoluției, crezând că se apropie vremuri de dreptate pentru români și voind să slujească această dreptate, Vasile Popp intră pe cariera administrației, apoi a magistraturei, urcând repede scara ierarhică: comisar administrativ, consilier de tribunal, consilier de secțiune în Ministerul Justiției, consilier în cancelaria transilvană din Viena, vicepreședinte al guvernului ardelean, președinte al tribunalului suprem din Ardeal, care mai apoi, în 1859, s'a unit cu Tabla zisă septemvirală din Budapest, formând înalta Curte ungără de Casătie sau Curia regească și atunci Vasile Popp fu numit președinte de secție la această Curie, unde a funcționat până la moarte. În anul 1872 monarhul I-a înălțat la rangul de Baron.

In tot timpul acesta însă Vasile Popp urmăreă cu nețărmurită dragoste viața națiunei române din Ardeal și luă parte la toate manifestările ei cu cuvântul, cu fapta și cu sacrificiul. Sufletul lui era tot mai îngrijorat de soarta acestei națiuni văzând cum se schimbă viața publică în monarhia Habsburgilor și cum politica de asuprire națională a ungurilor devine program de guvernământ în Regatul Ungariei, în care se contopise acum Ardealul fără voia și asentimentul națiunii române. În fața tendințelor tot mai vădite ale guvernelor din Budapesta români ardeleni se însiruie tot mai strâns în jurul cetățuei lor, care era «Asociația transilvană pentru literatură și cultură poporului român». În anul 1867 această Asociație îl alege de președinte al său pe Vasile Popp, care poartă până la moartea sa această înaltă demnitate, dar și prea grea sarcină.

Cu cât ochii lui, cari pătrundeau mai ușor decât alții culisele vieții de Stat, vedea cu groază vrăjmașele porniri împotriva națiunei române, cu atât mai mult Asociația i se pareă singurul scut de apărare a ființei noastre. «Suntem restrânsi singuri numai la această Asociație» — spunea el în cuvântul său de deschidere către adunarea generală din Năsăud în 1870, iar în anul 1874, prezidând adunarea generală din Deva, el constată, că: «ideea înființării Asociației transilvane române nu numai e marează, dar pe aceea trebuie s'o considerăm ca o inspirație divină purceasă din îngrijirea părintească de a nu da pierirei un popor ales». La sfârșitul acestei adunări mulțumind pentru realegerea sa de președinte numește Asociația: între circumstările critice de azi micul paladiu al naționalității noastre în astă patrie.

Dela Deva se întoarce la Budapesta cu sufletul apăsat. Iși pierduse orice iluzie. «Am desperat de a

mai vedeà triumfând dreptatea și nici nu-mi vine să mă mai întorc în Transilvania» — îi spuse dânsul într'o zi bunului său amic George Barițiu.

Deceptia amara a sufletului produse repercușiuni asupra fizicului său și bărbatul acesta, «culmea cea mai potente a mult cercatei națiuni române», cum îl numește Grigorie Silașîn elogiu suspomenit, dejă la începutul anului viitor 1875 numai eră între cei vii. În Transilvania s'a întors numai corpul său ne-însuflețit, care așteaptă învierea în cripta familiară din urbea aceasta, de unde și-a luat zborul și a întemeiat unica fericire neturburată a vieții, familia sa.

Nu am eu căderea să fac caracterizarea acestui prea vrednic bărbat al neamului nostru, dar țin să vă spun că George Barițiu, care-i cunoștează viața și faptele ca pe ale sale proprii, în necrologul ce-i dedică la veste morții îl numește: «părintele de familie, duios și iubitor, amic sincer și gata a se sacrifica pentru adevărății săi amici; om născut să fie bărbat de stat în sensul genuin al cuvântului, atletul apărător al dreptului și al dreptății».

Și într'adevăr dreptatea era idealul vieții sale, fondul de granit al sufletului său. Baronul Reichenstein, vice-președintele cancelariei aulice transilvane, într'un raport către împăratul și regele Francisc Iosif, scrie cuvintele acestea: «De aș avea Majestate, proces chiar cu tata lui Popp, nici atunci nu m'ashi îndoî a încrede cauza mea imparțialității fiului».

Astăzi, după 50 de ani dela mutarea lui dela noi, iată, cu adâncă pietate, ne aducem aminte de viața lui atât de rodnică pentru neamul nostru și mai vârtos pentru această «Asociațiu», pe care o socotim astăzi încă paladiu al naționalității noastre și repetăm promisiunea făcută atunci dela acest loc, că-i vom păstră și vom propagă dulcea memorie din generațiu în generațiu.

Onorată adunare generală!

Progresul civilizației preface concepțiile istoriei. Suferințele mulțimilor nedreptățite pârguiesc victoria păcii deasupra răsboiului și întronarea dreptății ca regulatoare a raporturilor dintre indivizi și dintre popoare. Tot mai mult, prin cultură, experiență și reflexiune, omenirea va prefera munca creatoare în locul eroismului barbar al distrugerii. Fericit poporul, care se va ști adaptă mai fără zăbavă acestei inexorabile pretenții a civilizației, căci «în taină vremea țese la sfânta biruință».

Aceste adevăruri îmi sugerează datorința, ca deodată cu memoria baronului Vasile Popp să sărbătoresc aci și numele unui alt brav, contemporan, amic și tovarăș de muncă a lui, care pe lângă Asociația noastră culturală a dat românilor din Ardeal pe cel al doilea puternic instrument al desrobirei sale.

Bărbatul acesta este Visarion Roman, mort acum 40 de ani și exhumat anul acesta din cimitirul suburbioru inferior al Sibiului, spre a fi așezat din nou spre veșnică odihnă la loc de cinste în cimitirul central al acestui oraș.

Dacă baronul Vasile Popp, în cuvântarea sa de deschidere a adunării generale dela Năsăud a acestei Asociații, în anul 1870, afirmă, că «Literatura și cultura sunt factorii cei mai puternici ai existenței naționale», Visarion Roman prinsese în cugetul său convingerea că desrobirea națiunei noastre din cătușele servituirii și a întunerecului se va face mai ușor prin emanciparea ei economică.

Născut în Șeuca, lângă Diciosânmărtin, în 1833, făcuse studii pedagogice și teologice la Sibiu. Contabil și redactor la Tipografia Arhidiecezană, notar și dascăl român la Răsinari, Visarion Roman nu-și

poate află locul potrivit misiunii sale, ci în curând trece în serviciul băncii sătești de asigurare din Sibiu, de unde cutreerând toate centrele românești din Ardeal și Banat, pregătește înfăptuirea idealului său: înființarea unei bănci românești.

Încă în 1868 înființase la Rășinari o casă de păstrare, prima asociație de credit din întregul nostru teritoriu etnic, dar dejă în anul viitor 1869 intreprinde pașii trebuincioși pentru înființarea unui mare institut românesc de credit și economii. Vinde o parte din avereia soției sale ca să poată sta la Viena, studiind și câștigându-și cunoștințele de lipsă la unele mari instituții financiare de acolo.

Însfărăsit, cu ajutorul fruntașilor noștri de pe vremuri Iacob Bologa, Timoteiu Cipariu, Alexandru Mocioni și alții, se înființează «Albina» cu un capital de 300.000 florini și adunarea generală de constituire se ține sub prezidenția lui Alexandru Mocioni în 14 Martie 1872, în localul «Asociațiunii pentru cultura poporului român».

Ori e nevoie să spun eu, ce a fost «Albina» pentru Ardeal? Prin pilda ei și cu ajutorul ei o întreagă rețea de bănci și cooperative de credit românești iau viață, cari până în anul eliberării Ardealului au atins numărul de 300, iar singură banca «Albina» a donat până la 1918 pentru scopuri culturale românești echivalentul sumei de peste 30 milioane lei.

Inființată în localurile «Asociațiunii» printr'un membru al comitetului central al acestui nobil institut cultural, «Albina» a rămas până în ziua de astăzi recunosătoare leagănului, în care s'a născut și sacrifică an de an sume foarte considerabile pentru scopurile Asociațiunii.

Sub scutul material al așezămintelor economice răsărite de pe urma «Albinei» români din regatul ungur încep cu uimitoare rapiditate desrobirea economică

și într'un singur deceniu numai în Ardeal au cumpărat peste 125 mii jugăre pământ unguresc.

In mijlocul preocupărilor sale economice Visarion Roman redactează calendarul «Amicul Poporului», primul calendar românesc tipărit cu litere latine, redactează foaia pedagogică «Amicul Școalei», scrie manuale școlare și scoate revista ilustrată «Albina Carpaților» și tot atunci este unul dintre cei mai aprigi colaboratori ai «Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român», îngrijindu-i afacerile mai mulți ani în calitate de secretar și membru.

Director de bancă, peste un deceniu, Visarion Roman în 1885 a murit sărac, mai sărac de cum era la începutul carierei sale, lăsând în urmă 7 copii mici.

Iată caracterele prin cari se înalță națiunile și se durează Statele.

Noi însă, cari astăzi îi proslăvим, ce vom face ca aducerea noastră aminte să nu rămână deșertăciune? Socoti-vom prezentul ca verigă între trecut și viitor și vom luă aminte, că gloria strălucitoare a vremurilor de astăzi e făcută din suferințele, din truda, din munca, din cinstea fără prihană a părintilor și strămoșilor noștri. Ne vom aduce aminte, că limba am moștenit-o din cerbicoasa lor rezistență, că iubirea noastră de neam ne-au hărăzit-o lacrămile lor vărsate pe glia muncită pentru alții, că dârza noastră hotărâre de a curățî polomida din hotare și a preface țara în grădina cinstei și a dreptăței, e suptă din sufletele de mucenici ale înaintașilor noștri, cari au știut să moară pentru dreptate și au știut să rămână săraci în mijlocul grămezii de bani.

Depozitari ai acestei moșteniri simțim datoria nu să păstrăm numai patrimoniul primit dela părinti, ci mai vârtos să-l lăsăm sporit urmașilor noștri, căci nu aceea ce este împodobește o generație, ci idealul

spre care râvnește. În acest înțeles noi ne simțim încă robiți, câtă vreme frați de ai noștri gem în întuneric, câtă vreme se lăfăește încă în societatea noastră crima și rușinea.

Să ne ajute Dumnezeu, ca generațiunea noastră să facă un pas înainte spre idealul de mărire și felicire a națiunii române, care nu se poate zidi, decât pe dreptate, muncă, cinstă și omenie.

ROSTURI VECHI, VIAȚĂ NOUĂ

*Cuvinte adresate fruntașilor despărțământului din
Brașov al Astrei*

(In luna Octombrie 1925)

Am venit la Brașov, ca luând contact cu d-voastră să ne sfătuim împreună, ce este de făcut pentru a da o nouă viață Asociațiunii noastre aici în acest oraș al tradițiilor culturale românești, unde s'au tipărit odinioară cărțile lui Coresi și unde viiază de 75 de ani liceul lui Șaguna.

Nu e nevoie să subliniez tocmai acă importanța istorică a Asociațiunii culturale dela Sibiu. Știți cu toții, că ea a fost pentru părinții noștri cetatea de luptă pentru idealul național, ea a fost biserică sfântă a solidarității naționale. Ei avem să-i mulțumim, în cât ne privește, înfăptuirea unității noastre naționale de azi.

Răsboiul i-a înghețat pulsația. Eră firesc. Dar au trecut ani dela sfârșitul groaznicului măcel. Și Asociațiunea se trezește atât de anevoie.

Când mi s'a făcut marea cinste acum doi ani, de a fi așezat în scaunul prezidențial al Asociațiunii, mi-am dat perfect seamă de marile obligațiuni, ca și de multele greutăți, cari stăteau în calea vechiului nostru așezământ cultural. Simțiam că primesc o sarcină extraordinar de dificilă. Constatasem împreună cu toți iubitorii de neam, că Asociațiunea

noastră se găsează într'un stadiu de lâncezire din cauza unor împrejurări neatârnătoare de voință omenească. Atmosfera postbelică s'a arătat neprietică nizuințelor idealiste. Toate sforțările făcute din partea conducerii spre a îndrumă Asociațiunea spre nouă viață, adaptând-o nouilor împrejurări, au rămas sterile.

Începuse chiar a se populariza credința, că Asociațiunea nici nu mai are rost. Că astăzi scopurile ei sunt identificate cu ale statului. Că intelectualitatea română abia va fi în stare să ofere forțe suficiente vieții naționale a nouui stat român. Nu mai rămâne nimic pentru Asociațiune. Va pieri de inanție. Va trebui desființată.

Vă pun întrebarea, dacă și d-voastră gândiți la fel? Nu, cu siguranță nu.

Vrem cu toții, fără îndoială, să rămânem o națiune. Ori, o națiune nu este un sistem de administrare, nici un conglomerat de organe oficiale spre satisfacerea nevoilor zilnice ale conviețuirii oamenilor, nici grupări de cointeresare financiară ori de exploatari ale bogățiilor naturii. O națiune este un suflet și o conștiință. Conștiința identității de rassă și a comuniunii intereselor superioare de existență eternă, conștiința legăturii cu trecutul și cu viitorul, gratitudinea pioasă pentru cei morți și grija de fericirea celor cari vor trăi după noi. Națiunea se naște din hotărârea constantă a indivizilor de a jefui orice interes particular, de a aduce chiar jertfa supremă a vieții pentru binele comunității, pentru binele obștei.

Acesta este idealul național.

Cu adevărat națiunile se făuresc mai vârtoș prin suferință. Fiindcă nimic nu are putere mai mare de a înfrățî oamenii, decât suferința împreună. Asta era tăria neamului nostru în vremea opresiunii.

Apăsarea streinului o simțiam toți dela vădică până la opincă. Deci ne adunam și ne iubiam unii pe alții.

Încetând furtuna, oile se reslătesc. Dar, scara progresului este infinită și calea spre dânsul lungă și grea. Abandonând idealul comunității, organizmul social pierde puterea de viață, se descompune, dispără.

Primejdia aceasta ne paște.

Scăpați din jugul sclăviei ne-am repezit asupra posibilităților de afirmare individuală excesivă. Ne-am destrămat în clase, tagme, profesii, partide, coterii. Am început să pierdem simțul solidarității neamului, să disprețuim trecutul și să neglijăm viitorul. Otrăvită prin ideologia materialistă lumea dă nebunește asalt spre îmbogățire rapidă și fără nici un scrupul. Reprezentanții de odinioară ai solidarității noastre naționale au dispărut. Bisericile surori se dușmănesc, învățătorii și-au clădit bisericiute aparte. Lozinca de odinioară «acum ori nici odată» nu ne mai chiamă pe toți la luptă pentru interesele tuturor, ci îndeamnă pe fiecare să dea din coate și să ajungă dânsul în frunte cu orice preț.

Dacă a fost vreodată nevoie de o instituție, care să strângă rândurile, este acum. Această năvală a egoismului brutal trebuie să oprească cu orice preț. Trebuie înălțat cu putere din nou drapelul solidarității și reclădit pe temelii noi și tari templul idealului național, care va să zică cultul dragostei frătești și a jertfei fiecaruia pentru comunitate.

Veți constatați deci cu mine împreună, că mai mult decât în trecut are rost înalt în viața românilor de azi Asociația, care a înscris în istoria noastră iubirea de neam și solidaritatea națională. Trebuie să facem dominantă în suflete ideia patriei integrată în ideia națională.

În situația aceasta mi-am dat seamă, că numai o zguduire a opiniei publice ar putea să trezească la realitate massele intelectuale și țărănești aducându-le aminte de datoria lor față de Asociațiune. A trebuit să demonstrează, că Asociațiunea nu a încetat să vieze, că ea are o nouă misiune în lumea cea nouă și că ea poate să reînvie la o nouă viață.

În scopul acesta am aranjat anul trecut excursiunea Asociațiunii la București, care, grație îndeosebi concursului artistic dat de d-l Tiberiu Brediceanu a avut succes strălucit, atrăgând asupra Asociațiunii din nou atențunea opiniei publice și dovedind că Asociațiunea este o instituție, menită să trăiască și să-și reverse roadele ei binecuvântate asupra întreg neamului românesc.

Recepțiunea dela Atheneu și discursul Alteței Sale Regale Principelui moștenitor Carol, apoi ședința festivă dela Academie în onoarea Asociațiunii cu discursul Majestății Sale Regelui a însuflat lumea și noi ne-am întors la Sibiu cu cele mai frumoase nădejди.

După serbările dela București a urmat comemorarea nașterii eroului *Avram Iancu*, prezidată de însuș M. S. Regele, ca președinte de onoare al Asociațiunii. În munții Iancului s-au adunat români din țara întreagă. Ședința festivă a Asociațiunii la Câmpeni a văzut odată împreună pe toți fruntașii vieții noastre publice, dovedind mai presus de orice îndoială puterea ei de solidarizare.

De pe urma acestor serbări regale cimitirul dela Tebea s'a prefăcut în panteonul vitejilor morți pentru patrie, iar lângă mormântul Iancului veghează acum căminul cultural al moților lui. La Vidra casa de naștere a eroului e împrejmuită acum de muzeul revoluțiunii noastre din 1848—1849, iar Țara Moților o stăpânește până departe crucea Iancului,

ce străluce pe piscul cel mai înalt al muntelui Găina.

Aceste realizări într'un timp foarte scurt au avut darul să deștepte nou interes pentru Asociaționă dela Sibiu.

Comitetul Astrei a crezut sosit timpul să facă un pas înainte. La Congresul dela Arad în toamna anului trecut s'au modificat statutele Asociaționii în vederea soluționării problemelor impuse de împrejurările noi. În acelaș timp, grație interesului depus de profesorii universitari și al intelectualilor din Cluj, s'au reorganizat *secțiunile literare-științifice*, stinse aproape de zeci de ani. S'au reorganizat 10 sectiuni, dintre cari 9 sunt constituite. Trebuie relevate cu deosebire sectiunea biopolitică și cea social-economică, al căror program de activitate va aduce cele mai bogate și binefăcătoare roade.

Paralel cu această acțiune comitetul Astrei a avut în vedere principiul *descentralizării muncii*. Se va organiză în fiecare capitală de județ câte un *despărțământ central județan*, având menirea să organizeze plășile fiecărui județ și prin acestea satele. Idealul nostru este să vedem funcționând *în fiecare sat câte un cerc cultural* al Astrei. Membrii comitetului central au împărtit Ardealul în sectoare, primind fiecare membru să cerceteze și să controleze munca acestora an de an.

Urmărind desăvârșirea acestor organizări și mai vârtoș în scopul de a procură mijloacele materiale pentru munca ce începe în viața nouă a Asociaționii, am luat asupra mea însărcinarea să iau contact personal cu intelectualii români din toate județele ardeleni. Până acum am vizitat capitalele din 13 județe, ținând pretutindeni consfătuiri cu intelectualii acestor ținuturi pentru a soluționa problemele Asociaționii.

Dându-mi perfect seama, că *fără mijloace materiale* Asociațiunea nu poate să-și îndeplinească menirea, am apelat la ajutorul material al tuturor județelor și orașelor. Misiunea Asociației fiind întărirea statului prin cultivarea și luminarea masselor, e numai firesc ca statul să sprijinească asemenea în cel mai larg mod Asociațiunea. Prea bine o știți cu toții, că în vremile de opresiune, în statul ungar, Asociațiunea n'a primit ajutoare materiale de nicăiri, cu atât mai puțin dela stat. Totul ce a creiat Asociațiunea în trecut s'a făcut exclusiv din obolul românilor oropsiți și sărăciți.

Statul român era dator să dea sprijinul său material Asociației. S'au și pus la dispoziția ei oarăcari sume modeste de către unele ministerie, din cari cu mare greutate se pot plăti funcționarii Astrei. În turneul meu de acum am cerut județelor și orașelor asemenea ajutoare pentru munca culturală a Astrei, lăsând toate acestea eventuale ajutoare în folosința organizațiilor noastre din acele județe și orașe. Mi s'a promis pretutindeni cel mai larg concurs și mi s'au pus în vedere ajutoare anuale între 100—300 mii lei. Aștept să văd realizarea promisiunilor.

Am luat măsuri ca fiecare despărțământ central județean să-și aibă localul său propriu în capitala județului și un secretar plătit pentru conducerea sistematică a propagandei culturale.

Cred că în județul Brașovului nu voiu întâmpină greutăți. Vă rog să vă înfrățiți energiile, să lăsați la o parte tot ce vă desbină și să reveniți în sânul Asociației, ca înaintea altarului, unde se închină împreună creștinii Dumnezeului tuturor, prietini ori dușmani. Acă aveți un modest local al despărțământului brașovean, care în trecut a fost între cele dintâi prin munca desfășurată de bărbați, ca Andrei Bârseanu, Virgil Onițiu, protopopii Voina și

Saftu și atâți alții. Va trebui neapărat să angajați și aci un secretar remunerat potrivit, ca să înceapă fără amânare munca regeneratoare.

Să nu uitați că obiectivul adevărat al Asociațiunii a fost și rămâne satul, țăranul român. Solidarizarea acestuia cu restul națiunii nu se poate face în alt chip, decât numai prin interesarea intelectualilor față de nevoile lui. Truda colectivă de a creia sentimentul altruist al ajutorării împrumutate între toți fișii națiunei va reduce puterea de coeziune a neamului nostru și va regenera idealul național, pierdut în vrajba generală, în dihonie selbatică și prin deslănțuirea ferocelui egoism care a luat stăpânire asupra lumei postbelice.

Va trebui în scopul acesta să se armonizeze munca tuturor societăților culturale din țară, ceeace se va face ușor, dacă conducătorii lor nu urmăresc scopuri străine și vanitoase. Pulverizarea actuală a energiilor este cea mai detestabilă cangrenă a vieții noastre sociale. Numai prin înfrățirea tuturor bunelor intențiuni va fi posibilă ridicarea culturală a masselor țărănești și adăpostirea ei de exploatarea elementelor străine.

Gruparea tuturor tagmelor și profesiunilor în societăți și organizațiuni separate își are, fără îndoială, rostul ei și nu noi vom împiedica pe cineva să-și menajeze interesele prin mijlocul asocierii cu semii săi. Dar deasupra tuturor acestor interese particulare ori profesionale patronează interesele comune ale patriei și ale neamului și recunoașterea și cultivarea acestor interese de existență colectivă este criteriul neînșelător al puterii de viață a națiunii. Aceste interese pretind solidaritatea națională, menită să reducă asperitățile inerente zilelor pe cari le trăim și să accelereze unificarea sufletească a tuturor românilor de bine

Asociația pentru literatura română și cultura poporului român a fost dela nașterea ei până în prezent și va fi pentru toate timpurile biserica acestui ideal. Întoarceți-vă la altarele ei și veți asigură astfel propășirea statului și a neamului românesc.

NOTĂ. După adunarea generală dela Regin, ținută în zilele de 29 și 30 August 1925, dorind să iau contact personal cu toți fruntașii vieții noastre intelectuale din Ardeal, în lunile din toamna acelui an am cucerit toate cele 23 de județe ardeleni.

Scopul era să atrag atenția tuturor oamenilor de bine asupra Asociației, să deștepi din nou interesul lor pentru această instituție națională și să-i îndemn la organizarea despărțămintelor centrale județene.

Am ținut conferințe în acest scop în 24 de orașe din Ardeal și Banat. Public aci un scurt extras din conferința ținută la Brașov.

Cu aceleași prilejuri am intervenit personal la prefectii tuturor județelor și la primarii tuturor orașelor, ca să înscrie în bugetele lor subvențiuni pentru Astra, rămânând bine înțeleas, că acestea sume se vor cheltui numai în scopuri de propagandă culturală pe teritoriul acelor județe și orașe.

Rezultatul a fost admirabil. De fapt toate județele și toate orașele au luat în bugetele anului următor sume considerabile pentru Astra și propaganda culturală a început a se înteji pretutindeni în măsură simțitoare.

A fost însă foc de păie.

In anii următori ajutoarele în multe locuri ori că n'au fost înscrise în buget de cei cu cădere, ori că sumele înscrise au fost tăiate de către domnii din ministerul internal. Au rămas, ca prin minune, abia în unele județe și orașe. Acolo de fapt se remarcă o nouă viață în cadrele Astrei. Pildă mai ales Brașovul și Sibiu.

Racila indiferentismului și plaga orgoliilor personale, care produce pulverizarea rușinoasă a energiilor pe terenul cultural, uneori cea mai ordinară escrocherie la lumina zilei a pseudopropagandistilor, ucid în cele din urmă chiar și efortul cel mai eroic.

Orice încercare de a înfrâги energiile spre acelaș scop, cum și orice îndemn la solidaritatea indispensabilă oricărei veritabile exaltări a idealului național în mijlocul societății de azi rămâne stârca lui Sisyph.

ÎNCEPUT DE MUNĂ

Discurs rostit în ședința plenară a secțiunilor literare și științifice ale Asociației, la Cluj

(14 Februarie 1926)

Sunt fericit că pot prezida ședința plenară de azi a secțiunilor noastre literare și științifice. Totdeauna am socotit acestea secțiuni organele de viață ale «Asociației». Prin ele mai vârtos acest așezământ național de covârșitoare importanță a putut a se apropiă de idealul său, intensificarea conștiinței de sine a poporului românesc, și îndreptarea acestui popor pe calea progresului, ceeace va să zică creierea condițiilor de validitate maximală a ființei sale etnice dinincte în serviciul desăvârșirii sale, colaborând astfel în chip vrednic la munca atât de anevoieasă a omenirii spre culmile civilizației, care urmărește găsirea și aplicarea neîncetată a soluțiilor tot mai propice pentru pașnica împreună viețuire a oamenilor și maximala lor mulțumire posibilă pe pământ.

Încă odată, secțiunile literare și științifice sunt organele de viață ale «Asociației».

Cu timiditatea șidezorientarea oricărui început, chiar la întemeierea acestei societăți, acum 65 de ani, s'a încercat oarecare organizare a activității ei literare și științifice. Ca un fir roșu în istoria «Asociației» se poate urmări această preocupare a înaintașilor noștri. În frumoasa sa conferință cetită anul

trecut în ședința noastră plenară ținută la Brașov cu prilejul serbărilor jubilare ale liceului «Andrei Șaguna», distinsul nostru coleg d-l Onisifor Ghibu a făcut istoricul acestor secțiuni scoțând la iveală în chip luminos menirea și marea lor importanță. Atunci se împliniă un sfert de veac dela organizarea lor prin șicusitul secretar de pe vremuri Cornel Diaconovici. Președintele Andrei Bârseanu mult s'a anevoit să le dea suc de viață. Dar niciodată activitatea lor n'a ajuns deplin măsura așteptărilor.

Silindu-mă din toate puterile să adaptez rostul «Asociației» nouilor condiții de viață, create de minunea fericită ce marele Dumnezeu ni-a hărăzit prin unirea tuturor românilor în statul lor național, înainte de toate gândul meu s'a îndreptat spre secțiunile literare și științifice.

Cu sfială v'am comunicat anul trecut doririle mele. Dar mai presus de orice așteptare Domniile Voastre v'ați dovedit prea vrednici urmași ai bunilor noștri înaintași, cari ne-au lăsat moștenire focul sacru al iubirii de neam și cultul jertfei pentru ideal. La timidul meu apel ați răspuns din plinul unui entuziasm de glorie izvoritor pentru oricare neam. Distinșii profesori ai Universității din Cluj și dela toate celelalte institute românești de învățământ, medici, advocați, ingineri, literați și artiști, cu toții v'ați angajat la reorganizarea secțiunilor literare și științifice ale «Asociației», impusă de nouile vremi. Nu ați promis mult, dar ați început a făptu. Aproape toată intelectualitatea din Ardeal este astăzi întovărășită muncii d-voastre. Ați dat viață revistei Asociației, munca d-voastră se resimte dejă în nouile broșuri ale Bibliotecii noastre populare, prin tipografiile Sibiului se tipăresc fără încetare valoroasele d-voastre contribuiri la Biblioteca «Astra» pentru intelectuali. Acă la Cluj, în această nouă capitală a culturii românești, fără sgomot, fără

reclamă, cu modestie, dar cu bărbătească energie, ați început munca de albină, ce în curând va îndulci viața în această provincie românească de Dumnezeu binecuvântată. Cine urmărește ca mine laborioasele d-voastre eforturi pentru propaganda tot mai sistematică a culturii în massele populare, acela își va simți sufletul înviorat de dulci nădejdi.

In cele 23 județe ale Ardealului a început spornica activitate pentru organizarea despărțămintelor «Asociațiunii» în fiecare plasă și în scopul acesta utilizând bunăvoiința tuturor fruntașilor vieții noastre din Ardeal, pe cari i-am cercetat personal, am izbutit să ofer muncitorilor dezinteresați peste două milioane de lei pentru anul curent.

Dar toate aceste despărțăminte vor constituî numai organe de executare, cadre de funcționare, antene de recepțiune, mereu perfecționate, prin care va radi și se va revârsă asupra masselor populare lumina și hrana sufletească pornită din munca atât de prețioasă și patriotică a d-voastră. Fără această colaborare a secțiunilor literare și științifice organizația «Asociațiunii» rămâne neputincioasă.

«Asociațiunea» nu desconsideră poporațiunea orășenească, cu atât mai puțin muncitorimea industrială. Dovadă nesfârșitul sir al conferințelor și manifestațiunilor culturale, aranjate prin ori sub auspiciile «Asociațiunii». Dar nu trebuie să scăpăm din vedere faptul, că obiectivul adevărat al «Asociațiunii» a fost și rămâne satul românesc, țăranul român. Subliniez intenționat cuvântul român. Fiindcă dela început «Asociațiunea» a fost cetatea de apărare a ființii românești în Statul opresor, iar astăzi în Statul român ea vrea să rămâie pârghia puternică, care prin muncă constructivă, prin sănătatea fizică, prin morală și cultură superioară are să înalte poporul românesc la locul de frunte ce i se cuvine ca element alcă-

titor de Stat între neamurile conlocuitoare, justificându-i astfel dreptul la existență în concertul națiunilor năzuitoare spre civilizațiune. Pentru aceea «Asociațiunea» este numai a românilor și fără a atinge cât de puțin drepturile ori progresul altor neamuri, ea servește exclusiv idealul național român.

Privite din acest unghiu de vedere, secțiunile literare și științifice ale «Asociațiunii» nu pot fi socotite ca un fel de academie de științe, litere și arte, ci ca o Instituție organizată a celor români, cari de bunăvoie, fără nici o constrângere, fără recompensă, fără ambii deșerte s'au angajat la munca atât de anevoieasă a desăvârșirii națiunii române. Nu sunt academie secțiunile literare și științifice ale «Asociațiunii», dar tocmai în temeiul rosturilor de acum eu văd în ele nucleul viitorului parlament cultural român, care în evoluția de neîmpiedecat spre mai mult bine între oameni va fi chemat să direcționeze cultura neamului românesc și să germeze astfel un viitor mai fericit patriei. Fiindcă istoria omenirii este istoria educației, a idealelor și a rezultatelor ei.

Idealul nostru rămâne țăranul sănătos, moral, instruit, organizat economicște spre a fi capabil de producție maximală și ferit de orice exploatare, pătruns de simțul solidarității naționale, prin care cu votul obștesc irevocabil intrând conștient și hotărîtor în viața publică, va introduce și în Statul nostru democrația veritabilă intemeiată pe puritatea morală, adevăr, libertate și dreptate. Acest ideal îl urmărește «Asociațiunea» prin secțiunile sale.

Adaptată nouilor condiții de viață, ea a început cu voioșie munca. În semnul acestei strădănii ne-am adunat și astăzi aci. Vom primi raportul despre constituirea secției medicale și acelei juridice. Astfel acum toate cele zece secțiuni vor lăua ființă. Vom consulta îndeosebi programul de muncă a secției medi-

cale, care a întrunit în sânul său aproape pe toți medicii români din Ardeal. Eu însă cu prilejul acesta sunt fericit să vă anunț, că mi-a succes a asigură în măsură mai mare ca în trecut mijloacele materiale pentru munca d-voastre dezinteresată și atât de foloșitoare. Vara trecută v'am promis 100.000 lei. Suma aceasta dăruită în mare parte de Ministerul Instrucțiunii, s'a și distribuit între secțiuni încă de sfârșitul anului trecut. Am câștigat o a doua sută de mii, din care se vor tipări anul acesta lucrările d-voastre menite pentru biblioteca «Astra». Pentru anul curent v'am pus în vedere din bugetul «Asociației» 3—4 sute de mii lei. Sunt vesel să vă pot anunța, că această sumă va fi mai mult decât dublată. Văzând programul de muncă al secției medicale pe care i l-am prezentat toamna trecută, d-l Ministru al sănătății și ocrotirilor sociale Nicolae Săveanu, a înscris în bugetul ministerului său ca subvențiu Societății «Astra» pentru opera sa medicală suma de 500.000 lei. În numele «Asociației» și în numele d-voastre aduc d-lui Ministru adâncă mea mulțumită. Îi mulțumesc și pentru cinstea ce ne-a făcut obosind să ia parte personal la această ședință. Trimit aci mulțumirile mele și d-lui dr. I. Bordea, fostul șef al serviciului sanitar central, care asemenea a fost călduros sprijinitor al cererii noastre. Cu suma menționată, sunt convis, secția medicală va putea să producă încă anul acesta rezultate reale.

Având în vedere urgența necesitate de a organiză economicește satele noastre, cred să pot pune anul acesta la dispoziția secției economice-sociale suma de 200.000 lei, iar celorlalte secțiuni le-am asigurat în bugetul «Asociației» suma de 300.000 lei. Astfel secțiunile au anul acesta la dispoziția lor suma de un milion.

Oblind calea părăginită, înființând despărțăminte

în plăși și cercurile culturale în fiecare sat ca organe de executivă, pregătind cu ajutorul d-voastre planul de acțiune, creind în public atmosfera trebuitoare și căștigând mijloacele materiale «Asociațiunea» va reîncepe acum era realizărilor, fiindcă nimic nu urăsc mai mult în lumea aceasta, decât fanfaronada națională fără muncă constructivă.

Cu aceasta aş fi terminat cuvintele ce doream să le rostesc cu acest prilej. Dacă prin ziua de astăzi vom marca o nouă etapă în istoria secțiunilor noastre, ea prezintă pentru noi și o particulară însemnatate. Prin intervenirea inventivului hazard am ajuns să constat, că tocmai azi în 14 Februarie se împlinesc 25 de ani, de când unul dintre colegii noștri și-a publicat în vechea «Tribună» dela Sibiu primul său articol. De atunci și până astăzi, de un sfert de veac, an de an tot mai îmbelșugat distinsul nostru coleg, scumpul meu amic și iubitul meu elev de odinioară Ion Lupaș varsă lumină în jurul său.

Distins în serviciul bisericei noastre ortodoxe, profesor la Sibiu, protopop, secretar-general la resortul de Culte și Instrucțiune, în primul guvern românesc al Ardealului, acum profesor universitar, membru al Academiei Române, deputatul Ion Lupaș a devenit una dintre figurile cele mai reprezentative și consacrate ale științei, literaturei și culturii românești. Articolele lui, prin ziară și reviste, conferințele lui aproape în toate orașele țării, cărțile lui didactice, operele lui istorice, literare și științifice, comunicările sale la Academie, alcătuesc pentru toate vremile o comoară a progresului neamului nostru pe calea civilizațiunei.

Nu știu însă, dacă nu este mai covârșitoare valoarea lui ca exemplu al caracterului în acest veac întunecat de îngrozitoarea concepție mamonistă. Puritatea morală a vieții sale, austерitatea concepțiunilor sale în raporturile sociale, țaria și consecvența principiilor

idealiste ce profesează, mai presus de toate intransigența sentimentelor sale românești, ce i-a adus înainte de răsboiu temnița dela Seghedin și amarul exil la Sopron în anul sfânt 1916, când frații au ridicat armele pentru desrobirea noastră, lupta lui neprihănita de azi pentru adevăr, dreptate și libertate, prin toate acestea personalitatea lui Ion Lupaș constituie o veritabilă forță educativă pentru tineretul nădejdilor noastre de mai bine, «integer vitae scelerisque purus».

In numele «Asociațiunii» aduc colegului nostru Ion Lupaș felicitările mele și călduroasele noastre urări de bine.

Ședința plenară a secțiunilor o declar deschisă.

CONȘTIINȚA NAȚIONALĂ

*Discurs rostit la adunarea generală dela Zalău
(12 Septembrie 1926)*

Onorat Congres!

Suntem iar adunați în numele solidarității naționale.

O națiune, oricare este suflet și conștiință. Sufletul dat prin actul de naștere, conștiința dobândită de istoria ce și-o făurește orice popor prin afirmația sa în lumea neamurilor de pe pământ.

Națiunea este o celulă a civilizației și a culturii, amândouă îmbinate, sinteza posibilităților de progres uman. Orice vîtățe e generată prin combinația de atari celule și nu există nici una fără de aceasta. Omenire fără națiuni ar fi universul fără constelații solare, haosul primordial al neființei. Are dreptatea integrală cine spune că internaționala națiunilor este paradox fără sens.

Afirmația oricărei națiuni în istoria universală a neamurilor este în funcție de intensitatea conștiinței sale. Aceasta se măsoară cu termometrul sentimentului de solidaritate a unității. Gradul acestui sentiment definește jaloanele diferitelor etape și epoci în viața neamurilor, gloria și mărirea lor, decadența, mizeria ori chiar disoluția și absorbirea de alte unități viabile.

Instinctiv neamurile vrednice de viață cultivă acest sentiment de solidaritate, culminând în mândria generatoare de gesturile eroismelor pe altarele gloriei naționale. Dacă istoria omenirii nu ar fi altceva decât alternarea diferitelor forme de producție și distribuire a mărfurilor, atunci cu adevărat pe poarta intrării sale în sirul creațiunilor rânduite de taina eternă a vieții ar trebui să fie săpate cu lacrămile oroarei tristele cuvinte: «părăsiți orice nădejde, voi, cari intrați!»

Din fericire, istoria de mii de ani a omenirii dovedește contrarul. Tot ce s'a făptuit în lume prin oameni, determinând un pas înainte pe scara atât de anevoieasă a progresului incontestabil, toate epocile de glorie ale diferitelor seminții, purtătoare ale destinului uman, au izvorit din resortul unei voinți colective, germinate prin miraculosul sentiment al solidarității.

Civilizația este progresiva diferențiere a categoriilor în sânul colectivității, dar ceeace asigură neturburata ei propășire este neîncetata reintegrare a categoriilor prin solidarizarea lor în sentimentul idealului colectiv, suprapus tuturor intereselor diferențiate. Numai acest sentiment de solidaritate chezășuește dăinuirea, propășirea și gloria neamurilor. Sacrul egoism al națiunilor este astfel justificat, ca o condiție inexorabilă a civilizației umane.

Privesc de atâtea ori circulația uimitoare din Calea Victoriei în Capitala țării, această pulsație de incomparabilă putere a vieții. Și tot atâtea ori îmi fulgeră prin minte imaginea, că această strălucire de viață s'a născut din suferință seculare, din belșugul săngelui vărsat pentru săracie, din atâtea lacrămi amare stoarse de durerile sufletelor obidite. Dar toate aceste suferință, săngele vărsat și lacrămile amare au fost românești. *Tara aceasta a fost*

făcută prin jertfă românească, pentru români. Rostul ei încetează când nu ar servi de cadru săbuciumărilor spre statornicirea acă a unei puternice cetăți de cultură și fericire românească, parte întregitoare a civilizației universale.

Fiecarui ce i se cuvine, nici o nedreptate nimănui, dar statul este românesc și suflul geniului român are să stilizeze toate alcătuirile organice din statul acesta. El a răsărit în splendoarea-i de astăzi din solidaritatea neamului nostru. Săraci, oropsiți, fără multă învățătură, dar ascultând cu evlavia credinței îndemnul instinctului sănătos de conservare, părinții noștri, în numele acestei solidarități și pentru a-i asigură întrebunțarea integrală a puterilor poporului românesc, au înființat în vremile de tirană opresiune, acum șasezeci și cinci de ani, «Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român». Astfel s'a înălțat acest altar al conștiinței naționale la poporul românesc din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș.

Răsboiul mondial a întrerupt munca de albină a societății noastre. Problemele mari, impuse spre rezolvare națiunii române reunite în noul stat și procesul așezării categoriilor sociale în cadrele lui, au absorbit partea cea mai mare a energiilor naționale. Se păreă că «Astra» și-a pierdut rostul ființării sale. Dar conștiința națională se trezește din socarea pricinuită de sguduirea universală și în fața noastră se înalță, clar și categoric, imperativul de a reîncepe și a continua năzuința solidarizării naționale.

E prea firească diferențierea categoriilor noastre sociale și, ca urmare, ciocnirea concepțiilor răsărite din nevoia progresului, care rezultă din lupta neîncetată a intereselor de existență și de afirmare în viața colectivă de stat, dar în această dihonie a zilnicelor preocupări să ne rezervăm clipe de recule-

gere, în care fără îndoială din cămăruța ascunsă a susținutului vom auzi glasul trecutului și al viitorului, aducându-ne aminte: Să ne iubim români unii pe alții și deasupra tuturor săracimărilor zilei trecătoare să ne încălzim susținutul la razele solidarității noastre naționale.

In focul acestui sentiment al solidarității se vor topî patimile mărunte, se vor surpă îngădirile veninoase, cari ne despart. Prezentul va dispare și vom privi viitorul, pe care numai împreună știindu-ne, simțindu-ne frați și iubindu-ne unii pe alții, îl vom zidi mareț și fericit nepoților și strănepoților noștri, națiunii noastre românești.

PULVERIZAREA ENERGIILOR

*Discurs rostit la adunarea generală ținută în Sibiu
(14 Decembrie 1927)*

Onorată Adunare Generală!

Nor de jale înveșmântă azi toate manifestările bătrânei «Asociațiuni» culturale ardelenești.

Ne aducem amintă vremile trecute, când părintii noștri, generație de mucenici, întovărășiți în această cetățue a nădejdiilor de mai bine, fără drapeluri și fără embleme, pe cari le aveau în suflete, nu în afară, în fiecare an, spre apus de vară, din toate culturile acestei țărișoare dulci și duioase grăbiau să-și dea întâlnire la «Asociațiune», să vorbească în limbă cifrată, să mângâie durerea anilor lungi de așteptare cu vraja imaginei visului, ce va să fie împlinit odată.

Cu atât mai viu ne aducem aminte de ziua măreată a victoriei, ce am serbat în cetatea lui Mihai, când după noaptea fioroasă de optsprezecet veacuri s'a făcut lumină și robilor s'a dăruit libertate.

Iar cetățuia aceasta, care sub cenușa suferințelor seculare păstrase nestâns jăraticul nădejdilor ferme cătoare și-a primit răsplata integrală în ceasul, când Stăpânitorul românilor reuniți în țara minunată dela Tisa, la Nistru și dela Hotin la Mare, i-a aninat de parapet colanul recunoștinței Sale și a națiunei,

pentru statornicie în credință și El însuș a primit asupra-și comanda ei supremă, declarându-i-se patron și protector. Cât de sinceră i-a fost aprecierea și recunoștința a dovedit-o prin gestul înduioșetor, că în ceasul greu al despărțirii de cele pământești încă și-a adus aminte de scumpa Lui «Asociațiune», înșiruindu-o între legatarii testamentului Său.

Azi ne închinăm memoriei Lui și contemplând pilda vieții Sale jertfite pe altarul idealului nostru, mai vârtos ne pătrundem de simțemântul marilor noastre îndatoriri față de neamul de oameni, pentru cari s'a născut și trăește această instituțiune.

Fiindcă adeseori, în ceasurile de îngijorare pentru soartea generațiilor, cari ne vor succeda, ne surprinde melancolia decepțiunilor amare. Suntem victoriosi, dar istoria omenirii remarcă victorii, cari s-au dovedit a fi fost începutul definitivelor prăbușiri.

Ne-am unit politicește și suntem pe cale a ne destrămă sufletește. Anodină consolațiune, că faptul nu este specific românesc: el roade la rădăcinile civilizațiunei creștine.

Raționalismul filozofic și mașinismul veacului din urmă au divorțat educațiunea de religiune, cele două mari forțe sintetice ale societății. Disociate, ele și-au pierdut eficacitatea, au devenit inoperante, se paralizează. Consecința a fost părăsirea intereselor unitare omenești. Conștiința utilitatii sociale a dispărut și etica creștină a fost înlocuită prin ideologia utilitarismului materialist.

In viața economică s'a consacrat regimul caracterizat prin vânareaimplacabilă și sterilă a maximului profit personal fără absolut nici o altă considerațiune. Rezultatul a fost concentrarea bunurilor la o singură clasă într'o măsură necunoscută până aci în istorie. Egoismul feroce, alintat printr'o doctrină falșă a individualității, a înveninat raporturile dintre oameni și dintre clase.

Deaici a urmat laxarea tuturor virtuțiilor sociale: cinstirea tradiției, lepădarea de sine pentru comunitate și grija de viitor. Morții sunt uitați, iar viitorul nu mai interesează pe cei cari trăesc.

Sub regimul concepției de viață a vremii, năzuințele mulțimilor de a da legei și puterii publice îngrădiri, cari să asigure ordinea, dar totuș să reducă guvernarea la măsura utilă progresului comun și să frâneze aviditatea firească a guvernantilor, — toate eforturile de a preface proprietatea în funcțiune socială, garantându-i totuș ființarea, de a elimină urmările păgubitoare ale concurenței desfrâname, fără a-i stincheri libertatea: se sfarmă de rapacitatea clasei acaparatoare de averi și de putere. Dreptatea este bunul plac al celor chemați s'o însăptuiască, libertatea e prezentată ca o jenă pentru prosperitatea societății. Ori, fără dreptate și libertate, solidaritatea rămâne veșnic o chimera.

Omenirea s'a decivilizat. Ea pare să uite, că societatea solidară este șansa cea mai eficace în lupta pentru existență. Viermele ei distrugător însă este egoismul cras și concentrarea irațională a bunurilor. In minunata sa carte despre «Principiile Sociologiei», savantul american Giddings constată, că «mai presus de orice îndoială spiritul plutocrat este cauza adevărată a disoluției sociale». Plutocrația a săpat morântul Romei.

La începuturile ei civilizația era amenințată de barbarii din afară, astăzi o amenință barbarii din-lăuntru. Fiarele răpitoare, spune zoologia, sunt rămășițe solitare și nefericite din vechi societăți distruse prin hazard ori prin dispariția simțului de coheziune.

Repercursiunea acestor stări de lucruri asupra bătrânei noastre «Asociațiuni» e un fenomen prea firesc.

Ea era templul unui ideal, solidaritatea națională. Trista concepție de viață a vremii a rupt baierile

acestui ideal. Cine se mai gândește azi la solidaritatea națională? Toate categoriile sociale s-au separat, se privesc chiar cu dușmănie. Apostolii de odinioară ai solidarității noastre s-au răznit. Preoțimea într'o parte, divizată și ea în două tabere ostile, învățătorimea în altă parte, parcă se disprețuesc, iar restul de intelectuali privesc la toate acestea cu sarcasm, sceptici și impasibili. Marele dispărut Ion I. C. Brătianu ar fi zis odată, că «primejdia cea mare în societatea românească nu este, că sunt câțiva răi, ci că sunt prea mulți indiferenți».

Doctrina individualistă, de altfel foarte apropiată de însăș firea rassei neolatine, face ravagii. Undeva, un director de școale aranjase cu o remarcabilă abilitate o expoziție de câini; a doua zi a convocat pe intelectualii români din localitate, propunându-le înființarea unei societăți culturale, ca să scape «din bezna inculturii pe bieții săteni». Simulă ignorarea faptului, că în aceea localitate funcționează despărțământul central județean al «Astrei», cu local propriu, cu despărțăminte pe plăși, cu conferințe regulate și o propagandă la sate. Orice ambițios mai răsărit își întocmește o societate culturală a lui, socotind-o cea mai propice trambulină arivismului său selbatec.

Propagandişti culturali «de ambe sexe», cum zicea d-l Iorga, cei mai mulți bine retribuiți din bugetul țării, cutreeră satele și orașele fără nici un rost, încurcă lumea, zăpăcesc dăscălimea și răspândesc, astăzi adevărată lor misiune, pe bani scumpi literatură proastă.

S'a dat, tot din speculă, lozinca ofensivei culturale. Toată lumea face cultură, fără nici un program, fără nici o înțelegere a rosturilor culturale ale poporului nostru. De multimea moașelor copilul nu se poate naște. Veți găsi într'un sat oarecare șapte biblioteci, toate, bineînțeles, pentru popor, una ortodoxă, alta

unită, a treia a școalei, a patra a comunei politice, — fiindcă d-nii prefecti, mai ales, trebuie să facă cultură, — a cincea a «Ligii Culturale», a șasea a Asociațiunii «Astra», își vâră și ea nasul unde nu-i fierbe oala, a șaptea a Asociațiunii bănățene, căci cu ajutorul lui Dumnezeu în Banat avem două Asociațiuni, una a noastră și alta nu se știe a cui, pe deasupra una a treia: «Casele Naționale», nu a d-lui general Manolescu, ci una «baș» timișoreană.

Par că niciodată nu s'a verificat în lume adevărul, că în unire rezidă puterea. În loc să clădim cu puteri unite parcul luminos al culturii, fiecare își crește separat cucuta lui și se crede minunat. Această nebunească pulverizare a energiilor face aproape imposibilă orice încercare de refacere a sufletului național.

Să desperăm? Am dezertă dela datorie. Ci mai vârtos, noi aceștia, cari am rămas credincioși tradiției și idealului solidarității naționale, în fața vrăj-mășiei vremurilor, cu neclintită credință în puterea de viață a neamului, vom încordă puterile noastre prin tăria voinței.

Năzuințele anilor din urmă n'au rămas sterile. Centrul se reface, noui energii germinează noui orientări. O nouă secție femenină, a cărei reprezentantă o salutăm pentru prima dată între noi, asociază muncii noastre binecuvântata adeziune a tuturor femeilor române din țară și majorează astfel supleța de adaptare a acestei Asociațiuni la nouile condiții de viață, iar subsecția educației fizice va organiză munca pentru însănătoșirea satelor noastre. Intocmai ca odinioară aci la Sibiu, astfel la Chișinău anul acesta s'a înființat «Astra» basarabeană, tot cu binecuvântarea și sub conducerea unui mare Arhiereu, a arhiepiscopului Gurie, constituindu-și un comitet din tot ce are Basarabia mai bun, mai doritor și mai

capabil de a realiză marea operă a solidarizării sufletelor prin cultura națională. Despărțământul Sibiului desfășură o admirabilă propagandă, sistematică și intelligentă, care învederează dejă rod îmbelșugat. Brașovul a reînviat și în curând vom putea spune, că avem un județ, în care fiecare sat își are cercul său cultural în cadrele «Astrei». Suntem pe cale a ne asociă și mai strâns pe bunii noștri colaboratori dela Cluj, intensificând munca atât de folositoare a secțiunilor noastre literare și științifice, prea veseli de faptul, că floarea intelectualității ardeleană reprezentată prin Tânăra noastră universitate, a înțeles rosturile «Astrei».

Cu ajutorul acestei intelectualități principiul prosperității fizice, morale și intelectuale a națiunii, ce ni se impune prin ritmul istoriei, ca cea mai substanțială îndatorire a iubirei de oameni, va primeni psihologia masselor și va da astfel nouă putere condițiilor de existență a neamului nostru.

Vom coborî în adâncurile sufletului românesc și din rezervorul nesăcat și fecund al acestui suflet vom prinde puterea de înviorare a conștiinței tuturor. În fața dihoniei ce ne sfâșie, în ciuda indiferentismului ce îngheăță sufletele, înfruntând mania separatismului, care distrugе societatea, pe ruinele idealismului ucis de filozofia egoistă a vremii, nu ne dăm robiți deprimării, ci cu dârză hotărîre vom înălță tot mai sus și vom duce la victorie drapelul încrederei națiunii române în misiunea sa istorică de apărătoare a civilizației creștine. Însufleți de pilda Aceluia, a cărui amintire o serbăm astăzi, vom trezi din adormire conștiința națională și vom salvă astfel însăși națiunea, care nu este altceva decât conștiința ei.

Declar deschisă adunarea generală.

SECȚIILE «ASTREI» IN LUPTĂ PENTRU CIVILIZAȚIE

Discurs rostit în ședință plenară a secțiilor la Cluj

(29 Iunie 1928)

Domnilor,

De câte ori mă găsesc în mijlocul secțiunilor literare și științifice din nou organizate ale Asociațiunii, am sentimentul grădinarului, care după noaptea cu ploaie călduță intr'o frumoasă dimineață de primăvară privește cu veselie prin grădina sa răsărind răsadurile și pomisorii mugurind.

După decenii de tatonări, experimentări, decepționi și iar noui încordări neizbutite, se pare însfărșit că această minunată instituțiuțe a bâtrânei Asociațuni și-a găsit rostul și înviorată însăși de conștiința reînviată a menirei sale o văd plecată tinerește pe calea atât de anevoieasă a realizărilor fecunde.

Lumea se frământă în jurul nostru. Sgomotul infernal al luptei pentru existență și acerba concurență pentru primătie la conducerea acestui colțisor de pământ, unde trăiește națiunea română, asurzește și cravașează multimea învârtejindu-o în spasmuri vrăjmașe, ci aci în cămăruța aceasta o mică ceată de români, asemenea sărguincioaselor albine, pe cari numai căutându-le le vezi și al căror zumzet numai

în preajma coșniței îl auzi, adună neîncetat din florile sufletului lor mierea de vieață îndulcitoare și colaborează la pregătirea solidarizării unui neam oropsis până aci de soarte prin dușmane separațiuni și oarbă neunire.

Rezultatele uimitoare ale științelor aplicate în cele două secole din urmă, efectele mașinismului asupra vieții masselor îmbinându-se cu o doctrină istorică păgână și superficială, intemeiată pe săltarea instincțelor barbare, inerente firei omenești, au izbutit a eclipsa evoluția normală și sănătoasă a omenirei, definind fericirea omenească simplamente prin bunăstarea materială. Mi se pare exactă, constatarea amicului nostru Iuliu Moldovan în lucrarea sa despre biopolitică: «Ne aflăm la începutul apusului civilizației actuale, deoarece — continuă dânsul — se crede și azi orbește, că pentru a garantă prosperitatea biologică este suficient de a ameliora condițiile economice de traiu».

E, fără îndoială, una din ondulațiunile mari, prin care istoria realizează ascensiunea rasei umane spre culmile desăvârșirii.

Nu mai puțin însă este datoria celor cuminți, celor buni, celor convinși, că filozofia istoriei, — ca să ne folosim de cuvintele lui Friedrich Ratzel — «trebuie să pornească din ceriu pogorându-se pe pământ», este datoria lor de a se opune acestei eclipse, de a oprî marșul mai departe spre prăpastie, vestind adevarul, că «orice civilizație, care nu are alt obiect, decât să-i asigure omului bunăstarea materială, este condamnată la prăbușire, dimpotrivă orice civilizație, care excită energie desvoltând conștiința omului, este durabilă și suverană». Am împrumutat cuvintele din urmă din lucrarea lui Lucien Romier, apărută la Paris în anul trecut și intitulată: «Qui sera le maître: Europe ou Amérique»?

Și fiindcă mulți vor socotì mai convingătoare cuvintele acelaiaș distins istoric și sociolog francez, de căt pe acelea ale modestiei mele, să-mi permiteti a reproduce acì concluzia finală a minunatului opamintit.

«Un grup constituit fără umanitate, fără caritate, fără amiciție, fără măcar camaraderie, va putea să rămână unit, câtva timp, spre a exploata bogățiile naturale ori a construì întreprinderi fructuoase. Nu mai puțin însă el este lipsit de coheziunea reală. El nu va rezistă presiunei ori asaltului altor grupări, cari vor posedà, alături de puterea tehnică, acea solidaritate și acea strălucire incomparabilă, pe care i-a dat-o omului deapururi iubirea deaproapelui».

«Intemeiat pe progresul științelor aplicate, pe interdependența economică și pe disciplina brutală, pe care o cere serviciul mașinelor, ciclul de acum al evoluției umane a ajuns, încetul cu încetul, la o depersonalizare a individului, devenit el însuși o mașină. Acesta este înțelesul adevărat, înțelesul actual al cuvântului «proletariat».

«Problema proletariatului — problema centrală a civilizației noastre, — consistă în a captă puterea mașinei fără a-i sacrifică personalitatea omului. Nu vom oprî nici avântul mașinismului, nici transformările, pe cari el le comportă pentru universul întreg. Dar mașinismul, lăsat sub regimul său propriu, fără a fi controlat prin regulele eterne ale superiorității umane, cari sunt legile spiritului, ale familiei și ale carității, un asemenea mașinism nu va asigură popoarelor, decât forță iluzorie și precară. Stăpânul lumii va fi «civilizatul», care se va ști servî de mașină și nu «proletarul», care caută în mașină secretul unei civilizații».

«În privința aceasta partida rămâne indecisă între Europa și America.

«Ea se va decide prin mama de familie și prin școală. Viitorul aparține școalei mai bune, și mamei mai bune, capabile a furniză pentru efortul omului, pradă mașinilor, un alt obiect și altă justificare, decât a mâncă și a beă».

Constatările filozofului francez, constatări signale de altfel într-o serie întreagă de alte asemenea cercetări și analize, precizează necesitatea de a corecta și îndrumă spre noui orientări concepția de viață modernă, în urma căreia, vorba d-lui Iorga, «mintea s'a mutat în călcâie».

Iată prea nobilul obiectiv, spre care se îndreaptă eforturile prezente ale Asociației noastre. Va să colaboreze la o nouă întremare a sufletului național, făcându-l adaptabil condițiilor de adevărat progres civilizatoric și asigurându-i astfel viitorul și locul cuvenit în societatea neamurilor nemuritoare.

In munca aceasta cu adevărat eroică nădejdea ei este în activitatea secțiunilor sale literare și științifice. Cu sinceră bucurie constat, că manifestările de un an ale acestor secțiuni îndreptățesc pe deplin această nădejde.

Urmăresc cu drag desfășurarea activității Domnilor Voastre. Văd îmbunătățirile aduse revistei «Transilvania», remarc superioritatea bibliotecii poporale față de trecut, cu tot mai caldă satisfacție cetesc broșurile și buletinul secției medicale și biopolitice, laud și mă cred în drept să laud frumoasa lucrare a colegului nostru d-l Ioan Lupaș «Epocile principale în istoria românilor», intelectualitatea română întreagă a remarcat valoroasa lucrare a d-lui Racoviță «Speologia» și nu mai puțin va contribui la bogăția noastră literară și științifică biblioteca secțiunii geografică-ethnografică prin interesantele lucrări ale colegilor noștri George Vâlsan, Sabin Oprean și d-l Siartău. Sunt foarte mulțumit de broșurile secțiunii sociale-

economice: «Adevăratul înțeles al Cooperației» de d-l N. Ghiulea, «Bănci populare și cooperative sătești» de d-l I. Pop-Cămpeanu și «Din viața cooperativelor de consum» de d-l Grățian C. Mărcuș. Salut hotărîrea conducătorilor gazetei săptămânale «Foaia noastră» de a încchină acest excelent organ de luminare poporala în serviciul Asociațiunii.

Cu toată mulțumirea ce o simt în fața acestei bogate activități a secțiunilor noastre literare și științifice, vă rog totuș să-mi permiteți a sublinia și din acest prilej faptul, că niciodată nu trebuie uitat, că terenul propriu de acțiune pentru Asociațiunea noastră este satul românesc, «pătura țărânească, izvor nesecat de energii biologice noi, singurul regenerator al elementelor biologice superioare, fundament natural al unui viitor sigur». Este o problemă vitală de a păstră această pătură țărânească intactă în cea mai strânsă legătură cu natura dătătoare de energii, a o scuti de efectele dăunătoare ale civilizațiunii. (I. Moldovan: Biopolitica, p. 50). Curios. Tot la Romier citesc într'un alt op, Explication de notre temps, aproape aceleași cuvinte: «La sat și nu la oraș se găsesc sursele profunde al națiunii. Trebuie deci să reînviem celula mamă, — satul. Ou il n'y a pas de villages, il n'y pas de nation. Unde nu este sat, nu este națiune».

Mai am prea plăcuta datorie să ne felicităm fericitând pe colegul nostru d. Silviu Dragomir, care în zilele acestea a fost distins prin alegerea sa ca membru activ al Academiei Române. Tot atunci însă cu adâncă durere aduc la cunoștință pierderea ireparabilă, ce a suferit Asociațiunea noastră și întreg neamul românesc prin trecerea din viață a colegului nostru Valeriu Braniște. Memoria lui va rămâneă veșnic binecuvântată în mijlocul nostru.

Pentru prima dată ședința plenară a secțiunilor

noastre literare și științifice se ține în localul propriu și având acum pe animatorul, organizatorul și armonizatorul lucrărilor noastre în persoana secretarului general literar d-1 Ioan Agârbiceanu. Doresc ca în curând secțiunile literare și științifice ale Asociațiunii să-și țină la Cluj ședința plenară în palatul propriu.

Cu acest gând și fericit văzându-vă adunați aci, declar ședința plenară a secțiunilor deschisă.

SOCIETATEA INTERNATIONALĂ
A PROFESORILOR SECUNDARI

La întâmpinarea membrilor acestei societăți cari au vizitat Asociațiunea

(27 Iulie 1928)

Domnilor,

In acest orășel modest al Transilvaniei, unde două neamuri își împleteșc rosturile vieței spre a-și găsi bunăstarea și mulțumirea, președintele celei mai vechi Asociațiuni culturale românești salută cu respect pe reprezentanții asocierii internaționale a profesorilor secundari.

Noi, aci cheltuim energiile noastre spre a îndrumă poporul românesc pe cărările civilizației, pe care noi o definim ca o exploatare rațională a naturii în măsură cunoștințelor omenești despre dânsa și tot atunci ca o eliberare în aceeaș măsură a omului de sub exploatarea prin semenii săi, ceeace urmărește cultura, care va să zică umanizarea sufletului.

Domniile voastre aveți nobila chemare de a creă istorie viitoare generații, cari să înțeleagă — încât privește prosperitatea rasei umane pe pământ — superioritatea incomparabilă a solidarității tuturor națiunilor față de lupta brutală spre opresiune în concurență nebună pentru bunuri materiale.

Mărturisirea necesității de a acordă cunoștințele omenești, mereu progresive, cu interesele culturii generale, aservind totdeauna în chip norocos cele dintâi celor din urmă, — problema minunată a școalei unice în scopul de a facilită tuturor ascensiunea pe scara intelectualității în măsura capacitatei fiecărui, independent de posibilitățile sale materiale, ceeace va fertiliză domeniul spiritului în raporturile sociale, — Crucea Roșie a tinerimii și rostul Societății Națiunilor, ca materie de învățământ în școală, — jalonează noua etapă în zbuciumările civilizației de a construi forța imuabilă a coheziunei umane.

D-voastre ați găsit aci un stat nou, dar' un popor străvechiu, care aproape deodată cu plămădirea strălucitei sale surori pe malurile Seinei, a fost aşezat aci la porțile Orientului ca avantgardă a geniului latin. Sentinelă credincioasă a civilizației create prin acel geniu, lung șir de veacuri poporul român a avut nenorocul să-și cheltuie vлага de viață oprind avalanșa barbară spre Apus și apărând crucea ca simbol a unei superioare concepții de viață. N'a sucombat în lupta aceasta, cu toate că vrășmășia vremurilor ne-a risipit sub diferite dominațiuni.

Reunit astăzi în hotarele sale firești acest popor zorește apropierea bunurilor civilizației avansate, de cari soarta vitregă l-a lipsit până acum. Venirea d-voastre în mijlocul nostru e o puternică încurajare pentru noi. De azi înainte ne simțim cu atât mai vârtoș înregistrați în cohorta luptătorilor pentru lumină, tovarăși ai soldaților dreptății, combatanți ai solidarității umane.

Vă mulțumim și vă zicem: bine ați venit la noi!

C U P R I N S U L

	Pagina
1. Prefața	7—10
2. Propunerea Unirii și hotărîrea dela Alba-Iulia (cu adnotăriuni)	11—25
3. Predarea Actului Unirii în mâinile M. S. Regelui Ferdinand	26—28
4. Răspunsul M. S. Regelui	28
5. Discursul M. S. Regelui, tînut la dineul dat în onoarea Ardelenilor cari au adus actul de unire al Transilvaniei	29—30
6. În loc de program. Discurs rostit la adunarea generală dela Timișoara după alegerea de președinte	31—34
7. Gheorghe Lazăr. Discurs rostit la mormântul din Avrig, sărbătorind 100 ani dela moartea lui Gh. Lazăr	35—37
8. Așezarea pietrei fundamentale a catedralei ortodoxe din Cluj	38—40
9. Întoarceț-i-vă la Christos. Discurs rostit la congresul preoțesc din Arad..	41—44
10. Spre tel	45—48
11. Cuvânt de deschidere la festivalul dela Atheneu, rostit de fostul principe moștenitor Carol.	49—50
12. Serbătoarea înfrățirii. Discursul la Atheneu	51—54
13. Recepția dela Academia Română. Discursul președintelui C. Negrucci	55—58
14. Recepția dela Academie	59—62
15. Răspunsul Regelui la recepția dela Academie	63—64
16. Asociațunea și Uniunea femeilor române	65—67
17. Avram Iancu	68—71
18. În amintirea lui Avram Iancu la Câmpeni	72—75
19. Cuvântul Regelui la Câmpeni	76—77
20. Incheierea adunării dela Câmpeni.	78

	Pagina
21. La casa lui Avram Iancu în Vidra	79—81
22. Gheorghe Barițiu	82—85
23. Cehoslovaci și Români	86—87
24. Obiectivul Asociațiunei. — Satul	88—92
25. Pentru Basarabia	93—96
26. Asociațiunea și liceul Andreiu Șaguna dela Brașov	97—98
27. Asociațiunea (articol)	99—103
28. Nouii orizonturi (articol)	104—106
29. Baronul Vasile Pop și Visarion Roman	107—114
30. Rosturi vechi, viață nouă	115—123
31. Început de muncă	124—130
32. Conștiința națională	131—134
33. Pulverizarea energiilor	135—140
34. Secțiile «Astrei» în luptă pentru civilizație	141—146
35. Societatea națională a profesorilor secundari	147—148

©

VERIFICAT
2017